

माणिकचन्द्र-दिगम्बरजैनग्रन्थमाला, चतुर्थं पुष्प ।

श्रीमद्वादिराजसूरिविरचितं
श्रीफार्श्वनाथचरितम्

काव्यम् ।

पाटमनिवासि. पण्डितमनोहरलालशास्त्रिणा
संशोधितम् ।

प्रकाशिका-

माणिकचन्द्र-दिगम्बरजैनग्रन्थमालासमितिः ।

वैशाख, वीर नि० संवत् २४४२ ।

विक्रमाब्द १९७३ ।

Printed by Kashinath Raghunath Mitra, at The Manoranjan
Press, 1, Girgaon Rd, Bombay,   27

AND

Published by Nathuram Premi, Honorary Secretary Manikchanda
D Jam Granth Mala, Hirabag, Near C. P. Tank, Bombay.

पूर्वप्रकाशित ग्रन्थ ।

१ लघीयस्त्रयादिसंग्रह—इसमें भट्टाकलंकदेवकृत लघीयस्त्रय सटीक, आचार्य अनन्तकीर्तिकृत लघु सर्वज्ञसिद्धि और बृहत्सर्वज्ञसिद्धि, तथा अकलंकदेवकृत स्वरूपसम्बोधन इन चार ग्रन्थोंका संग्रह प्रकाशित हुआ है । मूल्य ।=)

२ सागारधर्माभूत मटीक—पण्डित प्रवर आशाधरका यह प्रसिद्ध ग्रन्थ उनकी भव्यकुमुदचन्द्रिका नामकी संस्कृत टीका सहित छपा है । मूल्य ।=)

३ विक्रान्तकौरव नाटक—कवि श्रीहस्तिमल्लकृत । जयकुमार और मुल्लेचनाकी कथापर यह सुन्दर नाटक रचा गया है । मू० ।=)

प्रकाशित होनेवाले ग्रन्थ ।

५ मैथिलीकल्याण नाटक—कवि श्रीहस्तिमल्लकृत । मू० =)

६ आशाधरकृत प्रतिष्ठाकल्प, ७ देवसेन सूरिकृत नयचक्र,

८ अंजनापवनंजय नाटक—आदि और कई ग्रन्थोंके छपानेका भी प्रयत्न हो रहा है ।

नोट—ग्रन्थमालाके सब ग्रन्थ बम्बईके सब जैन बुकसेलरोंके पास शोलापुर जैन बुकडिपोमें आर दिगम्बर जैन पुस्तकालय सूरतमें मिल सकेंगे ।

निवेदक—

नाथूराम प्रेमी, मंत्री

हीराबाग बं ६ ।

प्रार्थनायें ।

१ इस ग्रन्थमालाका प्रत्येक ग्रन्थ लागतकी कीमतपर बेचा जाता है । ग्रन्थोंका उद्धार और प्रचार करना ही इसका उद्देश्य है । अतः प्रत्येक धर्मात्माको इसकी सहायता करना चाहिए और अपने मित्रोंसे कराना चाहिए ।

२ ग्रन्थमालाके लिए जो फण्ड हुआ है वह बहुत ही थोड़ा अर्थात् लगभग चार हजार रुपया है; पर यह काम इतना बड़ा है कि इसके लिए कमसे कम ५० हजारका फण्ड जरूर होना चाहिए । इसलिए इसके फण्डकी रकम बढ़ानेकी ओर प्रत्येक धनीका लक्ष्य रहना चाहिए ।

३ धर्मात्माओंको इसके प्रत्येक ग्रन्थकी कमसे कम २५ प्रति-योंके स्थायी ग्राहक बन जाना चाहिए । यदि पच्चीस पच्चीस प्रति-यों लेनेवाले सिर्फ २० और दश दश प्रतियाँ लेनेवाले सिर्फ ५० ही ग्राहक इसके बन जायें, तो इसके द्वारा सैकड़ों ग्रन्थोंका उद्धार सहज ही हो सकता है । ग्रन्थोंकी कीमत बहुतही कम होती है, इस कारण उनकी दश पच्चीस प्रतियाँ खरीद लेना साधारण गृह-स्थोंके लिए भी कुछ कठिन नहीं है ।

४ कमसे कम २५० प्रतियाँ खरीदनेवालोंका फोटो और स्मरण-पत्र इसके ग्रन्थोंमें लगाया जा सकता है, अतः इस ओर भी धनियोंको ध्यान देना चाहिए । ऐसा करनेसे धर्म और कीर्ति दोनोंकी साधना हो सकती है ।

५ व्याह शादी, जन्मोत्सव, प्रतिष्ठा, आदि प्रत्येक आनन्द कार्योंमें दान करते समय प्रत्येक जैनीको इस संस्थाका स्मरण रखना चाहिए और शक्तिके अनुसार जितनी बन सके उतनी सहायता इसकी करना चाहिए ।

प्रार्थी—

हीराबाग पोष्ट. गिरगाँव—बम्बई]

नाथूराम, प्रेमी—मंत्री ।

माणिकचन्द्र दिगम्बर—जैनग्रन्थमालाकी नियमावली ।

१—इस ग्रन्थमालामे केवल दिगम्बर जैन सन्प्रदायके संस्कृत और प्राकृतिक भाषाके प्राचीन ग्रन्थ प्रकाशित होंगे । यदि कमेटी उचित समझेगी तो कभी कोई देशभाषाका महत्त्वपूर्ण ग्रन्थ भी प्रकाशित कर सकेगी ।

२—इसमें जितने ग्रन्थ प्रकाशित होंगे उनका मूल्य लागत मात्र रक्खा जायगा । लागतमें ग्रन्थ सम्पादन कराई, संशोधन कराई, छपाई, बँधाई आदिके सिवाय आफिस खर्च, ब्याज और कमीशन भी शामिल समझा जायगा ।

३—यदि कोई धर्मात्मा किसी ग्रन्थकी तैयार कराईमें जो खर्च पड़ा है वह, अथवा उसका तीन चतुर्थांश, सहायतामें देंगे तो उनके नामका स्मरणपत्र और यदि वे चाहेंगे तो उनका फोटू भी उस ग्रन्थकी तमाम प्रतिधोंमें लगा दिया जायगा । जो महात्मा इससे कम सहायता करेगे उनका भी नाम आदि यथायोग्य छपवा दिया जायगा ।

४—यदि सहायता करनेवाले महाशय चाहेंगे तो उनकी इच्छानुसार कुछ प्रतिधों जिनकी संख्या सहायताके मूल्यसे अधिक न होगी मुफ्तमें वितरण करनेके लिए दे दी जायेंगी ।

५—इसमें ग्रन्थमालाकी कमेटी द्वारा चुने हुए ग्रन्थ ही प्रकाशित होंगे ।
पत्रव्यवहार करनेका पता—

नाथूराम प्रेमी,
हीराबाग, पो. गिरगांव, बम्बई ।

माणिकचन्द-

दिगम्बरजैनग्रन्थमालासमिति ।

(प्रबन्धकारिणी समाके सम्य)

- १ राय बहादुर सेठ स्वरूपचन्द हुकुमचन्द ।
- २ " " " तिलोकचन्द कल्याणमल ।
- ३ " " " ओंकारजी कस्तूरचन्द ।
- ४ सेठ गुरुमुखरायजी सुखानन्द ।
- ५ हीराचन्द नैमिचन्द आ० माजेस्ट्रेट ।
- ६ मि. लल्लूभाई प्रेमानन्द परीख एल. सी. ई. ।
- ७ सेठ ठाकुरदास भगवानदास जाँहरी ।
- ८ ब्रह्मचारी शीतलप्रसादजी ।
- ९ पं धन्नालालजी काशलीवाल ।
- १० पं. रूचचन्दजी शास्त्री ।
- ११ नाथूराम प्रेमी (मंत्री)

श्रीवादिराजसूरिः ।

संति जैनेष्वेतादृशाः स्वल्पा धैः सुविख्यातस्यैकीभावस्तोत्रस्य कर्तुर्नाम
नाकर्णितं स्यात् । परंतु ईदृशा जना द्वित्रा एव दुःसाध्या यैरिदं ज्ञातं
स्याद्यत्कोयं वादिराजः, कदा बभूव, तस्य कामिः कामी रचनाभिः जैन-
संप्रदाय उपकृतीबभूव । वयं पाठकानामग्रे अनेन लेखेनाद्यास्यैव
महानुभावस्य किंचित्परिचयं दित्सामः ।

वादिराजसूरिर्नन्दिसंघस्याचार्य आसीत् । तस्य परंपरायाः (अन्वयस्य)
अरुंगलेति नाम आसीत् । परमयं नंदिसंघः स च नास्ति यस्य गणना चतुः
संघानां मध्ये कृता भवति, किंतु द्रमिलस्य द्राविडस्य वा संघस्यैको गच्छो
भेदो वास्ति । पाठकानां विदितं स्यात् यदस्य द्रविडसंघस्य स्थापकः
पूज्यपादस्वामिनः शिष्यो वज्रनंदी अस्ति । अस्य गणना पंचजैर्नाभासेषु
कृतास्ति । द्रविडदेशे भवत्यादेवास्य नाम द्राविडसंघः प्रथितः । स द्राक्षिणा-
त्येति संभाव्यते । पद्मार्कपण्मुख—स्याद्वादविद्यापति—जगदेकमहद्वादी
इत्याद्यनेकशः पदव्यस्तस्यासीत् । स सिंहपुरैकमुद्दयत्रैविद्यविद्येश्वरश्रीपाल-

१. श्रीमद्रमिलसंघेस्मिन्नंदिसंघेस्वरुक्मलः ।

अन्वयो भाति योऽशेषशास्त्रवाराशिपारगः ॥

२. गोपुच्छकः श्वेतवासो द्रविडो यापनीयकः ।

निःपिच्छकश्चेति पंचते उनाभासाः प्रवर्तिताः ॥—नीतिमारः ।

३. पद्मार्कपण्मुखं स्याद्वादविद्यापनिगलं जयदेकमहद्वादीगल एनिसिद्धी-
वादिराजदेवहम् ।

देवस्य प्रशिष्यो मतिसागरमुनेः शिष्यः प्रख्यातरूपसिद्धिमन्थकर्तुर्दर्यापालमुनेः सतीर्थ आसीत् ।

९४७ शकाब्दानुमानेन तस्यास्तित्वं प्रतीयते यदा तेन पार्श्वनाथ-
चरितस्य रचना कृतासीत् । पार्श्वनाथचरितस्य निम्नलिखितप्रशस्तितः
सर्वमिदं वृत्तमनुमीयते—

श्रीजैनसारस्वतपुण्यतीर्थनित्यावगाहामलबुद्धिसखैः ।
प्रसिद्धभागी मुनिपुङ्गवेन्द्रैः श्रीनंदिसंघोस्ति निवर्हितांहाः ॥ १ ॥
तस्मिन्नभूदद्भुतसंयमश्रील्लैविद्यविद्याधरगीतकीर्तिः ।
सूरिः स्वयं सिंहपुरैकमुख्यः श्रीपालदेवो नयवर्त्मशाली ॥ २ ॥
तस्याभवद्भव्यमहोत्पलानां तमोपहो नित्यमहोदयश्रीः ।
निषेधदुर्मार्गनयप्रभावः शिष्योत्तमः श्रीमतिसागराख्यः ॥ ३ ॥
तत्पादपद्मभ्रमरेण भूम्ना निःश्रेयसश्रीरतिलोलुपेन ।
श्रीवादिराजेन कथा निवद्धा जैनी स्वयुद्धधेयमनिर्दयापि ॥ ४ ॥

शाकाब्दे नगवार्धिरन्ध्रगणने संवत्सरे क्रोधने
मासे कार्तिकनाम्नि बुद्धिमहिते शुद्धे तृतीयादिने ।
सिंहे पाति जयादिके वसुमतीं जैनी कथेयं मया
निष्पत्तिं गमिता सती भवतु वः कल्याणनिष्पत्तये ॥ ५ ॥

१ हितैषिणो यस्य नृणामुदात्तवाचा निवद्धा हितरूपसिद्धिः ।

वंशो दयापालमुनिः स वाचा सिद्धः सतां मूर्धनि यः प्रभावः ॥

इदं रूपसिद्धिव्याकरणं मैसूरादयपत्तनस्य 'ओरियंटला' स्थपुस्तकालये
वर्तते ।

२ यस्य श्रीमतिसागरे गुरुरसौ चंचयशब्दंरसूः

श्रीमान्यस्य स वादिराजगणभृत्सब्रम्हचारी विभोः ।

एकोतीव कृती स एव हि दयापालवती यन्मन—

स्यास्तामन्यपरिग्रहग्रहकथा स्वे विग्रहे विग्रहः ॥ ४ ॥

(महिषेणप्रशस्तिः)

लक्ष्मीवासे वसति कटके कट्टगातीरभूमौ
 कामावाप्तिप्रमदमुलभे सिंहचक्रेश्वरस्य ।
 निष्पन्नोऽयं नवरससुधास्यंदासिधुप्रबंधो
 जीयादुच्चैर्जिनपतिभवप्रक्रमैकांतपुण्यः ॥ ६ ॥

पूर्वीयपद्यद्वयेनेत्यपि प्रतीयते यत्पार्श्वनाथचरितस्य रचना चालुक्य-
 जयसिंहमहाराजस्य शासनसमये तदीयराजधान्यां बभूव । रमणीयेयं
 राजधानी कर्णैगाख्यनदीतटे अस्ति । कदाचित्तस्य सिंहपुरेति नाम आसीत्

ऐतिह्यपर्यवेक्षणेन ज्ञायतेऽयं जयसिंहमहाराजश्चौलुक्यवंशोद्भवः
 पृथिवीवल्लभ—महाराजाधिराज—परमेश्वर चालुक्यचक्रेश्वर—परमभट्टारक—
 जगदेकमद्रेत्याद्युपाधयस्तस्यासन् । अस्य वंशे जयसिंहनामापरो राजा
 बभूव, अत एवैनं द्वितीयं जयसिंहं वदन्ति । अस्य राज्यसमयसंबन्धिनः
 त्रिंशतोप्यधिकाः शिलालेखास्तान्नपत्राणि चोपलभ्यन्ते, परं तेभ्य इदं वृत्तं
 नावगम्यते यदस्य राज्याभिषेकः कदा बभूव । उपर्युक्तलेखेषु प्रथमो लेखः
 ९३८ शकाब्दीयः अंतिमश्च ९६४ शकाब्दीयोस्ति, यत एतावत्तु निर्वि-
 वादं सिद्धयति यत्तेन स्वल्पतरं ९३८ शकाब्दात् ९६४ शकाब्दपर्यन्तं
 शासनमनुष्ठितं । तदनंतरं तदीयपुत्रः सोमेश्वराख्य आहवमह-
 स्तद्राज्याधीशो बभूव ।

अयं नृपो महाशूरः प्रतापी चास्ति । तस्यैकस्मिन् लेखे 'यत् ९४५
 शकाब्दस्य पौषकृष्णद्वितीयाया अस्ति' लिखितमास्ते यद् भोजरूपपंचाय

१ इयं कट्टगानदी कास्ति जयसिंहस्य राजधानी सिंहपुरश्च कुत्रास्तीति न
 ज्ञायते । जयसिंहदुत्रेण प्रथमेन सोमेश्वरेण तु स्वीयराजधानी वर्तमान- निजाम-
 राज्यांतर्गतकल्याणनगरे स्थापिता । २ केषांचिद्विदुषामत्र विषये संदेहो
 सज्जयमिहेन शोः पराजितः ।

चन्द्रसदृशेन राजेन्द्रचोल (परकेसरीवर्मा) हस्तिने च सिंहनिभेन राजाधिराजेन जयसिंहेन मालवीयसम्मिलितसैन्यं पराजितं चेर-चोलस्था दंडिताश्च ।

अग्रे यन्मह्निषेणप्रशस्तेः किञ्चिदंशः समुद्धृतः, तस्य तृतीयपद्ये यद् जयसिंहराजधान्याः 'वाग्धूजन्मभूमौ' इति विशेषणं दत्तं, द्वितीयपद्ये चादिराजः ' सिंहसमर्च्यपीठविभवः' इत्यनेन विशेषितः । अनेन ज्ञायते जयसिंहमहाराजस्य राजधान्यां विशाविनोदो बह्वासीत् । महतां वादिनां कवीनां नैयायिकानां च विदुषां तत्र निवास आसीत् । जयसिंहो महाराजश्च चादिराजसूरेर्मक्तस्तस्य सेवापरायणश्च बभूव । यद्यपीदृक्प्रमाणं नोपलब्धं यज्जयसिंहनरेशो जैनो वा जैनधर्मे श्रद्धान्नुः तथापीदं नूनं कथ्यते यत्तस्य जैनधर्मे जैनधर्मानुयायिषु च कृपा स्यात् । तत्रेदमेव कारणं ज्ञायते यत्तस्य चादिराजसूरिषु भक्तिरासात् ।

जैनकथाप्रन्थेष्वेका कथा प्रसिद्धास्ति तस्याश्च एकीभावस्तोत्रस्य संस्कृती-
न्टीकायां केषुचिद् ग्रंथोत्तरेषु च उल्लेख उपलभ्यते यद्वादिराजसूरेः
कस्मिंश्चित्समये कुष्ठरोग उत्पन्नो बभूव । महाराजजयसिंहस्य सभाया यदा
एतद्दृत्तस्य प्रस्तावोऽभूत् तदा तत्रासीनेन केनचिन्मूर्खकेण चादिराजभक्तेन
पृष्टे सति गुरुनिंदाभिन्ममुक्तं मम गुरुः कुष्टी नास्ति । अस्मिन् विषये विवा-
दो जातः, अवसाने इति निर्धारितं यन्महाराजः श्व आगत्य चादिराजं द्रष्टा ।
श्रावकमहाशयेन पूर्वमधिचार्य कथितं पश्चात्तु मङ्गीचितायां पतितं तेन
कमप्युपायमनिरिक्ष्य गुरोः संनिधिं गत्वा स्वकीयापराधो निवेदितः, कथितं
चेदानीं प्रतिग्रानिर्वाहो भवदधीनः । वदन्ति च जनाः तस्मिन्नेव समये वादि-

१ पद्ये तु वाग्यमालासप्तमगुच्छे द्वादशपद्यस्य टिप्पण्याम् । २ इदम्
पृदावनविलासे ३१ पद्यस्य ३४ पद्ये ।

राजसूरिणा एकीभावस्तोत्रस्य रचना कृता तस्याश्च प्रभावेण तस्य कुष्ठरोगः
पलायितः । एकीभावस्यायं चतुर्थः श्लोकः—

प्रागेवेह त्रिदिवभवनादेप्यता भव्यपुण्यात्
पृथ्वीचक्रं कनकमयतां देव निन्द्ये त्वयेदम् ।
ध्यानद्वारं मम रुचिकरं स्वांतगोहं प्रविष्ट—
स्तत्किं चित्रं जिन चपुरिदं यत्सुवर्णाकरोपि ॥ ४ ॥

वादिराजसूरेरीदृक्प्रार्थनातोऽनुभीयते यदवश्यमेव तस्य शरीरे
कश्चिद्विकार आसीत् । स तं निराकर्तुं स्पृहयांभवत् । स च विकारः पूर्वोक्त-
कथोक्तः कुष्ठरोगः स्यात् ।

परस्मिन् वासरे महागजेन गत्वा वादिगजसूरेः दिव्यशरीरो दृष्टः ।
तच्छरीरे कस्याश्चिद्व्याधेः किमपि चिह्नं न दृष्टिपथं प्राप्तं । इति दृष्ट्वा
तेन तत्पुरुषोपरि कोपदृष्टिः कृता येन सभायामेतद् वृत्तं प्रस्तुतं ।
मुनीश्वरः कोपपूरितेक्षणं गजानमवलोक्य तद्वधंगमवगम्य, चेत्यमाह ।
राजन्, नायं प्रकृतजनो रोगविषयः । नानेन जनेन भवदप्रे मद्भुक्तं
वितथमवादि । किंतु सत्यमेवाहं कुष्टी प्रागासम् । तच्चिह्नमपि वर्तते-
द्यावधि, यन्मम कनिष्ठिकायां कुष्ठरोगो वर्तते । तथैव सर्वशरीरे
रोगोऽयं प्रागासीत् । केवलं धर्ममहिम्ना तदुपशमोऽयैव जातः । इत्येव-
मादि वृत्तमाकर्ण्य साधर्यलोचनो जातः स सम्राट् । तत एव च स
गजा समधिकभक्तिं मुनिचरणयोर्विस्तारयामास । महिषोष्णीषप्रनस्ता
'सिंहसमन्वयपीठविभरः' इति यदुक्तं ततो प्रकृतार्थ एव समर्थितो
भवति । तादृक्प्रभावाभियुक्तस्य तस्य मुनेरादरो जयसिंहरवरमनसि
समुद्रपादोनि नाडीकं विभाति, प्रकृतार्थपर्यालोचने सति ।

कानिचित्पद्यानि श्रवणवेलगुलोपलब्ध—मल्लिगेणप्रशस्तिनाम्नि शिला-
लेखे तथा लभ्यन्ते यदर्थं विमर्षेण वादिराजसूरेर्वैदुष्यं सातिशयं स्वीकर्तुं
प्रव्हाभवेन्मनः । तानि पद्यानीत्यं खलु—

“त्रैलोक्यदीपिका घाणी द्वाभ्यामेवोदगादिह ।

जिनराजत एकस्मादेकस्माद्वादिराजतः ॥ १ ॥

आरुद्धाम्बरमिन्दुधिम्बरचितौत्सुक्यं सदा यद्यश—

इच्छन्नं वाक्चमरीजराजिरुचयोऽभ्यर्णं च यत्कणयोः ।

सेव्यः सिंहसमर्च्यपीठविभवः सर्वप्रवादिप्रजा—

दत्तोच्चैर्जयकारसारम्हिमा श्रीवादिराजो विदाम् ॥ २ ॥

यदीयगुणंगोचरोऽयं वचनविलासप्रसरः कवीनाम्—

श्रीमच्चौलुक्यचक्रेश्वरजयकटके वाग्वधूजन्मभूमौ

निष्काण्डं ङिण्डिमः पर्यटति पटुरटो वादिराजस्य जिष्णोः ।

जह्युद्यद्वाददपौ जहहि गमकता गर्वभूमा जहाहि

व्याहारेप्यौ जहाहि स्फुटमधुमधुरश्रव्यकाव्यावलेपः ॥ ३ ॥

पाताले व्यालराजो वसते सुविदितं यस्य जिह्वासहस्रं

निर्गन्ता स्वर्गतोसां न भवति धिषणो वज्रभृद्यस्य शिष्यः ।

जीवेतां तावदेतां निलयबलवशाद्वादिनः केत्र नान्ये

गर्वं निर्मुच्य सर्वे जयिनमिनसभे वादिराजं नमन्ति ॥ ४ ॥

वाग्देवीसुचिरप्रयोगसुदृढप्रेमाणमप्यादरा—

दादत्ते मम पार्श्वतोयमधुना श्रीवादिराजो मुनिः ।

भो भो पश्यत पश्यतैप यमिनां किं धर्म इच्युञ्चकै—

रत्रहाण्यपराः पुरातनमुनेर्वाग्वृत्तयः पान्तु वः ॥ ५ ॥

सुस्पष्ट एवैतेषां पद्यानां वादिराजगुणकीर्तनपरो भावः । एकीभाष-
नामस्तोत्रान्ते केनचिद्यद्गुणमेकं पद्यं तदपि श्रीवादिराजगुणकीर्तनपरमे-
वास्ति । तथा—

वादिराजमनु शाब्दिकलोको वादिराजमनु तार्किकसिंहः ।
वादिराजमनु काव्यकृतस्ते वादिराजमनु भव्यसहायः ॥

अर्थात् वैयाकरणास्तार्किकाः कवयः सुविदितभक्तिमहिमानो भव्याश्च
लोके ये आसन् सन्ति च ते सर्वेपि वादिराजतो नाधिकाः किंतु हीना
एव स्युः । अन्यच्चैकं पद्यं तत्प्रशंसापरं श्रूयताम्—

सदसि यदकलंकः कीर्तने धर्मकीर्ति—
र्वचसि मुरपुरौघा न्यायवादेऽक्षपादः ।
इति समयगुरुणामेकतः संगतानां
प्रतिनिधिस्त्वि देवो राजते वादिराजः ॥

अर्थाद्बृहस्पतिधर्मकीर्त्यकलंकाक्षपादानां पृथक् पृथक् धर्मगुरुणामयं
वादिराजः प्रतिनिधिभूत एव सर्वेषां किञ्चित् तत्सर्वविद्योपयुक्तत्वा-
दनुमितं कविना ।

किमतः परं वादिराजः स्तूयेत ! एतावत्येव स्तुतिः प्रभवति तस्य
सर्वगुणसंपन्नतामाविर्भावयितुम् ।

एतत्पादार्थनाथचरितस्यातिरिक्ताः १ एकीभावस्तोत्रं, २ यगोधरचरितं,
३ काबुत्स्थचरितं, ४ न्यायविनिश्चयविवरणं चेति वादिराजस्य पञ्च-
कृतय उपलभ्यन्ते सद्यः । तत्र प्रथमं तावत्पंचविंशतिश्लोकमितं स्वल्प-
परिमाणं स्तोत्रं वर्तते, तत्पर्यन्तं प्रचारमागतमास्ते । स्वल्पत्वेऽप्यस्य मर्यादा
पयानि मर्यादाणि मर्यादाणि हृदयद्रावकाणि च नितरानाभान्ति ।

द्वितीयं तावद्यगोधरचरितमस्ति । तस्यतुःसर्गात्मकं पण्यवलादिक-
शतद्वयपद्यपरिमाणं वर्तते । श्रीयगोधरचरितेः कथामादाय वर्णितोऽयं
काव्यग्रन्थः । एतन्काव्यं संजारयद्गुणस्य श्रीयुत टी. एस्. कुन्नुवामी
शास्त्रिणाधुनैः प्रकाशितः । वादिराजस्य चाणी सर्वत्रैव महदप्य वर्तते ।

अस्माकमीदृशभिलाषा प्रादुर्बभूव यत्तदीयग्रंथानां कानिचित्पदान्यत्रोद्धृत्य
पाठकानां विस्मयमुत्पादयामः परंतु स्थानाभावादेतादृशं नानुष्ठितं । अस्तु ।
अयं पार्श्वचरितस्तृतीयो ग्रंथः ।

चतुर्थस्य तत्कृतग्रन्थस्य काकुत्स्थचरितस्य यशोधरचरिते नाममात्रो-
ल्लेखो दृश्यते । न सोऽपि बहु प्रयतितेपि दृष्टिपथमागतः । यशोधर-
चरिते यथा तन्नामोल्लेखः—

श्रीपार्श्वनाथ—काकुत्स्थचरितं येन कीर्तितम् ।

तेन श्रीचादिराजेन दृग्धा याशोधरी कथा ॥

(सर्ग १ श्लोक ५)

पचम ग्रन्थस्त्वस्य सूरेः “न्यायविनिश्चयविवरणम्” इति ।
तात्पर्यावद्योतिनी व्याख्यानरत्नमालाखण्डस्यैव नामान्तरमस्ति ।
भगवदकलंकदेवेन कृतस्य न्यायविनिश्चय नाम्नो न्यायग्रन्थस्य
टीकात्मकोऽयं ग्रन्थः । स हि आरानगरान्तर्गतजैनसिद्धान्तभवननाम्नि
पुस्तकालये वर्तते । एतदन्ते,

“ श्रीनर्तिसहमहीपतेः परिपदि प्रख्यातचादोन्नति—

स्तर्कन्यायतमोपहोदयगिरिः सारस्वतः श्रीनिधिः ।

शिष्यः श्रीमतिसागरस्य विदुषां पत्युस्तपःश्रीभृतां

भर्तुः सिंहपुरेश्वरो विजयते स्याद्वादविद्यापतिः ॥

इत्याचार्यवर्यस्याद्वादविद्यापतिविरचितायां न्यायविनिश्चयतात्पर्यावद्यो-
तिन्यां व्याख्यानरत्नमालायां तृतीयप्रस्तावः ।” इति लभ्यन्ते
वाक्यानि । ∴

उपर्युल्लिखितेन पद्येन ‘स्याद्वादविद्यापतिः’ इति तदुपाधिभूतं
विशेषणं नितरां ख्यातिभागतं स्यात् । तत एवैतद्विशेषणमात्रमेव पद्येन
कर्तृपरिचयार्थमुल्लिखितवान्सूरिः ।

‘सिंहपुरेश्वर’ इत्यपि विशेषणमेकं वर्तते उपरिगतपद्ये अग्रे समुल्लिख्यमानायाः पार्श्वप्रशस्तेर्दर्शनेनापि एवमेव विशेषणं सूरेर्लभ्यते, तद्यथा, द्वितीयतच्छ्लोके सूरिगुरोस्तत्पूर्वजस्य च श्रीपालदेवस्य विषये ‘सिंहपुरैकमुख्य’ इति विशेषणेनोपश्लोकनं वर्तते । अतो ज्ञायते यत्कर्णाटदेशान्तर्गतं सिंहपुरं नाम स्थानं जयसिंहनरेशस्य राजधानी तदधीनमासीत् । तत्रैव चैतत्संभवस्य पट्टः स्यादिति ।

एतद्ग्रन्थपंचकादृते मल्लिपेणप्रशस्तिमनुसृत्य ‘त्रैलोक्यदीपिका व.णी’ इत्यादि वचनोपलम्भात्तन्नामा ग्रन्थोपि तत्कृतः स्यादित्यनुमातुं न क्षतिः । एकस्मिन्ग्रन्थसूचीपुस्तके १ रक्मिणियशोविजयः, २ वादमञ्जरी, ३, धर्मरत्नाकरोऽ ४ कलंकाष्टकटीका चेति ग्रन्थचतुष्टयं वादिराजकृतमित्युल्लेखो लब्धस्तथापि न निश्चेतुं पार्यते यदस्यैव द्विद्वयं स्यते ग्रन्थास्तदन्यस्य वा स्युः, यतो बहवस्तन्नामानो विद्वांस आसन् पूर्वम् । न केवलमेकत्रैव क्वचिद्विषयेऽयं सूरिर्विद्वानासीत्किंतु विविधेषु विषयेषु । अतोऽप्येवि ग्रन्था एतत्सूरिकृताः कदाचिदासन् किंतु कालस्य विनाशनशीलस्य सर्वदा सत्त्वात् ते ग्रन्था अवोपलभ्यन्ते ।

वादिराजसूरिणा पार्श्वनाथचरितं ९४७ तमे शाकाब्दे निर्मितमित्युक्तं पूर्वं किञ्चवशिष्टग्रन्थानां विषये न वक्तुं शक्यते प्रशस्त्यनुपलंभात् यत्कदा ते ग्रन्था अवतारमलभन् । यशोधरचरितं जयसिंहमहाराजराज्यसमये निर्मितं स्यादिति तु वक्तुं तावच्छक्यते । कुतः ? तृतीयसर्गान्ते चतुर्थसर्गोपान्ते च जयसिंहनामभिषेण नियोजितं यतः । तथा हि,

“व्यातन्वज्जयसिंहतां रणमुखे दीर्घं दधौ धारिणीम् ॥ ८५ ॥”

“रणमुखजयसिंहो राज्यलक्ष्मीं यभार ॥ ७३ ॥”

इति सूरेर्जन्मस्थानदीक्षासमयादिकं प्रमाणाभावात् निश्चेतुं शक्नुमो वयम् ।

तस्मत्समयेऽन्येपि कतिपयविद्वांस आसन् । तेषु मन्त्रे पण्डितपारि-
जातापरनामश्रीविजयभट्टारकनाम्नो विदुषः स्वयं सूरिणा स्वपथे एक-
स्मिन् स्तुतिरकारि । तद्यथा,—

यद्विद्यातपसोः प्रशस्तमुभयं श्रीहेमसेने मुनौ
प्रागासीत्सुचिराभियोगबलतो नीतं परामुन्नतिम् ।
प्रायः श्रीविजये तदेतदखिलं तत्पीठिकायां स्थिते
संक्रान्तं कथमन्यथानतिचिराद्द्विद्येदगीदृक् तपः ॥

अयं श्रीविजयभट्टारको हेमसेनाचार्यस्य पदे स्थितवान् । महिषेण-
प्रशस्तावप्येतप्रशंसायामुक्त एकः श्लोक उपलभ्यते । तद्यथा ।

गङ्गावनीश्वरशिरोमणिवन्धसन्ध्या—
रागोल्लसच्चरणचारुनखेन्दुलक्ष्मीः ।
श्रीशब्दपूर्वविजयान्तविनूतनामा
धीमानमानुपगुणोऽस्ततमः प्रमांशुः ॥

एवमप्यतो पद्यादनुमीयते यत्तदानींतनः कश्चिद्रंगवंशीयो भूपः
श्रीविजयभट्टारकस्य परमो भक्त आसीत् । प्रायोनेन हि राचमल्लेन
रक्षसगंगराजेनैव वा भाव्यम् । नान्योप्यं श्रीविजयभक्तो भूपतिः कश्चि-
दित्यूह्यतेस्माभिः । रक्षसगङ्गराजो हि ९०६ तमशाकाब्दात् ९२१
शाकाब्दान्तं राज्यं युमुजे, राजमल्लस्त्वस्य भ्रातृव । रक्षसान्तरमेव
राजमल्ल एव भूमिपालो जात इति प्रायो मतिर्मे ।

गद्यचिन्तामणेः क्षत्रचूडामणेश्च कर्तुः श्रीवादीभसिंहस्य विद्यागुरुः

१ श्रीयुत टी. एम्. कुम्पूस्वामीशास्त्रिणा यशोधरचरितस्य भूमिकायां
लिखितं यत् वादीभसिंहस्य वामाविकं नाम अजितसेनमुनिररित । वादीभसिंहोऽपि
तस्य विशेषणं पदवी वा बभूव । यथा महिषेणप्रशस्तां—

गकलभुवनपालानम्रमूर्धावबद्धस्फुरितमुकूटचूडातीटपादागविदः ।

मदवदगिलवादीभेन्द्रकुंभप्रभेदी गंगानृदजितसेनो भाति वादीभसिंहः ॥

श्रीपुष्पसेननामासीत् । स पुष्पसेनोपि वादिराजसमसमये एव बभूव ।

उभयभाषाकविचक्रवर्ती महाकविः श्रीमह्विप्रेणोपि प्रायशस्तदैव
बभूव, यः ९६९ शकाब्दे महापुराणमकं व्यरीरचत् ।

दयापालमुनिः महाविद्वान् वादिराजसतीर्थ्य आसीत् । एतद्विषयेपि
मह्विप्रेणप्रशस्ता कतिपयश्लोकाः सन्ति । किंतु विस्तरभयात्तेत्र नो-
द्धियन्ते ।

सैद्धान्तिकचक्रवर्ती श्रीनेमिचन्द्राचार्यः, इन्द्रनन्दिः, कनकनन्दिः
अभयनन्दिः, चन्द्रप्रभचरितकाव्यकर्त्ता वीरनन्दिः, कर्नाटकदेशीय-रत्न-
अभिनवपम्पो नयसेन इत्येवमादयोपि प्रसिद्धतरा विद्वांसस्तदानीमेव स्तो-
कान्तरेणामत्रित्यनुमास्माकम् । एवं दशमी शकशताब्दी बहून् जैनान्
विद्वेषः प्रादुश्चकार ।

सूत्रज्ञा—जैनहितपीराम्पादक-श्रीयुत नाथूरामप्रभा दल्यनेन हिन्दीभाषायां
लिखितस्य 'विद्वत्तन्माला' नाम्नि पुस्तके प्रकाशितस्य च लेखनानुवाचोऽयम् ।

हंशावादी, धंवे नं. ४
वेगारुणा तृतीया
मंत्र १९७२ वि०

}

निवेदकः—

मनोहरलाल-शास्त्री.

१. पुष्पसेनमुनिर्वादिराजसमसमयोऽती वादिनामिहममोऽनेन निधितो
भवति यः पुनःपुनर्निर्मितः ।

तापसैर्वाधिता यस्मिन् नित्योद्धोधंपरश्वधे ।
 अद्धिद्यंत घनेऽनुच्छाः स्वयं दुस्तर्कशाखिनः ॥ ७ ॥
 शानामृताणवे यत्र चित्ते मज्जति दुर्जये ।
 क्रोधदावाग्निसंतापो दानवेंद्रान्न्यवर्तत ॥ ८ ॥
 प्रहृष्टानवमूर्धन्यमणिरागेण यद्वपुः ।
 यभावभ्रमिवाक्रांतं विद्युता श्यामलंप्रभम् ॥ ९ ॥
 निःशपलोकवृत्तांतमीक्षमाणं यमीश्वरं ।
 उपास्थिंपत गीर्वाणाः कामचारभयादिव ॥ १० ॥
 अनंतगुणसाम्राज्यलक्ष्मीकांतमुपांतिर्मम् ।
 अधहंतारमहंतं चंदिपीय तमव्ययम् ॥ ११ ॥
 अपि प्रहास्ये मांघे मे श्रेयस्कामितया प्रभोः ।
 कैचेयं चरितं तावदर्थो दोषं न पश्यति ॥ १२ ॥
 जडाशयोदयमपि भव्यं तद्वचनं भवेत् ।
 यज्जिनामिमुखं पद्ममभ्यर्कं न तु शोभते ॥ १३ ॥
 कुतस्तमो लयं याति वचोवातीयनेन चेत् ॥
 न विशेष्युर्मनःसद्म सतां जिनगुणांशिवः ॥ १४ ॥
 अल्पसारापि मालेव स्फुरन्नायैकसद्गुणा ।
 कंठभूषणतां याति कवीनां काव्यपद्धतिः ॥ १५ ॥

१ कपिलादिभिः । २ नित्योद्धोधः केवलज्ञानं तदेव परश्वधः परशुर्धस्य
 तस्मिन् । ३ दुस्तर्कं दुष्टतर्कं एव शाखिनो वृक्षाः । ४ नम्रीभूतकमठशिरो-
 रत्नलौहित्येन । ५ नीलवर्णम् । ६ पूजयामासु । ७ कामस्य चारादाक्रमणाद्
 भयेन । ८ अंतिमतीर्थकरस्य समीपवर्तिनं पार्श्वनाथमित्यर्थः । ९ मूर्खत्वं ।
 १० कल्याणवाञ्छया । ११ कथयामि । १२ जडाशयाद् मूर्खान्दुदयः प्रादुर्भावो
 यस्य तद् । पक्षे—उलयोरभेदात् जलाशयात्सरसः प्रादुर्भूतिरुत्पत्तिर्यस्य तद् ।
 शीतगुणवज्जलादुत्पन्नमपि पद्मगुणगुणवत्सूर्यामिमुखं यथा शोभते तथा मूर्खान्कं
 वचनमपि सर्वज्ञामिमुखं शोभते । १३ वच एव वातायनं गवाक्षं तेन । १४ जिनै-
 गुणा एव सरीचयः । १५ स्फुरंतः प्रकाशमाना नायकस्य चरित्रस्त्रामिनः, पक्षे-
 मालामध्यस्थितमणेरुणाः शौर्यशांखादयः पक्षे सांगंध्यादयो यस्यां सा ।

अतुच्छगुणसंपातं गृह्णपिच्छं नतोऽस्मि तं ।
 पक्षीकुर्वति यं भव्या निर्वाणायोत्पत्तिर्णवः ॥ १६ ॥
 स्वामिनश्चरितं तस्य कस्य नो विस्मयावहं ।
 देवागमेन सर्वज्ञो येनाद्यापि प्रदर्श्यते ॥ १७ ॥
 अन्वित्यमहिमा देवैः सोऽभियंघो हितैपिणा ।
 शब्दाश्च येन सिद्धयन्ति साधुत्वं प्रतिलंभिताः ॥ १८ ॥
 त्यागी स एव योगीन्द्रो येनाक्षय्यसुखावहः ।
 अर्थिने भव्यसार्थाय दिष्टो रत्नकरंडकः ॥ १९ ॥
 तर्कभूवल्लभो देवः स जयत्यकलंकधीः ।
 जगद्रव्यमुपो येन दंडिताः शाक्यदस्यंघः ॥ २० ॥
 स्याद्वादगिरमाश्रित्य वादिंसिंहस्य गजिते ।
 दिग्नांगस्य मदध्वंसे कीर्तिभंगो न दुर्घटः ॥ २१ ॥
 नमः सन्मैतये तस्मै भवकूपनिपातिनां ।
 सन्मतिर्विधृता येन सुखधामप्रवेशिनी ॥ २२ ॥
 जिनसेनमुनेस्तस्य माहात्म्यं केन कथ्यते ।
 शैलाकाः पुरुषाः सर्वे यद्वचोषशचर्तिनः ॥ २३ ॥
 आत्मनैवाद्द्वितीयेन जीवसिद्धिं निवृत्ता ।
 अनंतकीर्तिना मुक्तिरात्रिमासैव लक्ष्यते ॥ २४ ॥

१ उमास्त्रानिधिष्यं बलाकपिच्छापरनामकं इति श्रवणवेणुलस्थशिखालेखतः
 प्रतीयते । २ पक्षस्थाने कुर्वति साहाय्येनाश्रयंतीत्यर्थः । ३ ऊर्ध्वमुत्पत्तिं शीलं
 येषां ते । मोक्षं गंतार इत्यर्थः । ४ समंतभद्राचार्यस्य । ५ तत्त्वार्थसूत्रमहभा-
 प्यस्य मंगलाचरणरूपेणाप्तमीमांसानामकेन स्तोत्रेण । ६ समंतभद्रः । ७ रत्न-
 करंडकावकाचारः । ८ अकलंकदेवः । ९ शाक्या बौद्धा एव दस्यवर्धाराः ।
 १० बौद्धाचार्य दिग्नांगस्य । ११ सन्मतेविवरणनामकग्रंथकर्त्रे । १२ त्रिपष्टि-
 लाकाः पुरुषाः । प्राचीनमहापुरुषाणां जैनमाहित्ये शैलाकाःपुरुषा इति संज्ञा ।
 १३ जीवनिद्रित्पुद्गलत्ववर्जनिद्रिग्रंथत्रयस्य कर्ता ।

तापसैर्विधिता यस्मिन् नित्योद्धोर्ध्रपरश्वधे ।
 अछिद्यंत वनेऽनुच्छाः स्वयं दुस्तर्कशास्त्रिनैः ॥ ७ ॥
 ज्ञानामृतार्णवे यत्र चित्ते मज्जति दुर्जये ।
 क्रोधद्रावाशिसंतापो दानवेंद्रान्न्यवर्तत ॥ ८ ॥
 प्रहर्दानवमूर्धन्यमणिरागेण यद्वपुः ।
 वभावन्नमिवाक्रांतं विद्युता श्यामलंप्रभम् ॥ ९ ॥
 निःशपलोकवृत्तांतमीक्षमाणं यमीश्वरं ।
 उपास्थिपत गीर्वाणाः कामचारभयादिव ॥ १० ॥
 अनंतगुणसाम्राज्यलक्ष्मीकांतमुपातिर्मम् ।
 अधहंतारमहंतं वंदिषीय तमव्ययम् ॥ ११ ॥
 अपि प्रहास्ये मांघे मे श्रेयस्कामितया प्रभोः ।
 कैवेयं चरितं तावदर्थी द्रोपं न पश्यति ॥ १२ ॥
 जडाशयोदयमपि भव्यं तद्वचनं भवेत् ।
 यज्जिनाभिमुखं पद्ममभ्यर्कं न तु शोभते ॥ १३ ॥
 कुतस्तमो लयं याति वचोवातायनेन चेत् ॥
 न विशेषुर्मनःसद्म सतां जिनगुणांशैः ॥ १४ ॥
 अल्पसारापि मालेव स्फुरन्नायिकसङ्घणा ।
 कंठभूषणतां याति कवीनां काव्यपद्धतिः ॥ १५ ॥

१ कपिलादिभिः । २ निलोद्धोः केवलज्ञानं तदेव परश्वध. परशुर्यस्य
 तस्मिन् । ३ दुस्तर्का दुष्टतर्का एव शास्त्रिनो वृक्षाः । ४ नम्रीभूतकमठशिरो-
 रत्नलौहिल्येन । ५ नीलवर्णम् । ६ पूजयामासु. । ७ कामस्य चारादाकमणाद्
 भयेन । ८ अंतिमतीर्थकरस्य समीपवर्तिनं पार्श्वनाथमित्यर्थः । ९ मूर्खत्वे ।
 १० कल्याणवाञ्छया । ११ कथयामि । १२ जडाशयाद् मूर्खादुदयः प्रादुर्भावो
 यस्य तत् । पक्षे-डलयोरभेदात् जलाशयात्सरसः प्रादुर्भूतिरुत्पत्तिर्यस्य तत् ।
 शीतगुणवज्जलादुदरन्नमपि पद्ममुष्णगुणवत्सूर्याभिमुखं यथा शोभते तथा मूर्खाक्तं
 वचनमपि सर्वज्ञाभिमुखं शोभते । १३ वच एव वातायनं गवाक्षं तेन । १४ जिनेन्द्र-
 गुणा एव शीचयः । १५ स्फुरंतः प्रकाशमाना नायकस्य चरित्रस्वामिनः, पक्षे-
 प्रत्नामध्यस्थिभूषणगुणाः शौर्यक्षांस्वादयः पक्षे सांगंध्यादयो यस्यां सा ।

श्रीपरमात्मने नमः ।
श्रीमद्वादिराजसूरिविरचितं
श्रीफार्श्वनाथचरितम् ।

प्रथमः सर्गः ।

श्रीवधूनवसंभोगभव्यानंदकहेतये ।
नमः श्रीपार्श्वनाथाय दानवेंद्रार्चिताङ्ग्ये ॥ १ ॥
कुब्जदंष्ट्रविनिमुक्ताः सायका यस्य पादयोः ।
हिंसादोषश्रयायेव पुष्पवर्षश्रियं दधुः ॥ २ ॥
अशिवर्षो रूपा यस्य पूर्वदेवेन निर्मितः ।
तपसा सहसा निन्ये हृद्यकुंकुमपंकताम् ॥ ३ ॥
गुरवोऽपि त्रिलोकस्य गुरोर्द्रोहादिवाद्रयः ।
लाघवं तूलवद् यस्य दानवप्रेरिता ययुः ॥ ४ ॥
भृगुर्भादुर्त्पतन्नागचूडामणिमरीचिमिः ।
आवृता यस्य धैर्येणेश्वरज्यत मेदिनी ॥ ५ ॥
आतपत्रं महाबोधेर्यस्य शुभ्रमिवांबुदं ।
पंडिनी विभरामास पर्वतस्येव मूर्धनि ॥ ६ ॥

१ श्रीरेव वधून्सया नवसंभोगेन भव्यानामानदस्य एषो मुखो हेतुस्तस्मै ।
२ कुब्जः कुपितो यो दंष्ट्रः कमठामुरस्तेन विनिमुक्ताह्लक्ताः । ३ कमटेन पूर्वे-
जन्मनो वैरिणा । ४ उत्पतत ऊर्ध्वमागच्छतो नागस्य धरगोदस्य चूडामणिमरी-
चिमिः शिखामणिकिरणैः । ५ पद्मावर्ता देवी ।

अतुच्छगुणसंपातं गृह्यपिच्छं नतोऽस्मि तं ।
 पंक्षीकुर्वति यं भव्या निर्वाणायोत्पत्तिर्णवः ॥ १६ ॥
 स्वामिनश्चरितं तस्य कस्य नो विस्मयाचहं ।
 देवागमेन सर्वज्ञो येनाद्यापि प्रददर्यते ॥ १७ ॥
 अचित्यमहिमा देवैः सोऽभिवंद्यो हितैषिणा ।
 शब्दाश्च येन सिद्धयन्ति साधुत्वं प्रतिलंबिताः ॥ १८ ॥
 त्यागी स एव योगीन्द्रो येनाक्षय्यमुखावहः ।
 अर्थिने भव्यसार्थाय दिष्टो रत्नकरंडकः ॥ १९ ॥
 तर्कभूवल्लभो देवः स जयत्यकलंकधीः ।
 जगद्रव्यमुपो येन दंडिताः शाक्यदस्यवः ॥ २० ॥
 स्याद्वादगिरमाश्रित्य वादिसिंहस्य गजिते ।
 दिग्नागस्य मदध्वंसे कीर्तिभंगो न दुर्घटः ॥ २१ ॥
 नमः सन्मैतये तस्मै भवकूपनिपातिनां ।
 सन्मतिर्विबृता येन मुखधामप्रवेशिनी ॥ २२ ॥
 जिनसेनमुनेस्तस्य माहात्म्यं केन कथ्यते ।
 शैलाकाः पुरुषाः सर्वे यद्वचोदशवर्तिनः ॥ २३ ॥
 आत्मनैवाद्धिर्तायेन जीवसिद्धिं निबध्नता ।
 अनंतकीर्तिना मुक्तिरात्रिमासैव लक्ष्यते ॥ २४ ॥

१ उमास्त्रानिशिष्यं वलारुपिच्छापरनामकं इति श्रवणवेल्गुलस्थशिलालेखतः
 प्रतीयते । २ पक्षस्थाने कुर्वति गाहाग्नेनाश्रयंतीत्यर्थः । ३ ऊर्ध्वमुत्पत्तितुं शीलं
 येषां ते । मोक्षं गंतार इत्यर्थः । ४ समंतभद्राचार्यस्य । ५ तत्त्वार्थमुद्रमहभा-
 ष्यस्य मंगलान्तरणरूपेणाप्तमीमासानामकेन स्तोत्रेण । ६ समंतभद्रः । ७ रत्न-
 करंडश्रावकाचारः । ८ अकलंकदेवः । ९ शाक्या वीद्वा एव दस्यवर्धाराः ।
 १० वीद्वाचार्यं दिग्नागस्य । ११ सन्मतिविवरणनामकग्रंथकर्त्रे । १२ त्रिपष्ठि-
 लाभाः पुरुषाः । प्राचीनमहापुरुषाणां जैनमाहित्ये शैलाकापुरुषा इति संज्ञा ।
 १३ जीवसिद्धितुष्टुहृत्गवेषमिद्धिग्रंथत्रयस्य कर्ता ।

कुतस्त्या तस्य सा शक्तिः पाल्यकीर्तेर्महौजसः ।
 श्रीपदध्वजं यस्य शाब्दिकान् कुरुते जनान् ॥ २५ ॥
 अनेकमेदसंधानाः खनंतो हृदये मुहुः ।
 बाणा धनंजयोन्मुक्ताः कर्णस्यैव प्रियाः कथम् ॥ २६ ॥
 चंदेयानंतवीर्याब्द्धं यद्वागमृतवृष्टिभिः ।
 जगज्जितसन्निर्वाणः शून्यवादहुताशनः ॥ २७ ॥
 ऋजुसूत्रं स्फुरद्भ्रतं विद्यानंदस्य विस्मयः ।
 शृण्वतामर्ष्यलंकारं दीप्तिरंगेषु रंगति ॥ २८ ॥
 विशेषवादिगीर्णुंफध्वणावद्धबुद्धयः ।
 अक्लेशादधिगच्छंति विशेषाभ्युदयं बुधाः ॥ २९ ॥
 चंद्रप्रभाभिसंबद्धा रसपुष्टा मनः प्रियं ।
 कुमुदतीव नो धत्ते भारती वीरनंदिनः ॥ ३० ॥
 कुशलानि विपच्यंतां यदि संति तथा मम ।
 यावज्जीवं न पद्यामि दुर्जनं स च मां यथा ॥ ३१ ॥
 अक्षमः सन् बुभुक्षायै तरेद्भुर्न तथा क्षणं ।
 मां विभीषयते यद्ददहेतुकुपितः खलः ॥ ३२ ॥
 अथवाऽस्तु नमस्तस्मै दुर्जनायापि यद्भयात् ।
 सप्रयत्नपदन्यासा न प्रमोद्यति मन्मतिः ॥ ३३ ॥
 कलास्तत्र न वर्धते चंद्रस्यैव कवेरिव ।
 कंठे विर्यप्रहो यस्य धूर्जटेरिव दुर्भतेः ॥ ३४ ॥

१ जैनशाकटायनव्याकरणकर्तुर्नाम कदाचित्पाल्यकीर्तिः म्यात् । २ शाब्दिकान्
 वैयाकरणान् । ३ बाणाः शब्दाः शराश्च । ४ अर्जुननामाम् द्विसंधानकाव्यकर्ता
 कविश्च । ५ ध्वजस्य कृतिपुत्रस्य च । ६ प्रमेयरत्नमालानामकतर्कग्रंथकर्ता
 स एत मेघहाम् ७ नथोऽभूत् । ८ श्लोकवार्तिकालङ्कारम् । ९ विशेषवादिनामाचा-
 र्यस्य गिरिवाणी तस्याः गुंफः रचना तस्याः ध्वजे आमदा बुद्धिर्येषां । १० चंद्रप्रभ-
 चरितेति काव्यसंबन्धिनी । ११ व्याघ्रः । १२ प्रयत्नपूर्वकरचनायामुद्यता ।
 १३ प्रमादभावरति । १४ दोषग्रहः पक्षे ।

दुर्जनस्य बहुच्छिद्रं तत्प्रवेष्टुमनीश्वराः ।
 प्रविशन्ति गुणाश्चित्रं निश्छिद्रं धीमतां मनः ॥ ३५ ॥
 तस्मात् सतामुपस्कारं मत्प्रयासो व्यपेक्षते ।
 मणिराकरजः शुद्धयै तज्ज्ञस्येव क्रियाविधिम् ॥ ३६ ॥
 अस्ति भारतैवास्येऽस्मिन् जनांतः शांतकल्मषः ।
 सुखाभिरतिहेतुत्वात् सुरम्याख्यस्तनूभृताम् ॥ ३७ ॥
 भ्रातौलिप्रस्तरं व्योम शालीयामोदंवासितं ।
 घनांतेऽपि विभर्ताव यत्र कालंबलाहकम् ॥ ३८ ॥
 भुज्यमाना जनैः स्वैरं यस्मिन्नुद्वासितांश्वराः ।
 न त्यजन्ति कुंलीनत्वं धान्यपाकसमृद्धयः ॥ ३९ ॥
 शंकां यत्र भुवो रात्रावुन्मुपत्रिधिदीप्तयः ।
 अवाप्तशालिपाकेषु पामराणां प्रकुर्वते ॥ ४० ॥
 सस्यवृद्धीर्मुदा यत्र श्यामाङ्गीः प्रसवोन्मुखीः ।
 आपगाः स्वपयःपुष्टाः पश्यन्तीवांबुजेक्षणैः ॥ ४१ ॥
 नद्यः स्फटिकपापाणदीप्तिर्भियत्र पूरिताः ।
 वहन्तीव शुंबौ शुष्कंवारोऽपि बृहदंभसः ॥ ४२ ॥
 इक्ष्वो यत्र वाटेषु पाकभंगगलद्रसाः ।
 प्रवाह्यै प्रकल्प्यन्ते पांथक्कर्मतृपामुपे ॥ ४३ ॥
 वनेषु यत्र कर्पूरद्रुमरेणुसुगंधयः ।
 माधवीमुपगृह्णन्ते मारुता बहुचह्वभीः ॥ ४४ ॥

१ गुणाधानेऽर्थे कृष्णधातो. मुद् । २ भरतक्षेत्रे । ३ भ्रमन्तोऽस्य एव प्रस्तरं यत्र तत् । ४ शालीनामामोदेन सुगंधितं । ५ कृष्णमेघम् । ६ उद्वासितानि गंधयुक्तानि अंबराणि यासां । पक्षे-उद्वासितं अवरमाकाशं यामिस्ताः । ७ कौ पृथिव्यां लीनत्वं । अन्यत्र-उच्चकुटुम्बित्वम् । ८ यथा स्वपयसा दुग्धेन पंरिपुष्टाः पुत्रं प्रसोतुमुन्मुखीर्वाला मातरः पश्यन्ति तथैव स्वपयसा जलेन पुष्टिगताः सस्य-वृद्धीर्नद्यः कमलरूपैर्नद्यैः प्रेक्षन्ते । ९ प्रीप्सतावपि । १० शुष्कं वाजलं यासां ताः । ११ पथिकजनह्रातिकारिणीं तृपां सुष्णातीति तस्मै । १२ क्लृप्त्यर्थविकारं १।४।२९। इति चतुर्था ।

स्फटिकेभ्यो निरेर्यत्र पादेभ्यः पथिका रवैः ।
 विवेचयन्ति हंसानां सरांसि मधुरश्रवैः ॥ ४५ ॥
 संरस्तरंगसंघातस्खलद्वातावहाः शुचौ ।
 कुर्वन्ति पांथविभ्रामं यत्र चंदनवीथयः ॥ ४६ ॥
 पुण्यपापक्रियावाप्तिक्लृमातिक्रान्तवैभवाः ।
 यस्मिन्नन्योऽन्यसंपत्त्ये जना न स्पृह्यालवः ॥ ४७ ॥
 कृतपुण्यजनाकीर्णं पुरं तत्रास्ति पौदनं ।
 पांथा यस्मिन्नयत्नेन प्राप्नुयन्ति कृपौदनम् ॥ ४८ ॥
 दीप्तस्त्वमयो यत्र प्राकारो भाति भासुरः ।
 पर्यटन् पुरगुह्यर्थं प्रातौष इव भूपतेः ॥ ४९ ॥
 अरुणस्तंभरत्नांशौ द्वारि यस्य प्रवेशिनां ।
 मनुजः कुंकुमाह्लिमादितरो न विभिद्यते ॥ ५० ॥
 यस्य खातांभसि स्नाताः स्फुरन्माणिक्यदीधितौ ।
 स्पशंनोष्णेन युध्यन्ते तटे शीतालवोऽनलम् ॥ ५१ ॥
 शिखरप्रोतरत्नानां खातांबुपरिवेषिणः ।
 यस्य सालस्य शोभन्ते पल्लवा इव रश्मयः ॥ ५२ ॥
 यस्य गोपुरशूलाप्रदारितास्सव्यथा इव ।
 रसंतो रसैदाः काले निजं मुञ्चन्ति जीवनम् ॥ ५३ ॥
 पूर्णकुंभैस्तनीर्यस्यालीढमौल्या निशामुखे ।
 वेद्या इव करै रागी रथ्याः स्पृशन्ति चंद्रमाः ॥ ५४ ॥

१ स्फटिकनिर्मितप्रयंतपर्वतसरसोः शुक्लत्वेन सादृश्याद् भिन्ना कारणं तयो-
 भेदं ज्ञातुमशक्यत्वात् कर्णप्रियैर्हंसैर्वर्जानंतीति भावः । २ सरसो जलाशयस्य
 तराणां वीचीनां संघातेन स्खलंतं वातमावहंतीति तयोक्ताः । ३ स्वावेषु ।
 ४ मध्ये इति शेषः । ५ दिक्शब्दा० : १।४।४३ इति-इतर शब्दयोगे पंचमी ।
 प्राकारस्य, सालवृक्षस्य च । ७ रस जलं ददते इति । ८ वपेर् । ९ "जीवनं
 न वनं" इत्यमरात् जीवनं जलं एके प्राणम् । १० पूरुंभः एव स्तना
 । पक्षे-पूगकुंभ इव । ११ माल्यसहिताः । १२ हरीः किरणैव ।

कुसुमानि सुगंधीनि निष्कुटे यस्य वीरुधां ।
 पिवन्ति भ्रमराः स्त्रीणां गृहे वक्राणि चलभाः ॥ ५५ ॥
 तन्वीनां सहजं बाल्यं नवयौवनसंप्रहे ।
 यत्र यूनां मनःकूपं निर्वेदेनेव गच्छति ॥ ५६ ॥
 यत्र दुग्धच्छेदाशुभ्राश्चित्रं भोगेस्पृहावतां ।
 तन्वीकटाक्षविक्षेपा रागोपैदानहेतवः ॥ ५७ ॥
 वेदीरत्नप्रभोत्कीर्णाः प्रासादाः यत्र पांडुराः ।
 सेंद्रचापशरन्मेघविभ्रमं साधु विभ्रते ॥ ५८ ॥
 गृहाप्रोन्नतरत्नानां स्फुरंत्यो रदिमसूचयः ।
 दिवाऽपि यत्र कुर्वन्ति शंकामुल्कामु पश्यताम् ॥ ५९ ॥
 आस्तीर्णां विपणिर्यत्र क्रव्यमाणिक्यरोचिषा ।
 प्राप्ता बालानपेनेव व्योर्मपाथेयलिप्सया ॥ ६० ॥
 यत्रंर्द्रेनीलनिर्माणगृहमिनीरुपस्थिताः ।
 हेमवर्णास्त्रियो भान्ति कालार्दानिव विद्युतः ॥ ६१ ॥
 भवनोन्नमिता यत्र पताकाः पीतभामुराः ।
 भावयंत्यघने व्योसि क्षणं दीधिति विभ्रमम् ॥ ६२ ॥
 हरिन्मणिमयारंभामुन्मयूखां जिघ्रिंसेमया ।
 दूर्याकुग्धिया यत्र यत्मा धायन्ति देहलीम् ॥ ६३ ॥
 अगाधोऽश्रायसंपन्नो गुणी फकंशदंढभृत् ।
 अर्घिदाहयस्तत्र राजा श्रीनिलयोऽभवत् ॥ ६४ ॥
 भानुं दिक्चक्रमाप्रामघद्विर्तायेन तेजसा ।
 व्याप्नुयंतं जहासेव स सहस्रेण तेजसा ॥ ६५ ॥

१ गृहाणाम् । २ गृहाणाम् । ३ दुग्धवशुः । ४ मेवनस्य-अदनस्य च ।
 ५ भगव्य प्रेम्णा संश्लेष्य च । ६ आकाशगमनगमने पार्यकारिवापेने सत्यु-
 मिराज्ज । ७ ईदंतीतमलिभिर्भिनयहानो निभीः समुवणितः । ८ वृणमेषानु-
 पधियत इत्यर्थः । ९ विद्युद्विभ्रमम् । १० अशुं सादितुमिच्छया । ११ प्रभु-
 धान्यगर्भुदनाया ।

स मनोऽकलाकांतिरुदयारक्तमंडलः ।
 राजा मृदुकरोल्लासैः कुमुदानंदमादधौ ॥ ६६ ॥
 तादृशी पात्रता तस्य तं गच्छंतं फरेच्छया ।
 शिरोऽर्क्षरप्रदानाय शत्रवोऽपि यदभ्यगुः ॥ ६७ ॥
 आशया कृतमर्यादे भुवने तस्य मध्यमे ।
 साऽदृष्टप्राकारखाताद्याः शोभायै पत्तनादिषु ॥ ६८ ॥
 तस्य धर्मभृतो युद्धे गुणारोपितशक्तयः ।
 पत्रिणोऽपि स्थिरावस्थानुदास्थन्नवनीभृतः ॥ ६९ ॥
 कामवर्षां स सर्वस्मिन्नुन्नतेष्वधिकक्रियः ।
 तथापि जलदस्येव पद्मगुणाः सत्पथस्थितेः ॥ ७० ॥
 निर्गतं दित्सतस्तस्य न लक्षादूनमाननात् ।
 प्रत्यप्रद्यंत संतस्तं तथापि मितभाषिणम् ॥ ७१ ॥
 धर्म्यमात्राविपाकं स लोकस्थित्या बहन्नपि ।
 विचिक्राय न कस्यापि चित्तेऽपायं दयापरः ॥ ७२ ॥
 संबद्धोऽपि सदाऽर्धेक्षैः करणकर्मवर्तिभिः ।
 अस्तब्धः सन्नुपालब्धस्थूलमर्थमनश्वरम् ॥ ७३ ॥
 जनस्य श्रुण्णमागेंग दीर्घयात्रां प्रकुर्वतः ।
 श्रमतापहरास्तस्य प्रपौ इव विभूतयः ॥ ७४ ॥
 सुप्तोऽपि चक्षुषा पश्यन् जगत्तेजोमयेन सः ।
 दंटेन दर्शयामास मार्गमुन्मार्गगामिनाम् ॥ ७५ ॥
 कोशगर्भात् स आकृष्टादानार्थं खड्गरत्नयोः ।
 कोपप्रसादयोस्सिद्धिमवापदरिमिप्रयोः ॥ ७६ ॥

१ मनोहरा चतुष्पादिकलानां कांतिर्यस्य, पक्षे—कला पोटगो भागः ।
 २ उदये प्रादुर्भावगमये ईपद्रक्तमंडलवान् । ३ नृपधंद्वश्च । ४ कोमलकिरणाना-
 मुद्गार्गः पक्षे राजप्रदेशन्यूनभार्गः । ५ कु. पृथ्वी । ६ श्रेष्ठगीप्रदानाय । ७ सहस्र
 सभावः । ८ प्राप्नुवन्, अकथयैश्च । ९ । मेवर्कः । १० आशानुसारवर्तिभिः ।
 ११ 'प्रपा पानीयशाब्दिका' इत्यमरः ।

दुःखकृपात् प्रजा भूपः स चित्रं जैत्रैविक्रमः ।
 यदुज्जहार दूरेऽपि भुजेनाजानुलंविना ॥ ७७ ॥
 तस्माराधयतो धर्मं नित्यं तत्परया धिया ।
 अनश्यतां न कामार्थावभोगैदिव भूपतेः ॥ ७८ ॥
 तद्गुणामृतसंपातात् स्वयं कामदुघा मही ।
 तत्फलानुभवे यन्नः प्रजानामवशेषितः ॥ ७९ ॥
 तस्य सूक्ष्मविदस्तेजो दैवमन्यदिव प्रजाः ।
 अब्रुभुजन्फलं काले प्रच्छन्नस्यापि कर्मणः ॥ ८० ॥
 हितपाकं प्रजानां स दाह्यमाक्रम्य तेजसा ।
 कुर्वन्नपि प्रचल्ये न कृष्णं वर्त्मा शुचिर्गुणैः ॥ ८१ ॥
 तं दुरासदमात्माद्य विश्वभूतिं प्रभावितम् ।
 उवाचेदं वचो मंत्री विश्वभूतिविशंपतिम् ॥ ८२ ॥
 श्रेव देवांगनापांगरुचिर्गौरगुणा गुणाः ।
 किन्नरैर्गायिपेरंस्ते मानुषोत्तरमूर्धनि ॥ ८३ ॥
 त्वयि शास्तेरि लोकस्य शिवमेव गुणोत्तरं ।
 प्रपीडयति मामेव केवलं प्रथला जरा ॥ ८४ ॥
 देव ! पश्य जपाधारा विशुद्धा रत्नार्थाससः ।
 जरसा जरठाः संतो निर्भत्स्यते मम द्विजाः ॥ ८५ ॥
 यार्क्ष्म्यवेषधेदेन स्पलतोऽनुपदं मम ।
 चित्तशुद्धयेव निर्यत्या दृश्यते पांडुरं शिरम् ॥ ८६ ॥
 दैर्घ्यं मम दृष्टं य जरिणो जनगर्हितं ।
 दुःप्रेष्यवन्न वर्तेते स्वकार्ये चश्रुरादयः ॥ ८७ ॥

१ जयशीलपराक्रमवान् । २ अभोगत इव । ३ मही तद्गुणादेव प्रसवित्रीत्यन्ते
 प्रजानां तद्गुणे एव यन्नोऽवशिष्टः । ४ तत्तत्प्रमये । ५ हितचरित्रोऽसिद्ध ।
 ६ सुम्बीरताधधिकेपत्तु शुभाः । ७ शागके । ८ रत्नवन्नपाणिः । ९ निर्ग-
 च्छंसा । १० दुष्टवत्तर ।

जरत्तेयं सपत्नीव मद्गात्रानपवर्तिनी ।
 प्रतिहंति च कांतानां मत्समागमकौतुकम् ॥ ८८ ॥
 प्रेषितः प्राप्त शैर्बल्यमचिरादभिर्यास्यता ।
 मां प्राप्तवानयं दंडः पुरस्तादिव मृत्युना ॥ ८९ ॥
 वयसा पश्चिमेनेदमत्यंतोपात्तकंपनं ।
 उद्योगमिव तृष्णायां निषेधति शिरो मम ॥ ९० ॥
 ततो मामनुमन्येथा जिघृक्षुं जिनदीक्षितं ।
 वयःपाकनिगारोऽयमन्यथा मां न मुंचति ॥ ९१ ॥
 यदि दृष्टिर्न जैनीयं कः पुमानोपसर्पति ।
 गंभीरं भवपातालमविर्द्यामृगतृष्णया ॥ ९२ ॥
 इति विज्ञाप्य राजानमाश्वास्यांबुधरौ प्रियां ।
 निषिध्यानुगतौ पुत्रौ स प्रतस्थे तपोवनम् ॥ ९३ ॥
 कमठे सत्यपि ज्येष्ठे तस्य पुत्रं गुणाधिकं ।
 मरुभूर्तिं महीपालः साचिष्ये प्रत्यतिष्ठत् ॥ ९४ ॥
 अमात्यलक्ष्मीमासाद्य स बभार वैसुंधरां ।
 समुद्रमेखलाकांतां प्रियामपि र्वसुंधराम् ॥ ९५ ॥
 आरुष्टास्तस्य मंत्रेण परेषामपि संपदः ।
 अनुरंगप्रकरणेण समाश्लिष्यन्महीपतिम् ॥ ९६ ॥
 सदैसद्दर्शनोपायं श्रवणानुगतार्थितं ।
 नृपस्तमात्मनो मेने तृतीयमिव लोचनम् ॥ ९७ ॥
 नीरसंभृतया तेन तीक्ष्णयाऽजिह्वधारया ।
 बुद्धया निर्लिख्यशयष्टया च विभिदे मर्म शात्रवम् ॥ ९८ ॥

१ आगमिष्यता । २ जरसा । ३ वृद्धावस्थाया निगलनम् । ४ जिनोपदिष्ट-
 सम्यग्दर्शनादिवशुर्विना सर्वे एव मिथ्याज्ञानरूपमृगतृष्णावशाद् जन्मरूपे परंती-
 त्यर्थः । ५ धारिणीम् । ६ एतन्नाश्रीं स्त्रीम् । ७ उभयत्रापि ममानम् । ८ जलसहि-
 तया, नीरसं दुहदं भृतया धारिण्या दंडमित्र्येलर्षः ।

भोगतृष्णातुरे मूर्खे कमठे चारुणीप्रिये ।
 स यावत् स्नेहसंबन्धात् परां भक्तिमदर्शयत् ॥ ९९ ॥
 पौदनस्याभिगोत्तारमादिश्य सचिवाग्रजं ।
 सामात्यः प्रययौ राजा वज्रवीरजिगीषया ॥ १०० ॥
 बलेन चलतस्तस्य भाराक्रांता समन्ततः ।
 प्रागेवावनता धात्री पश्चाद् मार्गे महीभृतः ॥ १०१ ॥
 अनेकैर्भूभृदायद्धा दिक्प्रैसिद्धमतंगजा ।
 सानुरागवती तस्य धरेव चलिता चमूः ॥ १०२ ॥
 भूर्भरिंकक्रियावंधोस्तस्याभ्यागच्छतोऽद्रिभिः ।
 स्वागतं जगदे नूनं सेनाघोषप्रतिस्वनैः ॥ १०३ ॥
 जहि गुल्ममंघस्कंदं पंकमुद्धर कंटकं ।
 गच्छन् प्रियं व्यधत्तेव स वली वनपद्धतेः ॥ १०४ ॥
 औरुढसिंधुरस्कंधं राजन्यपरिवेष्टितं ।
 श्वेर्तच्छ्रेण राजानं जज्ञुर्जानं पदा जनाः ॥ १०५ ॥
 भूरजः सैन्यसंपातादुत्पपात नभःस्थलं ।
 तस्य धूम इवाभ्यग्रस्तेजोवन्हेज्वलिष्यतः ॥ १०६ ॥
 अरौत्सीदरिमुद्दपं सपशं मधुपं तथा ।
 संकुचत्यत्र संपत्तिं यथा तीव्रो हिमागमः ॥ १०७ ॥
 निर्गत्य वज्रवीरोऽपि सवलो नगराद् बहिः ।
 प्रत्यग्रहीन्महानाथं बाणवर्षैर्रणातिथिम् ॥ १०८ ॥
 खड्गसंघट्टनोद्धातस्फुलिगैः शरमंडपैः ।
 युद्धं व्योम्नि तयोश्चक्रे सतडिन्मेघविभ्रमम् ॥ १०९ ॥

१ वज्रवीरं जेतुमिच्छया । २ बहुवृत्तमिर्वेष्टिता, पक्षे-असंशयपर्वतः ।
 ३ दिक्षु गताता हस्तिनो यस्याः । अन्यत्र-दिग्गता । ४ भूभास्करत्वाद्द्विभुः ।
 ५ समाप्ते ऋत्विजातस्य पूर्वनिपातः । ६ सेनांगिविकारेत्यंभायो । ७ ११।१३५
 इत्येत्यंभावे च्छीयात् । ८ जनपदे देशे भवाः । ९ पुत्तनातिथिम् ।

प्रहिता वज्रवीरेण श्यामपत्राः शिलीमुखः ।

नारविंदमुपासर्पन्नपि तेजोविक्रमस्थरम् ॥ ११० ॥

घनविक्रमसंनहभंगान्मृदुरिवाभवत् ।

सदंडमरविंदस्य कर्कशं सोढुमक्षमः ॥ १११ ॥

भयेन धावतो युद्धादव्यवस्थितदिक्तया ।

तस्याग्रे चारविंदस्य जयवार्ता जवाद् ययौ ॥ ११२ ॥

राजा पश्चात् समाक्रम्य करणैर्वधनिष्ठुरैः ।

करग्रहेण वुभुजे स पद्मनगरश्रियम् ॥ ११३ ॥

नृपतिरहितमेवं वज्रवीरं विजित्य

स्वपुरमभिजगामोद्दामलक्ष्मीसमेतः ।

विकर्चकुमुदताराहारशुभ्रं यशः स्वं

दिशि दिशि सवधूकैर्गापयत्किनरौघैः ॥ ११४ ॥

वातोन्नतितकेतुयष्टिभुजया व्याहृतमानस्तया

तात्पर्याद्विच विप्रयोगविधुरामासाद्य रम्यां पुरीं ।

कुर्वन् जैनमहप्रबंधविधिना लोकस्य भूरिश्रियं

राजा वारिधिमेखलां वसुमतीं दीर्घं ररक्षाज्ञया ॥ ११५ ॥

इति श्रीवादिराजसूरिविरचिते श्रीपार्श्वजिनेश्वरचरिते

महाकाव्येऽरविंदमहाराजसंग्रामविजयो नाम

प्रथमः सर्गः ।

१ याणाः । २ प्रभूतपराक्रमनाशात् । ३ सत्रुम् । ४ प्रकुलकमलताराहार-
वच्छुक्रम् । ५ वातेनोन्नतिता उर्ध्वनतिता केतुयष्टिरेव भुजा यस्यास्तया ।

६ विप्रयोगेन वियोगेन विधुरां दुःसिताम् । ७ मह उद्धव उत्सव इत्यमरः ।

द्वितीयः सर्गः ।

अधैकनाथं वसुधांगनायाः पुरस्य वृत्तांतविशेषवेदी ।
 निवेदितात्मा सचिवद्वितीयं चरो नराधीश्वरमात्मसाद् ॥ १ ॥
 स भूरजश्चुंबितमस्तकेन प्रणम्य भूमाबुपविश्य वाग्मी ।
 प्रभोर्नियोगात् स्वनियोगमेवं प्रचक्रमे वक्तुमनुक्रमेण ॥ २ ॥
 शिरोभिरर्च्यं जगदीश्वराणामभिर्भ्रमुद्रं नृप ! शासनं ते ।
 यशस्तथाक्रामति तेन सर्वा दिशो निशानार्थमरीचिशुभ्रम् ॥ ३ ॥
 यशो विशुद्धं नृप ! ताव स्तीनं कलंकितं तत् कमठेन मन्ये ।
 वियोगिकौतामुखरंजनेन प्रावृद्धनेनेय हिमाद्रिकूटम् ॥ ४ ॥
 त्वयि प्रयाते नृप ! वज्रवीरं जेतुं स गोप्ता किल पौदनस्य ।
 स्वेच्छाविहारी मरुभूतिकान्तां वसुंधरामक्षत पंकजाक्षीम् ॥ ५ ॥
 भ्रूवर्हरीकार्मुकयष्टिभाजा कर्णातरुष्टेन निकृष्टचेताः ।
 तन्नेत्रवाणेन निसर्गलौल्यादविध्यतासौ हृदि मन्मथेन ॥ ६ ॥
 अखंडैकार्कश्यगुणोपपन्नौ तस्याः कुचौ निर्जितकुम्भिकुम्भौ ।
 तयोस्सवेगाद्बुधनादिवाभूदनेकभंगं खलु तस्य चित्तम् ॥ ७ ॥
 न्यर्धंस चित्ते मुखचंद्रविषं तस्याः स कामानलतीव्रतापे ।
 शंभाय पापेन तथापि तस्य सराग्निरुद्दामविचृद्धिरासीत् ॥ ८ ॥
 स्मृतिप्रबंधेन वसुंधराया विवाधरं चेतसि संदधानः ।
 स तप्तनिर्मुक्तशराग्रभागममस्त भ्रंशं मकरध्वजम् ॥ ९ ॥

१ अग्निना मुद्रा यस्य तत् । २ चंद्रकिरणवच्छुद्धं । ३ वियुक्तनागीमुखं रंज-
 यतीति तेन । ४ भ्रूवर्हरी एव धनुर्गण्डिकां भजतीति तेन । ५ पूर्णकटोरं ।
 ६ जितौ हस्तिन्याः कुम्भौ वाभ्या । ७ यद्यपि लोके चंद्रः संतप्तसंतापहानये
 भवति, तथापि कमठपापवशात् संतापवर्धकत्वेन विपरीत एव जात इत्यर्थः ।
 ८ पुनः पुनः स्मरणेन ।

मनोरमावतिंनि नामिकूपे निपातितं तेन मनस्तदीये ।
 पुनर्न कर्मण्युदतिष्ठत स्त्रे गभीरपातालमिव प्रविष्टम् ॥ १० ॥
 निपेधनायेव पुनः प्रवृद्धैः कांचीगुणेनाभिनिबध्यमानः ।
 सविस्तरस्तन्मनसाऽणुनाऽपि व्याप्तो मृगाक्ष्या युगपन्नितंबः ॥ ११ ॥
 धृत्वा लतांगीं करपल्लवे तामसक्तमारुष्टुमिवानिवृत्तम् ।
 निरुद्धपंचेंद्रियवृत्तिचित्तं तं मृत्यवेऽयच्छदिव क्षणेन ॥ १२ ॥
 पूर्वापरालोचनकर्मशून्या तथोगतस्येव मतिस्तदीया ।
 बृहत्समारोपतया कृशांग्याः कृशेऽवलोः सुतरामसाक्षीत् ॥ १३ ॥
 स विवहलः सन्मदनानलेन किमप्यकृत्वा जनतासमक्षं ।
 नृवीर ! विश्वास्य जनेन सार्धं न्यविक्षतोद्यानमशेषितात्मा ॥ १४ ॥
 अतिप्रवृद्धेन मनोभवाग्नेस्तमोष्मणा दुर्विपहेन राजन् ।
 अनीयत पावकतां तदंगे पुनः पुनश्चंदनपंकलेपः ॥ १५ ॥
 स्थितोऽपि तस्यामशनैरशोकप्रवालशय्यां स विवृद्धतापः ।
 ज्वालामियाबुद्ध दवानलस्य स्मरातुरस्यास्ति कुतो विवेकः ॥ १६ ॥
 स चंदनांभःकणसेकशीतैरावीजितः सन्कदलीद्रुमाणां ।
 मुहूर्तमापांडुरगर्भपत्रविंपानलस्पृष्ट इवामुमूर्च्छे ॥ १७ ॥
 मुहुः समुत्थेंदुकलाविशुद्धां बहन्मृणालीमुरसि स्मरार्तः ।
 असून् स्वकीयानर्दतस्तदानीं दंष्ट्रामियातर्कयदंतकस्य ॥ १८ ॥
 आंदोलितोपांतसरस्तरंगो विनर्तकश्चंदनघण्टरीणां ।
 विदाहकारी श्वसनोऽपि तस्य को वा प्रियो धर्मपथच्युतस्य ॥ १९ ॥
 सुगंधिनीलोत्पलतल्पशायी मुहुर्द्विरेफैरुपरि भ्रमद्भिः ।
 धूमायमानस्स इवाभवत् प्रागभिज्वलिष्यन् क्रशकैतनेन ॥ २० ॥
 आसादिताः पल्लवरागभंगं तच्छ्वासतापेन तदीयदुःखं ।
 सार्माप्ययोगादिव चालचूताः स्वयं विभांगागतमन्वभूवन् ॥ २१ ॥

१ बुद्धयम् । २ कटिप्रदेशं । ३ संतिष्ठति स्म । ४ जनसमुदायसम्पुराम् ।

५ उण्यताम् । ६ भक्षयतः । ७ वातः । ८ कामेन । ९ विभागे आगतम् ।

च्यापारयन् दिक्षु दशौ स कामतीव्राभिपंगेण यथा वितर्कं ।
 पुरो निपण्णामिव नामपश्यत् कामो हि कामं भ्रममातनोति ॥२२॥
 कृतोपरोधं कलहंसकेन पृष्टस्स तस्मै हृदयोपमाय ।
 निमित्तमाख्यघ्नयनैभिकांताममात्यकांतां मदनज्वरस्य ॥ २३ ॥
 स सत्वरं तामुपमृत्य तन्वीमवोचदित्थं कलहंसनामा ।
 प्रियाग्रजस्ते सुदैति ! ज्वरातो न बुध्यते स्वं च समीपमन्यं ॥२४॥
 प्रतिक्रिया च क्रमते न तस्मिन् विकल्पिता कर्मविशेषविद्धिः ।
 स संकटप्राणदशावलंबी त्वां दृष्टुमन्विच्छति सानुरागः ॥२५॥
 निशम्य वाचं कलहंसकस्य यानं समाहृष्ट सखीसमेता ।
 अयादनालोचनया नतध्रुः तस्यांतिकं केतुनिपीडितस्य ॥२६॥
 कृतोपचारा विनयेन तन्वी ततस्तदाकारविशेषदृष्ट्या ।
 अबुद्ध तस्यांगमनंगदग्धं स्त्रियो हि तस्मिन् विषये विदग्धाः ॥ २७ ॥
 अ गोचदेवं तमजानतीव ज्वरस्य ते किं तु निमित्तमस्य ।
 किर्यति वा संति दिनानि यथाः प्रतिक्रियां कीदृशमादिशति ॥२८॥
 स उच्छ्वसन् किंचिदकुंचिदागा आकर्ष्य वाचं मृगलोचनायाः ।
 द्विया द्वियेव प्रविमुच्यमानो भ्रातृप्रियां कष्टमवोचदिष्टम् ॥ २९ ॥
 मनोभवस्त्वन्वि ! निमित्तमस्य द्विघ्राण्यहानि ज्वरविभ्रमस्य ।
 चिकित्सितं चेद् ममांतरात्मा शंकायुतस्तत् सुलभं न वेत्ति ॥ ३० ॥
 भेतव्यमादां परलोकाभंगादवध्यकोपश्च जने मनोजः ।
 तेनोभर्यास्तस्पृगियं मतिमं प्रियाधिकृतेव विभक्तिं लाल्यम् ॥ ३१ ॥
 मृगी मृगेणेव घनं जनानां लजाभिमानेन मनोऽधिजेने ।
 तावत् समाप्राप्तति तीव्रपाती यावन्न शादूल इयांगजन्मा ॥ ३२ ॥
 धुनोति नूनं जनने द्वितीये धर्मस्तदाप्राप्तिलंबयते ।
 मृगेक्षणे ! न क्षमते मनोभूः क्षणेऽपि भंगं निजशात्मनस्य ॥३३॥

१ दृष्टपूर्वकं यथास्मानथा । २ नेत्राभिरानाम । ३ शोभनदन्ते । ४ कामा
 नस्य । ५ अगोऽजराधः । ६ उभयत्रापि स्पृहादिता ।

अकारणोद्वेगकरो नराणां त्वया स सौहार्दमिव प्रपन्नः ।
 उदासिता तन्वि ! तवातिकस्थं यत् सांप्रतं मां प्रति पुण्यधन्वा ॥ ३४ ॥
 भावोद्भूतं भावगभीरमित्थं निवेद्य तस्मिन् विरते नतभ्रूः ।
 अभापतैवं भयकोपमिश्रं रसांतरं किञ्चिदिव प्रपन्ना ॥ ३५ ॥
 शुर्णगुणी योजयिता जनस्य दोषानदोषी च निराकरिण्युः ।
 यदि त्वमुन्मार्गमुपाजिहीथाश्चिरंतनो नश्यति हंत पन्थाः ॥ ३६ ॥
 विवेकवीतं विरसक्रियांतं संकल्पपरम्यं चरितं स्मरस्य ।
 न तेन कुर्वन्ति यशो मल्लिष्टं लोकद्वयश्लाघ्यगुणं गुणाढ्याः ॥ ३७ ॥
 मनःप्रसंगोऽपि परांगनायां क्षिणोति पुण्यं प्रथमं जनस्य ।
 स पुण्यरिक्तस्तनुवाक्प्रसंगं कृत्वापि सौख्यं लभते किमाख्यं ॥ ३८ ॥
 गुणानुलेपात् सुभगं भविष्णोर्लक्ष्मीर्वशे तिष्ठति मानवस्य ।
 स्या परस्त्रीषु कृताभिलापमौर्ष्यावतीवोज्झति निर्विपंग्गा ॥ ३९ ॥
 हितं यदीच्छेद्रीदमीदृशं मे पुनर्वचो मा चकथः कथंचित् ।
 इति स्फुटोक्तिं प्रतिपिद्वद्य तन्वीं विभक्तमेवं कमटोऽभ्यथत् ॥ ४० ॥
 विशृङ्खलो रागगजो ममायमुपेयवांस्तन्वि ! नितंबशैलं ।
 न शिक्षया ते विनिवर्ततेऽसौ रसानभिज्ञोऽधरपल्लवस्य ॥ ४१ ॥
 वपुर्मनोज्ञं नवयौवनाढ्यं कला च शिक्षा विपुला च लक्ष्मीः ।
 अचूपतः सर्वमिदं निरर्थं मनोरमाणामधरोष्ठविषम् ॥ ४२ ॥
 किंचापारं कांचनमेखले ! त्वां न भोगमीप्सन्नुपशांत्वयामि ।
 स्मरस्तु मां तन्वि निहंत्यकांडे निवार्यतामेप खलस्त्वयेति ॥ ४३ ॥

इति प्रयुक्तानुनयस्य तस्य

प्रियासु संख्यामगमन्मृगाक्षी ।

स्वभावचर्चं मकरध्वजस्य

स्त्रीणां मनः किनु कृतोपजापम् ॥ ४४ ॥

१ योजयितुं शीलमस्य । २ मलिनत्वम् । ३ नितरां संगोज्झिता । ४ गणनाम् । तदेषिप्रायं स्वीकृतवतीत्यर्थः । ५ कृत उपजापो भेदो यस्य तत् ।

अपि स्वयं सिंहपराक्रमस्य
 पुंसोऽभिगुप्ता भुजपंजरेण ।
 न कामिनी लंघयति सराशां
 लब्धावकाशा तु न किं करोति ॥ ४५ ॥
 रूपं कुलं यौवनमाभिजात्यं
 नतम्रयस्तत्र विचारयंति ।
 कत्रिभ्रिकृष्टेऽपि रस्मान्निविष्टाः
 कंदर्पदेवं परितर्पयंति ॥ ४६ ॥
 उद्यत्प्रभासस्य रवेर्दिनादौ
 कराविरुद्धापि गवाऽऽतपश्रीः ।
 सरागमाश्लिष्यति मानुरागा
 पद्मं न हि स्त्रीप्रवृत्तिर्गुणशा ॥ ४७ ॥
 स्थिरं प्रवृत्त्या फलदं समूले
 छायोपपन्नं समुपाश्रयंती ।
 द्रुमं लता पुष्पवती तु काले
 स्वर्गोपभोगं मधुपाय दत्ते ॥ ४८ ॥
 आस्तामयं स्त्रीप्रवृत्तिप्रवादो
 व्यावृत्तिहेतुविपर्यायान् मुमुक्षोः ।
 मृषे परं तस्य दुरान्तरिक्षं
 निशम्यतां देव ! तदप्यशेषम् ॥ ४९ ॥
 स यौवनोष्माणमभीतचेता-
 स्यदेववाहं गणिकाजनस्य ।
 यक्षस्थलेनोदजहाद् रहस्ये
 मर्त्यादहारं कुचकुंगभारम् ॥ ५० ॥

१ रक्षिता । २ बाहुस्तरपंजरेण । ३ कंदः किरणैर्दीर्घा । ४ पक्षे-पुष्पं
 व्रजराज्ञी राजगणैर्जर्षाः । ५ मधु मयं भिषग्नीति तस्मै अन्वयः भ्रमराय ।
 ६ श्लोकस्त्रिंशोः । ७ मृतस्य ।

स राजगेहाद् दिवसेषु निर्यन् ।
 मातंगमातुह्यत मार्गपीतात् ।
 तचाप्यसंभाव्य नमन् मनुष्या-
 नसह्यपीडानकरोद्दुरात्मा ॥ ५१ ॥
 अपश्यदापूरितरंध्रभागं
 तवानुकुर्वन् नृप ! राजवीथौ ।
 इभेद्रयायी पुरसुंदरीणां
 नेत्रोत्पलैः सौधगवाक्षजालम् ॥ ५२ ॥
 इतीदृशं गर्हितमन्यदन्यत्
 नरेन्द्र ! तस्यास्ति बहुप्रकारम् ।
 अनिर्जितात्मा कुरुते हि नो यत्
 तत्सर्वमुर्व्यामथवा प्रदुष्टम् ॥ ५३ ॥
 इत्थं यथावत् प्रणिगद्य तस्मि-
 न्निच्छाधिकप्राप्तनृपप्रसादे ।
 चरे गते तं मरुभूतिरेवं
 प्रजार्यमार्यां गिरमावभापे ॥ ५४ ॥
 असत्यवैद्यं न वदंति दंडा-
 दसह्यदुःखादनुजीविनस्ते ।
 संघाद्यतां देव ! तथापि चाप्ये
 चरस्य तज्जैर्दृढनिर्णयाय ॥ ५५ ॥
 विचार्य कुर्वह्लभतेऽनुरागं
 जनस्य लक्ष्मीः खलु तन्निमित्तात् ।
 बुद्धौ विशुद्धिं च परां निधत्ते
 द्वाराणि पापस्य हि सा पिधत्ते ॥ ५६ ॥

अधिष्ठितस्सन्नपि संनिष्ठुष्टु
 करोति चेदिन्द्रियबंधुवर्गः ।
 भ्रमं प्रवर्तुर्विपमाभिसंधिः
 किमंग ! भृत्यो विपये परोक्षे ॥ ५७ ॥
 अतः स्वयं तस्य विविच्य दोषं
 यतस्व नीत्या नृप ! निगृहीतुं ।
 जनस्य मन्युर्ज्वलनावलीढा
 तवाऽन्यथा म्लायति कीर्तिवह्नी ॥ ५८ ॥
 तदेति राज्ञा जनतासमक्षं
 विचिन्वताऽज्ञायि तथा स कूर्मः ।
 वसुंधरासंबहनाद्यकृत्ये
 यथा व्यचर्तिष्ट वचो जनस्य ॥ ५९ ॥
 जनस्ततो राजसमीपवर्ती
 खराधिरूढं कमठं नगर्याः ।
 निर्वासयामास स लोष्टघातं
 सूर्यांतपत्रं परिभूय पापम् ॥ ६० ॥
 असत्प्रवृत्तेरपि विप्रयोग-
 स्तस्याधिकं बंधुजनप्रियस्य ।
 अकार दुखं सचिर्वैस्य दोषात्
 भनक्ति न प्रेम महानुभावः ॥ ६१ ॥
 चित्ते गते ज्येष्ठवियोगदुख-
 भाराक्षमत्वादिषु विप्रमोषं ।
 चिराय तस्य प्रतिगुप्रबुद्धे-
 न भोगवाञ्छां दधुर्दिदियार्थाः ॥ ६२ ॥

१ क्रोधाभिसंस्पृष्टः । २ मरुभूमिपत्नीपाणिप्रहणादि । ३ दुश्चरित्रस्य ।
 ४ मरुभूतः ।

कुर्वन् प्रयत्नेन स पांथदर्शं
 वियोगदुःखी कमठानुयोगं ।
 अकथ्यतैवं वचनप्रसंगे
 देवेन नीतेन वनेचरेण ॥ ६३ ॥
 अमात्य ! जानामि तवाग्रजस्य
 वृत्तांतमुद्धततया गतस्य ।
 यद्यस्ति ते कौतुकमत्र सर्वं
 सविस्तरं वच्मि तथाऽवधेहि ॥ ६४ ॥
 इतोऽस्ति देशे दशयोजनांते
 भूभृत् स भूताचलनामधेयः ।
 अत्युत्थितं यस्य सहस्रैधामा
 रुच्छादतिक्रामति शृंगकूटम् ॥ ६५ ॥
 आमुक्त्वा निष्यन्दमनोहरा
 भुजालंताग्रस्थितनागमुद्राः ।
 बृहन्नितंबाः सविलासभारा
 मनोरमा यश्च विभर्ति भिक्तीः ॥ ६६ ॥
 वनद्रुमान्निर्झरशुभ्रतोयै—
 घमंऽपि यो वर्धयति प्रकामम् ।
 पादाश्रितानामभिरक्षणं यत्
 तदेव कृत्यं नु महोन्नतीनाम् ॥ ६७ ॥
 यः पार्श्वभागप्रविलंबितेन
 विचित्रजीमूतकुथेन रात्रौ ।

१ मार्गं पर्यन्तित्यर्थः । २ कमठसंबन्धिनम् । ३ सूर्यः । ४ आमुक्त्वा निष्यंदा
 निर्झरा एव मनोहरा हारा याताम् । ५ भुजा एव लतास्तासामग्रे स्थिता नागा एव
 मुद्रा याताम् । ६ बृहत्पापाणाः । ७ प्रीप्सेपि । ८ वि.

नक्षत्रमालापरिवीतमूर्धा ।

सन्नद्धमन्वेति गजाधिराजम् ॥ ६८ ॥

भीमो भृशं भानुकराभिमर्शात्

यः सूर्यकांतैर्ज्वलितैर्मनोह्रः ।

चंद्रांशुपातद्रवदिंदुकांतैः

संसर्गजा दोषगुणा भवंति ॥ ६९ ॥

विलोचनानीव सगंसि यस्मिन्

विवृत्तपाठीनमनोहराणि ।

नीलोत्पलश्रीरमणीयतारा—

सारोदराण्यायनिमंति संति ॥ ७० ॥

क्रीडन्ति वप्रेषु सह प्रियाभि-

नैभश्चरा यस्य गुरुप्रमोदाः ।

भृंगीगणैश्चोदगलत्प्रसून—

पर्याप्ततल्पेषु लतागुहेषु ॥ ७१ ॥

गुहामुखैर्गह्वरैर्गर्भगूढं

कंठीरवध्वानसुभीमशब्दैः ।

यः पावने वर्त्मनि घर्तमानो

मातंगयूथं कुरुते दविष्टम् ॥ ७२ ॥

निहन्यवन्धेर्भविषाणभाजा

निर्मूलितानेकैवनद्रमेण ।

मार्गेण यस्मिन् शर्वरः शर्युना

निबुध्यते कायमहत्त्वयोगः ॥ ७३ ॥

१ लुठितमीनमनोज्ञानि । २ सानुषु । ३ भ्रमरीसमूहक्षोदेन गलन्ति यानि प्रसूतानि तैः पर्याप्तानि तल्पानि येषु । ४ कंदरामध्यस्थितम् । ५ दूरशब्दस्योष्ठ-प्रत्ययांतस्य रूपम् । ६ निहन्यवनभवगजदंतसहितेन । ७ उत्पाटिता अनेक-घनबुद्ध्या यस्य तेन । ८ युद्धनागानाम् ।

निवेद्य वार्तां कमठस्य तस्मिन्
 गृहीतसत्कारमिते किराते ।
 अकथ्यतैवं सचिवेन गत्वा
 दुर्मोहपाशस्त्रलितेन राजा ॥ ८० ॥
 प्रेमानुबंधः स्वजने जनानां
 क्वचित् प्रभो ! दैवयलात् कुतोऽपि ।
 परं प्रकृष्येत गुणप्रकर्षाद्
 दोषान् न प्रच्यवते कदाऽपि ॥ ८१ ॥
 अतो चियोगं न सहे दुरंतं
 कृतागसौऽपि स्थयमग्रजस्य ।
 पुनः करिष्यामि तवांतिके तं
 प्रसाधतां देव ! तथैव भृत्यः ॥ ८२ ॥
 भूताद्रिशंभो स तपोवियोगो
 भूयान्निकारश्च स पादनेऽस्मिन् ।
 बुद्धिं गुणेषु प्रहिणोति तस्य
 प्रमाष्टिं दोषं च पुरानिविष्टः ॥ ८३ ॥
 इति श्रुयन् तमुवाच राजा
 शुचिस्मितोद्दामितदंतकांत्या ।
 कुर्षन् पुरस्ताद् गगनप्रदेशं
 चंद्रांतपेनेव दिव्योऽपि लिप्तम् ॥ ८४ ॥
 अबदयकनंज्यमिदं हि पुंनि
 यत् सपथ्या साधुजनप्रसंगः ।
 विवेकसिद्धेः सौ भवत्युपायः
 धैर्यस्फुरी सा च भवत्येऽपि ॥ ८५ ॥

तस्योपकंठे घनराजिरम्या
 तपोभृतामाश्रमभूमिरस्ति ।
 या प्रत्यहं व्योमनि होमधूमै—
 र्नवांबुवाहश्चियमातनोति ॥ ७४ ॥
 कुचोपमेयैः कलशैस्त्रिसंध्यं
 पयः क्षरंत्यो यतिमुग्धकन्याः ।
 स्वमध्यसादृश्यगुणेन यस्या
 लताद्रुमं यत्र विघर्धयन्ति ॥ ७५ ॥
 शाखामृगा यत्र गृहीतशिक्षा
 नैसर्गिकं चापलमुत्सृजंतः ।
 कृपन्ति मार्गाय नियोगदृष्ट्या
 तपोभृतामंधकहस्तायष्टीः ॥ ७६ ॥
 द्विजैरहस्याध्ययनस्य पञ्चा—
 दनंतरं पंजरवासितानम् ।
 यत्रानुवादः शुक्रशारिकाणा—
 माकर्ण्यते कर्णरसायनश्रीः ॥ ७७ ॥
 जटाधरं जीर्णमुपेत्य तस्यां
 तपस्विनं तस्य किलोपदेशात् ।
 पराभवाक्रान्तविरक्तचेता
 भ्राता तपस्याभरमग्रहीत् ॥ ७८ ॥
 मेत्रे समुन्मील्य रवां नितान्त—
 मुत्तम्य वाह स हि वासरेषु ।
 तपध्वरन् दुध्वरमद्रिशृंगे-

निवेद्य चार्ता कमठस्य तस्मिन्
गृहीतसत्कारमिदं किराते ।
अकथ्यतैर्घं सचिवेन गत्वा
दुर्मोहपाशस्खलितेन राजा ॥ ८० ॥
प्रेमानुबंधः स्वजने जनानां
कश्चित् प्रभो ! देवबलात् कुतोऽपि ।
परं प्रकृष्येत गुणप्रकर्षाद्
दोषान् न प्रच्यवते कदाऽपि ॥ ८१ ॥
अतो वियोगं न सहे दुरंतं
कृतागसौऽपि स्वयमग्रजस्य ।
पुनः करिष्यामि तत्रांतिके तं
प्रसाद्यतां देव ! तवैष भृत्यः ॥ ८२ ॥
भूताद्विशृंगे स नपोवियोगो
भूयान्निकारश्च स पादनेऽस्मिन् ।
वुद्धिं गुणेषु प्रहिणोति तस्य
प्रमार्ष्टि दोषं च पुरानिधिष्ठः ॥ ८३ ॥
इति श्रुयंतं तमुवाच राजा
शुचिस्मितं ह्लासितदंतकांत्या ।
कुर्वन् पुरस्ताद् गगनप्रदेशं
चंद्रातपेनैव दिव्याऽपि लिप्तम् ॥ ८४ ॥
अचक्ष्यकर्तव्यमिदं हि पुंसि
यत् सर्वथा साधुजनप्रसंगः ।
विवेकसिद्धेः सै भवत्युपायः
श्रेयस्करा सा च भवत्येऽपि ॥ ८५ ॥

अहं तथाऽपि प्रतिवेदनीये
 कायेऽपि दोषे सति निर्विषंगः ।
 विवेकनिष्णातमना मनीषी
 किमंग ! याह्येषु करोति तृष्णाम् ॥ ८६ ॥
 कुलेन कुर्वन्नपि खेदमात्रं
 शक्यो नियोगस्तव निस्तरितुम् ।
 भ्रात्रा निकारप्रतिकोपितेन
 प्राणक्षयायैव पुनः प्रयोगः ॥ ८७ ॥
 अनर्थमन्विच्छन्नि यद्युपेया-
 स्तमुल्यणक्रोधहुताशदग्धम् ।
 स्वयं करास्फालितमस्तरुं वा
 कुरुष्व कंठाभरणं भुजंगम् ॥ ८८ ॥
 अप्राप्य कामं नृपतेरमात्यः
 प्रत्यागतस्तं गृहमर्धरात्रे ।
 ज्यायांसमुद्दिश्य स निर्जगाम
 क्रोधादशांतं यदि वा कृतांतम् ॥ ८९ ॥
 महीपतिस्तां मरुभूतियात्रां
 विचारयंश्चेतसि निर्विचारम् ।
 प्रासादशृंगे महिषीद्वितीयः
 स्थित्वेकमालोक्यत शुभ्रमध्रम् ॥ ९० ॥
 विडम्बयंस्तुंगतुपारशैलम्
 बलाहकोऽनेकसहस्रकूटः ।
 विनिद्रैकुंदस्तवकायदात--
 स्तन्वंगि ! नन्वेप नभः पिधस्ते ॥ ९१ ॥

जिनैन्द्रचैत्यालयमस्य तुल्यं
कल्याणि ! कालेन समार्पयामः ।
चिराय दैवेन निरूपितोऽस्मि
नेत्राभिरम्यो रचनाविशेषः ॥ ९२ ॥

इति प्रियामालपतैव राक्षा
परमुहूर्ताद् ददृशे न मेघः ।
प्रचंडवानोद्धरदंडपात-
व्यापादितोऽखंडशरीरपिंडः ॥ ९३ ॥

तथाऽबुद्धस्य प्रकृतिं स पश्यं—
श्रेतीचकारेति विरक्तचेताः ।
अनेन बुद्धं विपर्येन्द्रियाणा—
मशाश्वतत्वं बुद्धता घनेन ॥ ९४ ॥

वपुः स्वभावाशुचि भंगशीलं
निदानमेकं खलु दुष्टसृष्टेः ।
तदर्थमात्मनोऽनवबोधमूढा
अनात्मनीनं दृढयन्ति यत्नम् ॥ ९५ ॥

द्वित्राहसंबंधिनि तावदस्मिन्
देहे दृढप्रेम जनो नियधन् ।
गृहीतनिर्मुक्तचिरंतनानां
तेषां पुनर्विस्मरतीति चित्रम् ॥ ९६ ॥

स्ववशवद्वारमशौचपात्रम्
क्षेत्रं वपुर्व्याधिसरीसृंपाणाम् ।

१ कारयामः । २ दर्शितः । ३ प्रबलपवन एवोद्धरदंडस्तस्य पातेन
नाशितोऽखंडशरीरपिंडो यस्य मः । ४ आत्मविवेकमूर्खाः । ५ द्वयोश्चयाणां वा
दिनानां संबन्धो यस्य तस्मिन् । ६ पूर्वं गृहीता. पश्चात्निर्मुक्ताः ये; चिरंतनाः
पूर्वजन्मसंबन्धिनस्तेषां । ७ रोगरूपसर्पाणाम् ।

मूर्खः परं तत्र नियद्धतृष्णो
 नास्त्रापि तस्योद्विजते विवेकी ॥ ९७ ॥
 प्रौढानुरागेण विभर्ति लक्ष्मीं
 नरो गुरुनप्यतिसंदधानः ।
 सा वारनांरीव नवप्रिया तं
 विमुंचति वांछति कंचिदन्यम् ॥ ९८ ॥
 भोज्यं हि भुक्तोज्झितमेव सर्वं
 जीवेन पूर्वं भयबंधभाजा ।
 तत्रैव तृप्यन्नविशेषदर्शी
 कथं न जिह्हेति जनोऽभिमानी ॥ ९९ ॥
 तनूभृतां कर्मविपाकशक्ते—
 रचयभाव्ये सुखदुःखयोगे ।
 कः कस्य बंधुर्यदि वा विरोधी
 रागापरागौ यदुपप्लवृते ॥ १०० ॥
 यदि प्रयत्नादुभयोपपत्तिः
 स शाश्वते वस्तुनि संविधेयः ।
 अन्यत्र लग्नस्तु फलावेशायी
 धुनोति तस्यापगमे पुमांसम् ॥ १०१ ॥
 विभावयंतं भवविघ्नमस्य
 स्वभावमेवं नृपतिं प्रपद्य ।
 निवेदयामास वनस्य गोप्ता
 स्वयंप्रभस्यागमनं महर्षेः ॥ १०२ ॥
 देवव्रती देव पतिर्यतीना—
 मुद्यानमद्याभिगतोऽस्सदीयम् ।
 अभूदपूर्वामधिगम्य शोभा—
 मन्येव तस्यागमनाद् वनश्रीः ॥ १०३ ॥

किञ्चिन्मदसंगचलांगलेखाः

सपुष्पभारा मधुपप्रणादैः ।

लताः स्वयं दर्शितलास्यलीला—

स्तस्येव गायन्ति तपःप्रभावम् ॥ १०४ ॥

मुनेरशोकस्य चनप्रवेशे

निवर्हितावद्यमशोकवृक्षाः ।

ध्रुवं समस्कंधदृशेव हर्षाद्

व्यञ्जन्ति रागं नवपल्लवेषु ॥ १०५ ॥

तात्कालिकश्रीप्रभवं मुनीदो-

गुणं प्रशंसन्त इव द्रुमाणाम् ।

आम्नांकुरस्याद्विवृद्धदर्पाः

क्वणन्ति लीलाकलमन्यपुष्टाः ॥ १०६ ॥

यतिप्रभावांपनतेन चूता

वसंतलक्ष्मीनयसंगमेन ।

सरोमहर्षा इव देव ! सर्वे

शाखोल्लम्बकुड्मलभारखिन्नाः ॥ १०७ ॥

तमोमुचस्तस्य गुणप्रकाशात्

महीश ! विस्तारवतो भियेव ।

अन्वेनि नत्वागतमैकराश्यं

तमस्तमालद्रुमसंनिवेशम् ॥ १०८ ॥

नयन् सलीलं सरसोऽश्रुविदून्

पाद्यानिवाद्येर्भक्तदात्तगंधः ।

वदान्य ! वन्यद्रुमपुष्पवृंदो

मंदो मरुन् तं गुरुमभ्युदेति ॥ १०९ ॥

१ भ्रमररवैः । २ कोकिलाः । ३ शाखासूक्ष्मसंतः कुबलास्तेषां भारेण
रिन्नाः । ४ गजकुंभगृहीतगंधः ।

विपाकमाधुर्यभृतो मनोहै-
 क्रमास्समासातिशयावरुद्धाः ।
 तपोभृतो विभ्रति सौकुमार्यं
 जनार्थ ! वाचो नववल्लयश्च ॥ ११० ॥
 नवोद्गमाः स्थावरजंगमानां
 प्रमोदपात्रा यतिसंगमेन ।
 रजस्सुगंधि भ्रमरावलीढं
 क्षरंति नागा यदि वा मदांभः ॥ १११ ॥
 क्षमोर्षपन्ना व्रततीरनूढा
 दृढं वहंतस्सुमनस्समृद्धाः ।
 मधुव्रंतानां प्रियमुन्नयंति
 वनद्रुमा देव ! यतेर्गुणाश्च ॥ ११२ ॥
 पिशंगितांगी परितो रजोभिः
 पुनांगनूद्यप्रसवाभिवांतेः ।
 विभाति साधुप्रणयोत्सवेन
 मही महीनाथ ! हिरण्मयीव ॥ ११३ ॥
 तपोनियोगाद् यमिनो वनांते
 पूगद्रुमान् दर्शयतः फलानि ।
 श्लिष्यंति वैश्या इव नागवल्ल्यो
 नखक्षतावर्जितपन्नर्भगाः ॥ ११४ ॥

१ मनोहरा रचना शैली यासा । उभयत्रापि समम् ।
 नावरुद्धा । अन्यत्र-समास सक्षेप । ३ अचल
 ५ वल्ली, विवृद्धमानता च । ६ पुष्पाणि, सुष्ठु चेतः
 च । ८ सुवर्णमयीव ।

यत्तेरहिंसाव्रतपारगस्य

हिंसाः समीपे नृप ! धरमुक्ताः ।

वसन्ति संभूय वनद्रुमाणां

छायासु नव्योद्गमवासितासु ॥ ११५ ॥

गोप्तुवेनस्येति निशम्य वाक्यं

चित्ताधिरुढार्थसमर्थनांगम् ।

प्रमोदपीनो नृपतिर्महर्षे—

राकपेणं देवमथाभ्यनन्दत् ॥ ११६ ॥

पदानि सप्ताभिगतश्च पश्चात्

ससंभ्रमः सांजलिमौलिवंधः ।

ननाम तस्मै मुनिपुंगवाय

गुणो हि मुख्यो विनयः प्रभूणाम् ॥ ११७ ॥

सोन्मेपरत्नानि विभूषणानि

स्वयं स्वगात्रादघतारितानि ।

अयच्छुद्धुच्चैर्येनपाय राजा

दानोत्तरा मानवतां हि तुष्टिः ॥ ११८ ॥

स घोषणाव्यावृत्तपौरलोकः

शुंडालमारुह्य भद्रार्द्रगंडम् ।

प्रस्थानमेरीरवपूर्वयातं

वहिः पुरोद्यानवनं जगाम ॥ ११९ ॥

तस्मिन्नशोकद्रुमचारुशाखा—

लतांचितस्फाटिकभूनिषण्णम् ।

विद्यामृतस्वादविषृद्धमान—

हर्षप्रकर्षादपि भाजविषण्णम् ॥ १२० ॥

धर्मस्य सर्गमिव देहमिव क्षमाया
 मोहस्य भंगमिव संघमिव व्रतानाम् ।
 हृद्यं प्रकाशमिव तत्त्वधियो दयाया
 मूर्तप्रयोगमिव सार्थमिवागमानाम् ॥ १२१ ॥
 यतिपतिमवलोक्यानेकपाद् दूरदेशे
 क्षितिपतिरवतीर्णस्तूर्णमुद्वेलहर्षः ।
 सविनयमुपगम्य क्षमातलघ्रातचूडा-
 मणिरगणितलक्ष्मीः साधुबंधं बंधे ॥ १२२ ॥
 आनीतं स्वनियोगवर्तनपरैः कर्मातिकैस्तत्क्षणा-
 दाक्षिण्यामलतेजसा यमवतामाज्ञात-मप्यासनम् ।
 प्रौढाकृत्रिमभक्तिनिर्भरतया पृष्ठे भुवस्तिष्ठता
 पपृच्छमुनिरचक्रैः क्षितिभुजा स्वाकृतमुद्गरिभ्या ॥ १२३ ॥
 इति श्रीवाङ्मिराजसूरिविरचिते श्रीपार्श्वजिनेश्वरचरिते
 महाकाव्ये स्वयंप्रभागमनं नाम
 द्वितीय सर्ग ।

तृतीयः सर्गः

—... ❀ ...—

भवतापनिदाघपीडितं

भवता नाथ मनश्चिराय नः।

अमृतद्युतिनेव नेत्रयोः

परिलब्धेन भृशं प्रमोदते ॥ १ ॥

धुतसंतमसं रजो वमत्

सविकाशद्युति सत्पथोन्मुखम् ।

तव संनिधिनाऽभवन्वृणां

हृदयं पद्ममिवाहिमद्युतेः ॥ २ ॥

विषयव्यतिपंगानिस्पृहं

चरितं ते दुरितप्रमार्जनम् ।

अवयेन्नवसानपेशले

सहदाहादमुपैति मानवः ॥ ३ ॥

स्वपराघनिवर्हणं बला-

दसिधारोकमणोपमक्रमम् ।

विरलाः खलु ते भवाद्दशा

नियमं निर्मलमुद्रहंति ये ॥ ४ ॥

मलिनानवलोकते जनो

जगदुद्योतकृतो भवहुणान् ।

अधिवेकतमा मलीमसान्

रविरदमीनिच तामैसद्विजः ॥ ५ ॥

---

१ चंद्रमसा । २ सूर्यस्य । ३ जानन् । ४ सङ्गधारो परिगमनमिव कटिनमित्यर्थः । ५ राहुः।

मतिंसिधुरियं तनूभृतां
 श्रुतिनिम्नस्थलपातिता त्वया ।
 अनुधावति केवलार्णवं
 गुरुरत्रैरखिलैरलंकृतं ॥ ६ ॥
 तव दृष्टिरभव्यदुर्लभा
 भगवन्नद्य पुनर्मया श्रिता ।
 अधिकं मम वक्ति भव्यतां
 सुलभा भव्यतया हि निर्वृतिः ॥ ७ ॥
 तदहं स्वहितोऽपि सांप्रतं
 सचिचप्रश्नविदिच्छलोद्यतः ।
 श्रवणामृतशीकरोद्भिरं
 गिरमाकर्णयितुं यत्ते ! यत्ते ॥ ८ ॥
 कमठस्य गवेपणे गतो
 मरुभूतिः स विलंबते कुतः ।
 क्रमते खलु दिव्यमव्ययं
 तव चक्षुर्विपयेऽप्यतीन्द्रिये ॥ ९ ॥
 मितमित्यभिधाय भूपतो
 विरते स्थंडिलशायिनां पतिः ।
 अद्यधिप्रतिपत्तिगोचरम्
 तमुवाचार्यमनर्थपीडनम् ॥ १० ॥
 दशनप्रभया तपोभृतः
 प्रतिविद्धा शरदभ्रशुभ्रया ।
 नृपलोचनयोरभूदिव
 स्वविशुद्ध्या विपया सरस्वती ॥ ११ ॥

इदमात्महिताय बोधितं
 तव देवेन वरेन्द्र ! धीमताम् ।
 कथमप्यवधेयं वस्तुनि
 प्रतिपिहसां कुरुते हि भयता ॥ १२ ॥
 सचिदस्तव निदिन्धारतः
 सहजप्रेमनियोगतो गतः ।
 शिलरे नृप ! भूतभूभृत—
 स्तापामि व्यग्रमपश्यदग्रजम् ॥ १३ ॥
 कृतशोकरयः स पादयो—
 निपतन् वाष्पनिरुद्धलोचनः ।
 अष्टणोदतिरोषभीषणं
 मुनिं श्वेतस्य वचोऽग्रजन्मनः ॥ १४ ॥
 भवता निगृहीतगौरवाः
 कथमप्युद्धरिता ममामवः ।
 अधुना पुनरंग ! तानपि
 स्वयमुच्छ्रेणुमिहागतो भवान् ॥ १५ ॥
 इति निष्करमुद्यरुद्ध्याः
 कमटो धरनिषजपातया ।
 शिलया सचिदस्य मस्तकं
 प्रणतस्थं चकार जङ्गरम् ॥ १६ ॥
 प्रविमुच्य कलेवरं शूद्र—
 च्छिलया नस्य विभिन्नमस्तकम् ।
 सत्सना सममंतरात्मना
 प्रपलायंत भयाद्दिव्यमवः ॥ १७ ॥

अथ कुंजरशैलनिर्झरो—
 चलदच्छांशुविवर्द्धितद्रुमम् ।
 मलये नृवर ! प्रतीयता—
 मनुवेगावति सह्यकीवनम् ॥ १८ ॥
 जटिलाः परिवीतवल्कलाः
 स्थिरशाखाश्चलदंतपंक्तयः ।
 तरवः सवयोविवृद्धयो
 विदिता यत्र तपोभृतोऽथवा ॥ १९ ॥
 निजचापलतारनिस्थना ।
 नवजीवापसरच्छिलीमुखा ।
 कुसुमस्तवकध्वजोढहा
 रणधुर्या इव यत्र शाखिनः ॥ २० ॥
 अतिसर्गनिसर्गसौरभं
 करिभग्नं खलु यत्र चंदनम् ।
 अनुशोचति निश्वसन्नली
 न रसज्ञस्य गुणो न तादृशः ॥ २१ ॥
 सुपिरस्थशकुंतसंतत-
 ध्वनिभिर्यद्भवशात्मलीकुजैः ।
 व्यथयेव विरुद्यते मरु-
 चलशाखाशितकंटकाहते ॥ २२ ॥
 घनदंतिमद्रावुयासिता
 वितता यद्विपमच्छदाश्चिरम् ।
 कुसुमेषु तदीयसौरभं
 द्विगुणं विभ्रति भृंगपेशलम् ॥ २३ ॥

१ जटा केशा येषा सतीति । सघनाश्च । २ चलाक्षवला दताना ।
 येषा । चलतथाते मध्ये पक्तयो येषा । ३ वाणा । भ्रमराश्च ।

यदनेकविश्रंतो कुहै—

निविडं भूरिजरह्यतावृत्तैः ।

श्रुतिरम्यरवादिशलीमुखा

निविशंते न परे गुणच्युताः ॥ २४ ॥

सुरभिर्नवपल्लवास्तरा

सवया यद्वनचंदनाघलिः ।

परिरम्यतयेव भोगिभि—

नवनागैः समदैस्तु भज्यते ॥ २५ ॥

नववाणयुताः कुजातयो

विकटाक्षा विकलाः पलाशिनः ।

प्रतिबिभ्रति सत्पथोन्नतिं

तरयो यत्र न वन्यमानवाः ॥ २६ ॥

वितनोति पटंग्रये भृशं

प्रमदं यम्य सदा नता लता ।

सुरभिप्रसवाऽथ दंतिना—

मपि भूनाथ ! सदानतालता ॥ २७ ॥

तिलकांकितगंडमित्तयो

नखरन्द्यामखरप्रहारिणा ।

हरिणाऽपसरंत्यधिष्ठिताः

पृथुशला इव यत्र कुंजराः ॥ २८ ॥

समदैर्द्विरदैर्निपातिता—

स्तरयो यम्य निरुंधते पथः ।

सरला ननु मार्गविप्रयः

स्थितिभग्नैरुचिर्न विधीयते ॥ २९ ॥

निशि यत्र भुजंगमः स्फुरन्
मणये तत्किरणोपदर्शितः ।
शवरैर्विचरन्नियुध्यते
धनिता हि क्वचिदंग ! भृत्यके ॥ ३० ॥

ज्वलितेषु घनांतशायिभि—
निशि यस्मिन् दहनेषु चंदनैः ।
प्रविमुच्य ससौरभं तरुं
तमथोद्देशमटंति पदपदाः ॥ ३१ ॥

विवृताजगरास्यगह्वरं
प्रविशन्नद्रिगुहाधिया द्विपः ।
ध्रुवमंचति यत्र पंचतां
ननु मिथ्यात्वमनर्थकारणम् ॥ ३२ ॥

शवराः स्वयमुत्खनन्ति यद्
वसुधायां लवलीरनुत्तमौः ।
लघुकोट्टवसस्यवृद्धये
न हि वन्येषु गुणज्ञता गुणः ॥ ३३ ॥

बहुमूलधनं पिधायकं
पृथुरोधो जघनस्य विघ्नती ।
विमलांबुदुकलमायतं
सुतरगावलिहंसलांछनम् ॥ ३४ ॥

परिपुष्पयोभिरजितं
जननीवाखिलवालशायिनः ।
ऋजुवृत्ततया क्रमोग्रतो
घटयन्ती तदतल्पशायिनः ॥ ३५ ॥

त्वरयेव सवेगनिस्वना

चलितुं भर्तृसमीपमुद्यताः ।

तरलांगतरंगपाणिभिः

कृपती तीरलताः सखीरिव ॥ ३६ ॥

अभितस्तट्मंजु सल्लकी—

तरुनिर्व्यासकपायितोद्गरम् ।

प्रतिपूर्य वहत्यनारतं

विपमा वेगवती च यध्रदी ॥ ३७ ॥ कुलकम् ।

शुभलक्ष्मसमूहसंभृतः

समभूत् तत्र महागजो गजः ।

प्रथितः पृथिवीतले भृशं

पृथिवीघोष इति प्रभाषितः ॥ ३८ ॥

सविभागशरीरभागपि

प्रवलप्रेमतयैकतां गता ।

सदृशी सुरभर्तुरन्नमो—

रभवत्तस्य वशाऽपि वर्वरी ॥ ३९ ॥

मरुभूतिरपास्य जीवितं

मनसात्तन विवेकमूदधीः ।

उदिते स तयोर्वनांतरे

पविघोषाह्वयनंदनोऽजनि ॥ ४० ॥

चट्टपाटलपुष्करोदरः

स विरिखन्निजचिंकलीलया ।

पितरौ सुतराममूमुदत्

सजलस्निग्धघनाघनच्छविः ॥ ४१ ॥

वंपुषा किमपि प्रपुष्यता
 स पितुः पौतवयास्समीपगाः ।
 गिरिराजसमीपवर्तिनी—
 महरद् गंडशिलोच्चयश्रियम् ॥ ४२ ॥
 कलमेन मदोल्लसत्कटाः
 स्वयमुद्भिन्नविषाणकोटिना ।
 अभवन् प्रतियोद्भुमक्षमाः
 करिणस्तेन करालतेजसा ॥ ४३ ॥
 अधुनाजवने प्रवर्त्तिते
 वयसि प्राप्य स यूथनाथताम् ।
 वपुषा विपिनं विभूषयन्
 गिरिणेव स्थिरतामुपेयुषा ॥ ४४ ॥
 वनविभ्रमणोद्भवश्रमः
 स्फुटमध्यंदिनसंधिवेलया ।
 करिणीभिरमाऽचगाहते
 स हि तालद्वयसं सरिज्जलम् ॥ ४५ ॥
 करकीर्णमुदस्य भूतलाद्
 घनरुपूरपरागमुद्ग्रहन् ।
 अवतारमिवेंद्रदंतिनः
 प्रथयत्येव वनाधिवासिताम् ॥ ४६ ॥
 स्वयमभ्यवहारशेषितं
 तरुपंडादचकृष्य पल्लवम् ।
 अनुरागमिव स्वधेनवे
 स भृशं यच्छति पाटलच्छविम् ॥ ४७ ॥

प्रतिवाति यनांतवह्वरी—

कुसुमामोदिनि मंदमारुते ।

स नदीपुलिनाभिसंश्रयो

निशि निद्रासुखासिद्धिमृच्छति ॥ ४८ ॥

अनुजस्य वधेन तापसैः

कुपितैराश्रमतो वहिः कृतः ।

कमठोपि किरातगृह्यतां

निजचेष्टासदृशीमपद्यत ॥ ४९ ॥

नगरे कचनारिसायकै—

निहतो गोप्रहणे स लुब्धकैः ।

असुभिर्निरमुच्यत प्रियै—

रापि दुष्कर्मकृतो न बंधवः ॥ ५० ॥

अजनिष्ट स पापचेष्टितो—

सूनुन्मुच्य राजप्रियावने ।

कुकुवाकुफणी पुराकृतं

ननु काले नियमेन पच्यते ॥ ५१ ॥

पतिपुत्रवियोगदुःखिता

परिहृत्यैवमसूननुंधरी ।

खल्वकर्मविपाकदोषतो

विपिने तत्र बभूव मर्कटी ॥ ५२ ॥

नृप ! तन्न कपायरंजितं

प्रविधेयं विदुषा निजं मनः ।

रिपुरस्ति कपायसंनिभो

न परस्संततदुःखलंभनः ॥ ५३ ॥

अविरम्य यथेष्टमाचर—
 न्नुपचित्याशुभकर्मपुद्गलान् ।
 परिपक्करसानुपालिह—
 द्रनु शेते भृशदुःखितो जनः ॥ ५३ ॥
 विनियम्य मनो जिनेश्वरे
 चिदधन् साधुसमाधिभाषनाम् ।
 वृशतां नय पंचपवणः
 परिष्णामान्द्रुप ! बंधवाहिनः ॥ ५५ ॥
 इति तस्य निशम्य शंसितं—
 व्रतमुख्यस्य मुखोद्गतं चचः ।
 प्रभुरभ्यमनायत क्षिते—
 स्तपसे भीतमना भवन्नमात् ॥ ५६ ॥
 अप्तिश्वरसोरथकारणं
 प्रतिबोध तमवाधया धिया ।
 विषयोपनिपानसंभवा
 प्रतिवहुं प्रभवो न भुक्तयः ॥ ५७ ॥
 अभिपिच्य नरेद्रमात्मन—
 स्तनयं राज्यधुरे नराधिप ।
 स तपोधुरमग्रहीद् यथा—
 विधि तस्यैव मुनेरनुशया ॥ ५८ ॥
 परिहृत्य वहिर्विभूषणं
 मणिहारांगदकुंडलादिकं ।
 व्रतरत्नमयं पुनर्दधे
 स वरं मुक्तिवधुविलोचनम् ॥ ५९ ॥

अधिगम्य पुनर्विनिर्णयं
 स्वयमंगेषु स तीव्रसंयमः ।
 गुणगौरवमूलमुच्चकै—
 रवधिज्ञानमवापदद्भुतम् ॥ ६० ॥
 चिरमुग्रतया तपश्चर-
 न्नवधिज्ञानमयेन चक्षुषा ।
 अवशेषमपश्यदायुषः
 स निजं द्वादशवर्षसंश्रितम् ॥ ६१ ॥
 परिहृत्य गुणी गणान्वयं
 विदधानः पुनरात्मसंस्क्रियां ।
 जिनचैत्यगृहान् विचन्द्रिषुः
 सह सार्धेन ययौ दयानिधिः ॥ ६२ ॥
 शिविरे वणिजां निवासिते
 सति तस्मिन्नवसहस्रकीवनम् ।
 समया समयातिभीतिमान्
 क्वचिदाशिष्ठ शिलातले यमी ॥ ६३ ॥
 त्रिनयावनतानतामसः
 शशिगुप्तप्रमुखान् वणिग्वरान् ।
 मलकर्दममर्दनक्षमा—
 मशिषद् धर्मरूथां यथागमम् ॥ ६४ ॥
 मरुभूतिचरः करी तदा
 पविघोषो मदमेदभीषणः ।
 जनघोपनिपीडितध्रुवाः
 कृतकोपः गिधिरांतकं ययो ॥ ६५ ॥

त्वरया गिरिराजसंनिभः
 स निवेशे वणिजां समभ्रमत् ।
 क्षुभितार्णवतोयद्दुःस्थतां
 कृतभीतिर्जनसंहतिर्दधौ ॥ ६६ ॥
 भयनुन्नतया समुच्चरन्
 ककुवंतं जनताध्वनिर्ययौ ।
 घसुधोद्धहनाय दीक्षितान्
 स्वयमाक्रष्टुमिवाष्टदिग्गजान् ॥ ६७ ॥
 अशमो समवर्तिनो वपुः
 कुपितस्य प्रथयन्निव द्विपः ।
 शिविर निजघान घस्मरः
 करदंतप्रमुखान्निजायुधैः ॥ ६८ ॥
 मनुजं मनुजेन गां गथा
 हयमश्वेन लुठन् स निष्ठुरम् ।
 अवधीद्वधौ निजायुषां
 ननु तत्तस्य वधाय साधनम् ॥ ६९ ॥
 सुभटस्य समुत्क्षिपन् वपु-
 निहितस्य स्वकरेण सत्पथे ।
 इयतीति पराक्रमोन्नति—
 गुणयशस्यः स्वयमत्रयीदिव ॥ ७० ॥
 नभसि प्रहिता नगावली
 द्विरदंतस्य करेण सक्षता ।
 रधिरेण सिपेच भूयसा
 निजमन्युप्रचयोपमाभृता ॥ ७१ ॥

अवलंब्य करेण पादयोः

क्षितिपृष्ठे रदिना निपीडितम् ।

शतधा विभिदे नृणां शिरो

न निकारार्तिसहोत्तमांगता ॥ ७२ ॥

अभजन् गजदंतकीलिता—

स्तुरगाः शोणितशोणमूर्त्तयः ।

शशिकोटिविदारितोरसो

नवसंध्याजलदस्य विभ्रमम् ॥ ७३ ॥

विनिशृत्य रुपा तनूभृतां

प्रविकीर्णेषु शिरस्सु दंतिना ।

बहुदिग्मुखता स्वयं दधे

सभियेव प्रपलायितुं भुवा ॥ ७४ ॥

इति भूमिविहायगोवधं

द्विरदे तन्यति सार्धवासिनाम् ।

रुधिरप्रवहा तरंगिणी

घनभूमाबुदपादि भूयसी ॥ ७५ ॥

मदस्रौरभलोभविभ्रमद्—

ध्रमरालीकलदीर्घझंरुतम् ।

निजविश्रमकीर्त्तनोपमं

स विशृण्वन् विपरीतवेदकः ॥ ७६ ॥

स हि तांप्रकरान्दनिर्गमे

नृगबंधं परिघसिंताकृतिम् ।

प्रविभृत्य करेण विभ्रम—

न्नुपतस्था यतिपुंगवं द्विपः ॥ ७७ ॥

मुनिराजविलोकनक्षण—

प्रतिबुद्धेतरजन्मसंस्क्रियः ।

तमबुद्ध स पौदनाधिपं

मरुभूतिं स्वमपि द्विपाधिपः ॥ ७८ ॥

प्रतिबुद्धमना भवस्थितौ

स विनिन्दग्निजकर्म निर्मदः ।

प्रणनाम मुनीन्द्रपादयो—

गुरुशोकोद्भूतवाप्पलोचनः ॥ ७९ ॥

पृथुभीतिपलायिता जनाः

पुनरभ्येत्य सवालयोपितः ।

अरविन्दमुनीन्द्रसन्निधौ

सुचिरं तस्थुरवेश्य विस्मयम् ॥ ८० ॥

अर्वाधि प्रणिधाय संयमी

मरुभूतिं प्रतिपद्य तं गजम् ।

कृपया द्विपकर्मलाघव—

प्रहितो वाचमवोचदीदृशीम् ॥ ८१ ॥

कुशलं तव भद्र ! किं पुनः

सरसि व्यक्तमिभेद्र ! पौदने ।

सचिवस्त्वग्रहं च भूपति—

ननु वत्स्याव इमौ मिथः प्रियौ ॥ ८२ ॥

अनुरागवशीकृतो भवान्

मतमस्माकमुदास्य यद्गतः ।

फलितं तच्च तेन कर्मणा

मृगजन्मेदमधोचिते कृपा ॥ ८३ ॥

हतवर्त्तिपधाय मानसं

तिमिरं तत्परिमाज्जनं वचः ।

शुद्धबंधुजनोपदर्शितं
कथमुल्लंघ्यमतो हितैपिणां ॥ ८४ ॥

मदमुग्धमिदं क्व जन्म ते
क्व पुनर्मेत्रिपदं महोदयम् ।
सुघटीकुरुते हि दुर्घटं
ननु कर्मानवशोधयुंहितम् ॥ ८५ ॥

अवधेयमिदं ततस्त्वया
जिनधर्मादपरं न जन्मिनाम् ।
भवद्दुःखनिवर्हणक्षमं
सुखयत्नोपनतं निरूप्यते ॥ ८६ ॥

सुखमिच्छुःपाचहे रुचिं
जिनतद्वागभिधेयवस्तुषु ।
भवसि त्वमनेन कर्मणा
गज ! सम्यक्त्वसमृद्धमानसः ॥ ८७ ॥

मलपंचकवर्जिनद्युतिं
दृढसम्यक्त्वमयं महागुणम् ।
गजरत्न ! जगत्रयीशिखा—
मणिता ते दधतो भविष्यति ॥ ८८ ॥

जिनपुंगवपादपद्मयो—
स्तनु भक्तिं शतमन्युमान्ययोः ।
दुरितद्रुमपंक्तिपाटने
भवतः सैव परस्वधायते ॥ ८९ ॥

कुरु कुंजर ! मानसे रतिं
दृढसम्यक्त्वमरालराजिते ।

त्वमणुव्रतपद्मसद्गनि

प्रियपुण्यांबु निगाहा पीयताम् ॥ ९० ॥

जहि कोपमपायकारणं

जहि प्रांटांगदमं मदोद्धतिम् ।

गजराज ! जहीहि तत्सर

त्वममैत्रीं च जहाहि देहिभिः ॥ ९१ ॥

इति तत्त्वविदो वचोऽमृतं

प्रतिजग्माह पुरो महागजः ।

विकसत्करपुष्करेण तं

पुनरानर्च निपत्य पादयोः ॥ ९२ ॥

अमिनंद्य गते मुनीश्वरे

प्रति संमेदमसंगया गिरा ।

तमुदीक्ष्य करी स तस्थिवान्

सुचिरं तद्विरहाभिदुःखितः ॥ ९३ ॥

अविलंब्य मुनिक्रमांबुजं

भ्रमरीभूय गते स्वमानसे ।

अमनस्क इव न्यवर्तत

स वने वन्यकरेणुबल्लभः ॥ ९४ ॥

वनकुंजरयूथवाहिते

पथि निर्जंतुतया स पावने ।

विजहार विलोक्य वासरे—

प्रचलः सन्नचलोपमो निशि ॥ ९५ ॥

उपवासपरंपरावधे—

रनसूयन् वनदंतिजातये ।

करणाद्विपदर्पसातनं

विदधे साधु स भव्यकुंजरः ॥ ९६ ॥

ध्रुवितोऽपि कृपागुणान्वयात्

स्वयमच्छिन्नवनद्रुमांकुरः ।

दुरघांकुरसंघमक्षिणो—

न्नियमायामिकरेण वारणः ॥ ९७ ॥

महनद्विपखंडितोज्झितै—

र्मितवृत्तेर्गुणपुष्टिमिच्छतः ।

वत तस्य करीरपल्लवै—

स्तनुरीर्ष्याभृदिवाभवत्तनुः ॥ ९८ ॥

रुचिराजनसुप्रतीकतां

दधदाध्यायदनुज्झितादरः ।

जिनराजमरालभूषणं

गुणहैम्याचलगं स मानसम् ॥ ९९ ॥

गजयूथगृहीतशेषितं

जलमच्छं स निपानुमिच्छया ।

उपश्ल्यसमृद्धकर्मं

विजगाहे गहने जलाशयम् ॥ १०० ॥

नियमैः कृशतांगमक्षमं

चलितुं गाढमुदस्य कर्मम् ।

तनुखंडगतः स दृष्टवान्

गजराजं रुकवाकुपन्नगः ॥ १०१ ॥

अभिपत्य स पूर्वयां रुपा

नयनाभ्यां विपवह्निमुद्रहन् ।

विद्दंश गजस्य मस्तकं
 न नृशंसस्य दयास्ति साधुषु ॥ १०२ ॥
 असहिष्णुरवेक्ष्य मर्कटी
 मरणं पुत्रचरस्य पन्नगम् ।
 निजघ्नान् निपात्य दुस्तर
 दुरितं तद्भव एव पच्यते ॥ १०३ ॥
 उपपत्य फणी स पंचमे
 नरके षोडशसागरोपमम् ।
 अशुभोदयजातवेदना-
 फलमश्नन्नशयिष्ठ दुष्टधीः ॥ १०४ ॥
 विपवेदनयाऽनुधाविता
 मतिर्भृंगी सहसा विपाणिनः ।
 जगदेकशरण्यमर्हन्—
 श्रवणाब्जं शरणं भयाद् ययौ ॥ १०५ ॥
 अवमर्पसुधानिपेकतः
 स्वपरध्वंसिशरीरनिस्पृहः ।
 स समाधिमभव्यदुर्लभं ।
 विपवेदाद्वैतिसिन्धुरः ॥ १०६ ॥
 प्रणिधाय पुरः स शंफली—
 रिध पंचापि गुरुस्तवक्रियाः ।
 दिविजत्रियमुद्गिरन्पुन—
 धिंपविद्धां विजहौ जरत्तनुम् ॥ १०७ ॥
 कृतपुण्यतया न शुद्धदक्
 न महाशुक्रमुपेयिधान् दिवम् ।

अभवत् स पतिः स्वयंप्रभ—

प्रथिताख्यानविमानसंपदाम् ॥ १०८ ॥

स मुहूर्त्तसमग्रयावनां

तनुमिडां शयनोपपादिताम् ।

अवहन्नावदीप्यपोद्दशा—

भरणाभिद्युतिपिंडगर्भिताम् ॥ १०९ ॥

नवरत्नमरीचिमेचके

शयनीये स निधेदिवान् क्षणम् ।

प्रचुराग्धितरंगमंगिन—

स्तपनस्यानुचकार भास्वरः ॥ ११० ॥

स विमानगृहाद् विनिस्सर—

न्मरुद्दुदुभिनादबोधितः ।

जयकारनिग्दुदुदिहमुखे—

र्ददशे सांजलिवंधमस्तकैः ॥ १११ ॥

अधिरोप्य मरत्नपीठिकां

ऋषितस्सन् मुधया मुधांशनैः ।

त्रिदशाद्रितद्रम्य संदधे

श्रियामिदुद्युतिमध्यवर्त्तिनः ॥ ११२ ॥

निपतत्कुमुभायलिच्छलान्

स्वयमेवं प्रतिनूतनश्रिया ।

सखिलासमुदाप्यत ध्रुवं

धवलस्निग्धकटाक्षपद्धतिः ॥ ११३ ॥

वनितामुत्तचंद्रमंडल—

क्षरदालोकरयच्छदामृतैः ।

परिपेरुचती बभूवतुः

थवसी तस्य चिराय सार्धके ॥ ११४ ॥

विवृतात्मविभूतयोऽमराः

प्रभुसेवा समवायिनोऽवेरे ।

अमृतोदधिधीचिविभ्रमं

न विवभ्रुर्न विधूतचामरैः ॥ ११५ ॥

परिवृत्य तमीश्वर मुदा

मधुरं गायति किंनरीगणे ।

अपरोपनतानभिशया

सुमनस्यप्यमनस्कताऽभवत् ॥ ११६ ॥

मददिग्धकपोलसौरमा—

गतकल्पद्रुमपुष्पपट्टपदाः । १

गजरूपतया विकृत्य तं

प्रभुमेके दिविजाः सिपेविरे ॥ ११७ ॥

अनुबंधिनमन्यजन्मनो

नियमक्लेशमिवास्य मुष्णता ।

चमरीरहभारभामिनी—

निकरेण प्रभुरभ्यधीज्यते ॥ ११८ ॥

कनकांबुष्टेषु भृंगानि—

ध्वनितांघ्रिडितकिंकिणीरवाः ।

ननृत रसभावपेशलं

प्रियमस्योपनिनीपव. स्त्रिय. ॥ ११९ ॥

व्योमध्वजैरनवशेषमभूत् पिनेंद्रं

नानाधिमानशिखरोच्छ्रितरत्नदंडैः ।

दिग्भित्तयः सुकृतिनो जनने समंताद्
गंभीरदुंदुभिरवैः स्फुटिता इवासन् ॥ १२० ॥

पश्यन् स वैभवमिदं सविचारचेताः
प्राप्यावर्धि भवनिमित्तमुपेत्य धात्रीम् ।

हेमारविदनिवहैररविदमुञ्च—
रानर्च तच्चरणपातितरत्नमौलिः ॥ १२१ ॥

विविधकुसुमवर्गैः प्राच्यमभ्यर्च्य देहं
सपदि सुकृतवेदी स्वर्गमभ्युज्जगाम ।

मुकुटमणिमयूखं वल्लिखन्नम्रकूटे—
प्वामिविलसदखंडामर्त्यकोदण्डलक्ष्मीः ॥ १२२ ॥

आल्यां शशिप्रभ इति प्रथितां दधानो
देवः स शोणशतपत्रपलाशलेश्यः ।

मासाष्टके सुरमिनिश्वसितैकवृत्तिः
स्वर्गं वभौ चतुररत्नवपुःप्रमाणः ॥ १२३ ॥

भोक्ता वर्षसहस्रपोडशतया दिव्यामृतस्याप्सर—
स्तोमालिंगनलब्धरम्यपरमप्रीत्युद्गमश्रीनिधिः ।

तस्थां दिव्यवधूकटाक्षनिपतन्नेत्रद्विरेफावली—
नित्यासेव्यमनोज्ञमूर्तिसुमनाः स्वर्गेंद्रिष्ठाणं वान् ॥ १२४ ॥

इति श्रीवादि राजसूरिविरचिते श्रीपार्श्वजिनेश्वरचरिते
महाकाव्ये घञ्घोषस्वर्गगमनं नाम
तृतीयः सर्गः ।

चतुर्थः सर्गः ।

प्रवृद्धजंबूद्रुमसुर्यलाञ्छन—

प्रभावितद्वीपविशेषमध्यमः ।

निसर्गहेमच्छविमंडलोदरः

स्थिरस्वभावोऽस्ति सुमेरुपर्वतः ॥ १ ॥

समंततो यः प्रभयावगाहते

नभःप्रदेशांस्तपनीर्यपिंगया ।

जिनार्भकलानपयोरसाप्लुतः

सदा विचर्द्धिष्णुरिवावतिष्ठते ॥ २ ॥

विभक्तिं यः स्वधेनिताविनर्त्तनं

नवस्वभावं सुरतालसंगतम् ।

गुहागृहेष्वप्सरसामपि व्रजं

प्रियांकशय्यासु रतालसं गतम् ॥ ३ ॥

पयोधरंभ्रंशितशुभदंशुका

विभक्तमूलागतहस्तविक्रिया ।

वधूरिव प्रेमवती दिनात्यये

यदंगमालिगति तारकावली ॥ ४ ॥

स्थिरप्रकृत्या जगति प्रतीयते

नितांतमाक्रांतमैरत्पथोऽप्यर्थः १,

रसातलस्थोऽपि दिविस्पृगुच्चकैः

रविस्वभावोऽपि सुवर्णसंभवः ॥ ५ ॥

१ सुवर्णवत् । २ देवानां तालेन सहितं । ३ रतेनालसभाय प्रा
४ पयोधरो मेघ स्तनश्च । अश्व किरणा, अशुक वस्त्र च । ५ व्याप्ताक
इति परिहार । ६ अचल ।

सुरद्रुमच्छायसुखेषु सानुषु
 प्रकृतगीतं सुरसुंदरीगणम् ।
 करोति यस्तं मणिरश्मिभूपितं
 गुणो हि नन्वेप रसाद्यगाहिनः ॥ ६ ॥
 अनोकहा यन्मणिशृंगशेखरा
 नभोऽधरुंधंत्यरुणप्रभोद्गमे ।
 अनारतं विभ्रति पर्णसंहतीः
 प्रवालभावानतिवर्तिनीरिव ॥ ७ ॥
 पतत्रिणां यत्र जलाशयोद्भवं
 न पुंडरीकावृति पांडुकंवलम् ।
 तनोति न धीजिनराजमज्जनं
 शिलातलं विभ्रति पांडुकं घलम् ॥ ८ ॥
 विवेकचारी विषयेषु मध्यमः
 समस्तशाखाभृदवाप्तसत्पथः ।
 प्रपद्य यः स्वप्नतया तनूभृतां
 व्यनक्ति विद्वानिव लब्धवर्णताम् ॥ ९ ॥
 महीरुहो दंतदभीषुमंडल—
 प्रकाशितव्योमगृहोदराधये ।
 नितांतमंधंकरणं शरीरिणां
 न यत्र रात्रावपि जृंभते तमः ॥ १० ॥
 चकास्ति नित्यं विषयोऽस्य भूभृतः
 पुरो विदेहे महनीयवैभवः ।
 जिनेश्वरश्रीमुखनिर्गतं वचो
 यमाख्यया शंसति पुष्कलावतीम् ॥ ११ ॥
 उदकृतं मंडयति स्वभूगुणै—
 श्विराय सीतासरितो निवासभूः ।

नभश्चराणां कुमुदार्जुनच्छवि—

विभाति तस्मिन् विजयार्द्धपर्वतः ॥ १२ ॥

यदि त्रिलोकोदरभाण्डसंभृतः

स्थिरैकराशिर्धवलो गुणो भवेत् ।

स्वरश्मिभिः प्रोन्नमितांवराशयः

स तस्य लीलां भृशमुद्रहेत् गिरेः ॥ १३ ॥

वभूव तस्मिन् घनवर्त्मचारिणां

प्रभुस्त्रिलोकोत्तमनामविभ्रतः ।

पुरस्य गोप्तायमनुश्रवान्विता

घदंति वेगं सलु विद्युदादिमम् ॥ १४ ॥

अमूल्यरत्नोज्ज्वलमौलिमंडनो

विहारसौप्याय चरिण्युरंबरे ।

घने निदीथेऽपि तथा न पश्यतां

स चिस्रयं यः सरदीधितां धियम् ॥ १५ ॥

अनन्यत्ताधारणसिद्धविद्यया

दुरासदः संयति वीरविद्विषाम् ।

इरंमदं वारिमुचीव पांडुरे

गिरौ प्रतापं प्रथयांभूव ॥ १६ ॥

अनेकधा यस्य चकार संगता

समुत्सवादानमहीनेभोगता ।

जगत्युपापघत कीर्त्तिवह्वरी

समुत्सवादानमहीनेभोगता ॥ १७ ॥

बहुष्वपि स्त्रीषु सहारियोवनं

न्यबुद्ध विद्युत्पदपूषेमालया ।

अनेकैवलीसमवायि नन्दनं
 सुकल्पवत्येव विभाति भूपितम् ॥ १८ ॥
 प्रविश्य तन्मानसमंगजद्विपः
 कदथेयामास वली नभश्चरः ।
 निपीड्य तत्कुम्भधिया प्रियाकुचौ
 स नूनमाश्लिषदलक्षितांतरम् ॥ १९ ॥
 स यौवनोत्सेकवनप्रभाद्युक्त--
 सराख्यदावाग्निविदाहवेदनां ।
 पिवन् प्रियामुग्धमुखेदुमंडल--
 स्फुटाधरोष्ठामृतसारमुज्जहौ ॥ २० ॥
 इति प्रियावल्लभयोस्तुचित्तयो-
 र्वभूव पुत्रः शुभकर्मचित्तयोः ।
 स यं समाख्याति शशिप्रभामरं
 दिवश्च्युतोऽवाप्य यशः शुभामरम् ॥ २१ ॥
 स जातमात्रो यदवापि वान्धितो
 जवेन विश्वान् गुणरदिमभिर्गुणी ।
 ततः समाख्यायत रदिमवेग इ-
 त्यमित्यया बंधुजनेन बंधुरम् ॥ २२ ॥
 स मुग्धगुल्लोहितपाणिपंकजः
 स्वभावनिर्द्धृततमा नयोदयः ।
 शिशू रचिर्वा गिरिशंगरिखिनो
 व्यधत्त नित्यं सुखचारिणः खगान् ॥ २३ ॥
 पितुः प्रयत्नेन मुदे स खेदितः
 सुविस्मिताचिर्दर्शनांशुनिर्गमैः ।
 अतर्किलोपस्थितचंद्रिकांजनान्
 वियत्यविद्याचिदपि व्यबोधयत् ॥ २४ ॥

विनोदयंत्रं शयनीयसंश्रयं
 स मुग्धवृत्ति स्थिरदृग् विलोकयन् ।
 व्यधत्त धारीरूपकंठवर्तिनी--
 मुदा युजो व्यक्तमभुक्तपूर्वया ॥ २७ ॥
 जुगुप्सयेवानवबोधदुर्लभं
 चिराय वात्यं जहतं जनप्रिया ।
 क्रमेण विद्याप्रहितेव शंफली
 तं मारकोमारुदशागुणाश्रयम् ॥ २६ ॥
 गुरप्रभावं विनयावलविनं
 दृढालुरागं स्मितपूर्वभाषिणम् ।
 ययो तमुन्मुच्य निवेशि चापलं
 नपुंसकस्यास्ति न पुंगुणे रचि ॥ २७ ॥
 समं वयस्येविनयेन तत्परो
 गुरूपदेशोपनतासु बुद्धिमान् ।
 विभज्य विद्यासु स लघुशिक्षत
 स्वयं हि भव्यस्य गुणा पुरस्तरा ॥ २८ ॥
 कलाभिरच्चे प्रसितं निसर्गत
 कपायनिम्न खलु तस्य मानसम् ।
 बहन्न जन्हे नयनेर्नतध्रुवा
 विवृत्तपाठीनसमानविभ्रमं ॥ २९ ॥
 विशुद्धवृत्तं तमवाप्तसत्पथं
 मनोवृत्तार्ति नयनोत्सारावृत्तिम् ।
 सरावहश्चंद्रमिवाद्यलोकय--
 भ्रलन्ध नालिङ्गितुमंगनाजन ॥ ३० ॥

अमुष्य नानागुणवस्तुसंग्रह—

श्चिरं जिगीषोर्विषयोपभुक्तये ।

स्वनिग्रहापत्तिभयादिव स्वतो

न चित्तकोशः करणैरुपाधेः ॥ ३१ ॥

सहारच्चक्षुः परिदिग्धचन्दनोऽ—

वतंसयद्युद्धिकचाः समह्लिकाः ।

स्वचित्तशुद्धयेव वहिर्विवृद्धया

व्यभूष्यतां पांडुदुकूलमंडनः ॥ ३२ ॥

अनन्यकांतागुणलब्धमानसं

महानुभावं तमवाप्य बल्लभम् ।

मुदेव सर्वं मुधिये नमर्पयां-

घभूय तस्मै हृदयं सरस्वती ॥ ३३ ॥

स बद्धरागः स्थितमौल्यलंघिनीं

वयंध भक्तिं जिगदेवपादयोः ।

विवेकयिद्यामयतल्पशायिनो

मनःप्रिया सेव मनीषितप्रदा ॥ ३४ ॥

स गत्यद्यादमतमक्षतं दधत्

दधौ न चित्ते भयलोभसंनिधिम् ।

विभज्य लोकाद्वयकल्पमानचरन्

न तद्विघाताय कृती कृतादरः ॥ ३५ ॥

अगुस्तरन् पूर्वभवस्य कर्मणां

स लाघवात् भोगवितृष्णमानसः ।

गुरूं प्रतिश्राव्य कथंचिदंचिर्तां

समाधिगुप्तस्य ययानुपांतिरुम् ॥ ३६ ॥

विरज्य तत्रानेचनं वनं गते

नभोगकन्याः परिपणयौचताः ।

निवृत्तकामानुभवं भवं तदा
 विवृद्धशोकाः स्वयमभ्यमंसत ॥ ३७ ॥
 निवेद्य तस्मै गुरवे स धीरधी-
 भैयार्णवावर्तनिपातभीरताम् ।
 अनुज्ञया तस्य तपस्तपोनिधे—
 रुपादितोर्हत्परिमेष्टिभाषितम् ॥ ३८ ॥
 प्रभौ तदाज्ञां भुवनैकजित्वरीं
 बलादवज्ञाय तपोवनं गते ।
 हिया ध्रुवं निहृतविग्रहं जना—
 स्ततः प्रभृत्याहुरनंगमंगजम् ॥ ३९ ॥
 सुधीरधीयन् परमागमं मुनि—
 जितश्रमो विश्रुतसंयमाश्रयः ।
 निरंजनः सन्नद्यमुचितत्पर—
 स्तपांसि तेषु बहिरंतरप्यसौ ॥ ४० ॥
 विविक्तरम्यां स गुहामुपाश्रितो
 महाहिमाद्रेर्महनीयसंयमः ।
 अवास्थितोत्सर्गविधानकर्मणा
 समानयन् साधुसमाधिभावनाम् ॥ ४१ ॥
 निवृत्य दुःखाक्षरकात्तिरायुषा
 भुजंगैभूयं प्रतिपद्य कर्मणा ।
 अरिश्च तस्मिन् निवसन् गुहागृहे
 दशा तमत्रक्षत रोपरुक्षया ॥ ४२ ॥
 बहन् वपुः रासभरोमधूमरं
 विभक्तसारच्छविमंडलोचितम् ।
 प्रकामनिश्वासहुताशनिर्गम-
 प्रतप्तपूर्वस्थितशाङ्कद्रुमम् ॥ ४३ ॥

स दीर्घपुच्छप्रत्रियंत्तनस्फुटत्-
 बृहच्छिलाकूटकठोरशब्दितः ।
 चिरंतनक्रोधविबृद्धमत्सरो
 विलोलजिह्वाप्रविदारिताननः ॥ ४४ ॥
 विरूढतालद्वयसो महावपुः
 सवेगमभ्येत्य स मृत्युसंनिभः ।
 करालदंष्ट्रांकुरकोटिपाटितं
 चकार वैराग्यधनस्य मस्तकम् ॥ ४५ ॥
 विदश्यमानं भुजगेन नश्वरं
 मुनिः प्रसंख्यानसामिद्धकंटकः ।
 अभीरशोचन् विजहौ वपुर्वह-
 द्रनेकजन्मांतरदुर्लभान् गुणान् ॥ ४६ ॥
 उपेत्य कल्पे पुनरच्युताद्द्वयं
 स पुष्करस्याधिपतिर्व्यजायत ।
 गुणा हि यत्नेन कृताभिरक्षणा
 भवंति पुंसां परिपाकपेशलाः ॥ ४७ ॥
 स रत्नमौलिस्फुरदर्कदीधितिः
 प्रसन्नशीतद्युतिसंनिभाननम् ।
 उदूढदिव्याभरणं च संदधे
 मनोदमस्पंदविलोचनं वपुः ॥ ४८ ॥
 स दिव्यकांतामुखपंकजश्रियं
 करामिमयीं तनुतां तमोपहः ।
 चकार चित्रं सुरती यदप्सरो--
 विशालनेत्रोत्पलचिन्नमश्रियम् ॥ ४९ ॥
 भुजंगदंष्ट्राधिपवेदसंभवं
 स दुस्सहं तापमिवानुबंधिनम् ।

निराकरिष्यन्निव दिव्यसुन्दरी--

सुधासमप्राधरमापपौ धिया ॥ ५० ॥

अजस्रमापातुकचित्तविभ्रमान्--

नितांतमाविभ्यदिवांगजन्मनः ।

ॐ मुग्धकांताकुचपथेतांतरं

बृहन्नितंवेन मनस्यशिथियत् ॥ ५१ ॥

मनो मुपित्वा मद्नेन मत्सरात्

स्वकं स तत्रेव तिरोहितं हितम् ।

विविच्य मार्गान्निव स्वर्णतभ्रुवां

मनस्युपादत्त कटीरयी रयी ॥ ५२ ॥

निपीय नेत्रांजलिसंग्रहागतं

तदंगसौरूप्यरसं सतृप्तयः ।

सुधारसे तत्समयेऽप्युपास्थिते

दिवोकसां वामदशो विसंस्मरुः ॥ ५३ ॥

विकाशिकल्पद्रुममाल्यवासना--

समृद्धमैकादशमासि निश्वसन् ।

विनिद्रकुन्दच्छविशुभ्रलेश्यया

बहन्नरत्नत्रयसंमितं वपुः ॥ ५४ ॥

स वत्सराणामयुतद्वये गते

पुनः सहस्रद्वितयेन संयुते ।

स्वतृप्तियोगार्थमनुस्मृतामृतो

मनःप्रवीचारसुखोत्सवागमः ॥ ५५ ॥

अवाप्य विद्युत्प्रभनाम विशतिं

महार्णवान् द्वौ च सुखार्णवाश्रितः ।

अरंस्त देवस्त्रिदिवे मृगेक्षणा-

घनस्तनानुस्मृतिकर्मकर्मठः ॥ ५६ ॥

प्रदांकुपाशस्तु मुनीश्वरं द्विप—
 शिरंमदापातनिवृत्तजीवितः ।
 स देवतुल्यायुरभुंक्त वेदना—
 स्तमःप्रभायामशुभोदयोद्भवाः ॥ ५७ ॥
 इहैव पद्माह्वयदेशगोचरं
 गिरीन्द्रपाश्चात्यविदेहसंश्रयम् ।
 प्रसिद्धमस्त्यश्वपुरं यशोधनैः
 समेधितं द्वीपवरे नरोत्तमैः ॥ ५८ ॥
 यदीयशालोच्छ्रितभित्तिमस्तक—
 स्फुरन्मणिवातशिखाग्रचुंविनाः ।
 वहंत्यवर्षासमयेऽपि धारिदा
 विभक्तवर्णाभरत्त्रांपविभ्रमम् ॥ ५९ ॥
 अनारतं यद्वनवत्सवत्सलं
 निरस्तसर्वासुमदापदापगम् ।
 चकास्ति विद्याविनयालयालयं
 पवित्रचर्यापवमानमानवम् ॥ ६० ॥
 यदीय कांताः स्फुरदंगयष्टयः
 सुधागृहोत्संगमलंकरिष्णवः ।
 विभज्य साक्षादचिरप्रभाधियं
 जनस्य कुर्वन्ति बलाहकादृते ॥ ६१ ॥
 नभोनिभस्फाटिकसौधकोटिषु
 स्थिरं पिनद्धा मणयः प्रभास्वराः ।
 दिवापि यस्मिन्ननयन्ति देहिना—
 मुदीर्णनक्षत्रसमूहविभ्रमम् ॥ ६२ ॥

हरिन्मणिस्तंभसमुद्भवा रुचः
 प्रदीपधामप्रतिरोधहेतवः ।
 गृहेषु यत्राभिनयोढयोपितां
 हरन्ति रात्रौ सुरतोत्सवह्वियम् ॥ ६३ ॥
 अवाग्विसर्गं जनसंनिधौ प्रियै—
 न्तभ्रुवो यत्र विविच्य केवलम् ।
 चदन्ति लीलाचलितैर्विलोकितैः
 स्सरोपदिष्टं किमपि स्वहृद्गतम् ॥ ६४ ॥
 बृहन्नितंवा मणिमेखलाभृत—
 श्चिराय यत्र स्थितिमल्पयोधराः ।
 वहन्ति वेद्या नगरोचितस्थितिं
 भुजंगभोगांचितगंडभित्तयः ॥ ६५ ॥
 वृषामिरूढाः परिमृष्टभूतया
 विदीप्तकामांगतया पिनाकिनः ।
 सदारमासीददन्तंभोगकं
 वहन्ति यस्मिन् चपुरिद्धमीश्वराः ॥ ६६ ॥
 प्रचलिते यत्र गुणोदयावहे
 दयावहे यागसि मानवेहिता ।
 न वेहिनाक्रांतमदोनवैभवा
 न वैभवार्तिं प्रथयन्ति जंतवः ॥ ६७ ॥
 विशेषवेदी विदुषां मनीषितो
 निरस्य दोषानशिषत् पुरोत्तमम् ।

१ वाचं विना । २ मेघाः सनाथा । ३ सर्पाः विद्याया । ४ सर्पशरीर सेवनं
 ५ वृषभो धर्मश्च । ६ भस्म विभूतिश्च । ७ प्रज्वलित, विशेषेण धी
 ८ शिवस्य । ९ शेषनागशरीर अनन्ताथ ये भोगाः । १० घनाख्या ।

तदेव यं संसदि वज्रवीर्यं इ-
 त्युदाहरन्ति श्रुतवर्त्मवेदिनः ॥ ६८ ॥
 अबुध्यत स्वप्नमपि प्रजाहिते
 प्रवृद्धरोयोऽपि ररक्ष स क्षमाम् ।
 न भूयसाऽभिज्वलितोऽपि तेजसा
 प्रजाघनस्नेहगुणं व्यलीनयत् ॥ ६९ ॥
 प्रभूतदानः स मदान्वयादृते
 बभूव नक्षत्रतया विनाऽभिजित् ।
 अहीनवृत्तिधिंजह्रां द्विजिह्वां
 विना स्ववंशस्य विवर्द्धिता जलैः ॥ ७० ॥
 यशस्यकर्मां स जहत् भुजंगंता-
 मपि स्वधार्त्रीं युभुजं भुजं गताम् ।
 प्रजासु चक्रं कृपया स बंधुतां
 करप्रवृद्धया विहितोन्मथं धुताम् ॥ ७१ ॥
 स यावदंतं निजकीर्तिभामिनी—
 प्रवेशदानादिव तुष्टमानसः ।
 यशोऽमृताप्लावनदत्ततृप्तिका-
 श्चकार तृप्ता रविरदिमभिर्दिशः ॥ ७२ ॥
 निमगंसेव्ये नृपतां महागुणाः
 स्थितिं गतास्तत्र यद्गुणद्वुतम् ।
 जनस्य हृद्रेव मतोऽपि चेतसि
 स्थिरानुरागप्रसवस्य चीजताम् ॥ ७३ ॥
 उपाधितक्षेमविधानदीक्षितो
 गुणैर्गुणज्ञोऽयममृत्युच्छृष्टिभिः ।

जने च गृध्रप्रकृते जनाधिपः
 स्वलुप्तिसंपातभियेव शिथिये ॥ ७४ ॥
 अनन्यथाभावनियोगनिःपतद्—
 विवेकपूर्वं विहितेन कर्मणा ।
 अवद्यशीलादपि विश्वदायति
 न विभ्यतीं भूभुगसावजिघ्रपत् ॥ ७५ ॥
 कृतातिसर्गा निजचापलादिव
 श्रियश्च पात्रेषु परार्थकारिणा ।
 नृपेण तत्राहितमत्सरा इव
 व्यतिष्ठपंत श्रियमन्यदुर्वहाम् ॥ ७६ ॥
 बहुप्रलापा परपाक्षरश्चवा
 मृपावदंती च विविच्यकारिणः ।
 जगाम भीतेव भृशं प्रभावतः
 सरस्वती तस्य मुखे न संनिधिम् ॥ ७७ ॥
 अलक्षणाः शश्वदधर्मकारिणो
 विदग्धगर्हो व्यवहारसिद्धये ।
 असाधवस्तेन न केवलं नरा
 नृपेण शब्दा अपि न प्रचोकिरे ॥ ७८ ॥
 त्रिशुद्धयर्णाऽग्रनवृत्तिसंश्रया
 वृषानुरूपप्रसवा महौजसः ।
 नृपस्य गर्गो चदनावनीभवा
 विभज्य नित्यं दुदुहुः प्रजाहितम् ॥ ७९ ॥
 भुजेऽमिचच्यै हरिचंदनद्रव--
 प्रभाविसौगंध्यसमृद्धिवंधुरे ।
 महीभुजः संश्रयि शौर्यदैवतं
 तदेकभोग्यामकरोद्धसुंधराम् ॥ ८० ॥

द्विपो दवीयस्यपि दग्धमानसाः
 स्थिता जगद्ध्यापितदीयतेजसा ।
 प्रपेदिरे न प्रतिप्रत्तिधन्यतां
 चिराय लेपा इव संहतैर्द्रियाः ॥ ८१ ॥
 अनंगरागोदयवर्धनक्षमा
 तदीयबाहुप्रणयावहेश्वरी ।
 आमेदिनीजा विजयेति भामिनी
 श्रियस्सपत्नी समभून्महीभृतः ॥ ८२ ॥
 प्रकामरक्तं नृपस्य चेतसा
 चिराय तस्याश्चरणावुपाहिता ।
 पयःप्रश्नैतावपि रागविभ्रमं
 नतध्रुवो नूनमतीव वन्नतुः ॥ ८३ ॥
 क्रमो मृगाध्या. कलनूपुराङ्किता
 सभृंगपद्माविति मे दृढा मतिः ।
 यतो यतस्तन्यन्ननं धरातले
 नतस्तनो यत्समभूयत श्रिया ॥ ८४ ॥
 पुरःप्रसर्पन्नस्तशुभ्रदीधिति
 तदीयपादावरजःस्पृशौ नृणाम् ।
 स्वशंकया पङ्कुरुहाणि जल्पतां
 पृथग्विविच्यहसतामिवाज्ञताम् ॥ ८५ ॥
 मनोरमा तर्शनहारि निस्स्वनं
 पदस्थमुच्चैरथ नूपुरं परम् ।
 चिरं दधानाऽपि विधूतकल्मषा
 दधौ न तन्वी विजयाङ्गीलताम् ॥ ८६ ॥

तथा नु मोनध्वजसत्पताकया
 सलीलमुद्यच्छफरानुरूपयोः ।
 गुणेन संघातभृतोर्ध्वं जंघयो—
 मैनस्सु न व्यजन साधु पश्यताम् ॥
 करेणुकांताकरधृत्तपीवरौ
 मृगीदृगुरू हि गुरू पराजितौ ।
 प्रदीतरूपस्सरसंश्रयाविव
 व्यभासिपातां नवचंपकच्छवी ॥ ८८ ॥
 अनेकपत्रोल्लिखितायतां जरा
 गुणं तदूर्ध्वोरिव जेतुमक्षमा ।
 वनस्थितिं काचिदयाद्विलज्जया
 विरज्य रंभास्वितराप्सरोगता ॥ ८९ ॥
 मनोरमां पुष्टिमज्जमाश्लिषन्
 स यौवनो नूतनरत्नमेखलाम् ।
 चकार मारालयनित्यसन्निधि-
 प्रसंगलीलां सुदतीकटीतटः ॥ ९० ॥
 विकीर्णरत्नांशुनिरस्तदुस्तमः-
 प्रपंचकांचीविभवो विनिर्वर्भा ।
 बृहन्नितंयः सुतनोस्तनूभृतां
 न दक्षिणाशाचिपयो जनाश्रयः ॥ ९१ ॥
 तनोतु भारोभयपार्श्ववर्तिनो
 भियेव भूम्नः स्वविरोधिनो गुणात् ।
 चिराय मध्यस्थतयापि पप्रथे
 गुणाननिघ्नन् रुशिमा मृगीदृशः ॥ ९२ ॥
 विमुच्य संभूय सुवर्णहारिणं
 नितंबमुच्चैर्वलिभिर्नतभ्रुवः ।

न मध्यदेशो रुरुधे न यच्चिरं
 भवेत् कृशत्वस्य फलं तदीदृशम् ॥ ९३ ॥
 सुवृत्तमुक्तामयतां स्वसंगिनो
 गुणेन हारस्य समृद्धिमोजसा ।
 प्रयोजयंतावपि साधु सुध्रुवः
 कथं न्वभूतामयिवेकिनौ स्तनौ ॥ ९४ ॥
 समग्रभूभृन्मणिमुक्तरागमा—
 वभेदवृत्ती पृथुलधमंडलौ ।
 स्वरस्य मूर्त्तां नयत्रिक्रमाविव
 स्तनौ तदीयावुचितं यदुद्धतौ ॥ ९५ ॥
 तदीयसांदर्यविशेषविस्मित—
 स्वरेण रागो रतये विचोदितः ।
 प्रकल्प्य मूल्यं नवपल्लवश्रियं
 वली मृगाक्ष्याः करमग्रहीद् ध्रुवम् ॥ ९६ ॥
 भृशं कृशांग्याः करजायतांकुरं—
 न केतकीसूचिसमैर्न पंचभिः ।
 चिराय जेता मदनो महीभुज—
 स्तदादि वध्रे किल पंचवाणनाम् ॥ ९७ ॥
 न्यधत्त रत्नद्युतिजालमांसले
 वरद्रुमस्कंधसमाश्रये वधूः ।
 मनोज्ञलावण्यपयोनिपेकिते
 कृतालवले वलयैर्भुजालते ॥ ९८ ॥
 निखट्टमंगैरमृतात्मकैवेषु—
 द्वितीयमिंदोरिव सुंदरीमुखम् ।

गृहीतपूर्वस्थितिकां महीभृत—
 स्तटीमिवानुज्झितरत्नमंडनाम् ।
 उपास्त कांतामुदयार्थमर्कवद्
 दिवः स देवः क्षणदीधितिप्रभः ॥ १०६ ॥
 जगज्जिगीषोर्जठराशये शिशोः
 क्रमात् प्रवृद्धौ दिवसेष्वनाकुलम् ।
 भियेव तस्मादनुबद्धवृत्तिभि—
 विमुक्तमासीद् बलिभिर्बधूदरम् ॥ १०७ ॥
 अखण्डभूमंडलरक्षणक्षम—
 प्रभाचमंतर्दधती तमर्भकम् ।
 प्ररूढहर्षेव जहे महौजसं
 निजोदरक्षामतया नितंविनी ॥ १०८ ॥
 निपीददंगेष्वथ गर्भशायिनः
 शिशोर्गुणानामिव भूरिगौरम् ।
 अमिव्यनक्ति स गजेन्द्रगामिनी
 विनोदलीलास्वलसेन कर्मणा ॥ १०९ ॥
 सखीप्रकोष्ठं प्रतिगृह्य गर्भिणीं
 कथंचिदुत्थाय कृतांजलिक्रियाम् ।
 नृपः कृपाहर्षविमिश्रया दृशा
 गृह्यागतो धै क्षणमैक्षत प्रियाम् ॥ ११० ॥
 उदूढगर्भा दयितां प्रजापति—
 निंधानगर्भामिव भूतधारिणीम् ।
 अनेकविद्याजपहोमकर्मभि—
 विभक्तरक्षावधिरन्ववर्तत ॥ १११ ॥

प्रवर्तिता पुंसवनादिषु क्रमात् ।

स विक्रमा दोहलमेदमाहितः ।

प्रपृच्छथ शृण्वन् सुदशः सखीजना—

उजहर्ष मत्पुत्रविनिर्णयावहम् ॥ ११२ ॥

स्फुरत्प्रभामंडलमध्यवर्तिना

विजित्य चक्रेण दिशां दिशांपतीन् ।

स्यपादमूलाननमौलिमस्तकान

वर्धान् सद्गुत्माहवती सर्वा नती ॥ ११३ ॥

नवापि सा पीनपयोधरा वधु—

निर्धीन्निघ्नयान् प्रविधाय धानभिः ।

वभूव युक्ता भुवनस्य तडने—

धनामिलापप्रहृतिप्रहेच्छया ॥ ११४ ॥

प्रभावभूर्यांसुमपांशुलच्छवि

महीशमालागुणरुडमुन्नतम्

उर्जीजनन् सृनुमिलापतेः प्रिया

एतेर्धरिरीव विनिर्मलं मणिम् ॥ ११५ ॥

स्वैरिचाम्याखिलदिक्प्रभाप्रिनो

भिधेन धाम्नो भृशमुहसिप्यत ।

प्रमृत्तिकाले कृतिनो नवग्रहः

शुभेत्तगवस्थितिरभ्यमुच्यत ॥ ११६ ॥

उदीर्णतेजः प्रसरेण साक्षिणा

करप्रहेणोपरिभाप्रिनं पतिम् ।

तर्माश्वरं हृष्टुमिवोदितं दिशो

निरामुरंभोदपटाभिवेष्टनम् ॥ ११७ ॥

शिकृस्त्ररोद्यानलताविनर्तनः

रुताप्नरोमृष्टिरकृष्टभूरजा ।

मरुच्च सिचन्निव देहिनः शनै—

येवौ तदानंदसमुद्रसीकरैः ॥ ११८ ॥

स्वयंप्रभावोपनतास्तमोपहा

नृपेन्द्रविद्या इव रत्नदीपिकाः ।

परीत्य तं पुण्यनिधिं चतुर्विधाः

शिखामयूखोल्लिखितांधरा वभुः ॥ ११९ ॥

कृतालिघैतालिकनिश्वनस्तवा

द्विधः पतंती कुसुमावली तदा ।

व्यधादनाघ्रातंचरेण हारिणा

जनस्य गंधेन वसुंधरातलम् ॥ १२० ॥

निशम्यमानेन विवृत्य दिग्गजैः

क्षणं समुत्तंभितकर्णपल्लवैः ।

गभीरशंसध्वनिनाभिसुंघितं

तदांबरं शब्दगुणं व्यजृंभत ॥ १२१ ॥

मुखेन हर्षामृतविंदुवर्षिणा

निवेदितार्थं पुनरुक्तया गिरा ।

इदं भुजिष्या समुपेत्य सत्वरं

नरेन्द्रमास्थानगतं व्यजिज्ञपत् ॥ १२२ ॥

व्यपात्ति शुक्लेन जनस्य कर्मणा

तवांग्रिसेवारसवेदिनोऽधुना ।

असांष्ट पुत्रं सदभिष्टुतं गुणे—

यंदद्य पृथ्वीध्वर भर्तृदारिका ॥ १२३ ॥

भुजेन पूर्वं वहतस्तयोर्वरां

सहायवानित्यभवन्न यद् वचः ।

१ पूर्वमनाघ्रातेन । २ शब्दो गुणो यस्य । ३ दाया । ४ शुभेन । ५ श्रेष्ठ-
जनस्तुतम् ।

परं न तत्ते तनयेन वर्तिनं
 दिवोकसामाक्रमणं च तेजसा ॥ १२४ ॥
 असिक्किंकाया घचनं मनोहरं
 निशम्य या प्रीतिरभृन्महीभुजः ।
 इयत्तया तां प्रतिवेष्टि किं तु ते
 न संति शब्दाः रुथयामि येस्तथा ॥ १२५ ॥
 अनेकवस्त्राभरणेर्विशांपतिः
 प्रतोप्य चेटीं छिजदीनमानवंः ।
 विमुच्य जीवानपि वंशनास्थितां—
 श्चकार तस्मिन्नगरे महोत्सवम् ॥ १२६ ॥
 सुधागृहोचंभितहेमयष्टयो
 महापताशाः पवनाभिरुंपिताः ।
 अयं पतिस्ते छिशुरा भूयतां
 लयेति नूनं जगदुर्दित्र' थियम् ॥ १२७ ॥
 अधावदाशा' षट्पटोद्भवध्वनि—
 विंचित्रटंडाभिहतिप्रभाप्रतः ।
 नृपस्य हर्षाभ्यवकाशहेनवे
 द्विपां प्रतीहार इवापस्तारकः ॥ १२८ ॥
 सकुं कुमां नृपतिपे ऋशोणिता
 विभेनुराक्रीटनमंगनाजनाः ।
 नृपात्मजेशोन्दयेन चर्षिते
 भृशं निमग्ना इव रागसागरे ॥ १२९ ॥
 अने न्यंत्रच्युतकुं नुमांनुभि—
 जपानुचणंः प्रवि क्रीणंमंवरम् ।
 अधन तस्मिन् समये ननुभृता—
 मकान्तसंध्याप्रनपंक्तिविभ्रमम् ॥ १३० ॥

सवारिभृंगारकरा वरांगनाः :
 स्वनर्मबंधून् प्रति सत्वरं गताः ।
 जलार्द्रसूक्ष्मांबरदर्शितो रवो
 जनर्विलोक्यन्त विवृद्धकौतुकैः ॥ १३१ ॥
 आलोकयन्ती स्तनयोर्विलासिनी
 विषकृदंभश्चुरितोत्तरच्छदम् ।
 अवाकिरल्लोचनदीधितिं तयो—
 रवाग्मुखी नीलपटीमिव ह्रिया ॥ १३२ ॥
 अनुधितक्लृदनिमित्तमेकया
 पतन्ध्वजः कुंकुमपंकिले तले ।
 कृतार्थमात्मानमबुद्ध कश्चन
 स्तनोपपीडं परिरम्य धारितः ॥ १३३ ॥
 कृतानुघादं कलकीचकस्वनै—
 जग्मुः सुगोप्यो मृदु तच्च गीतकम् ।
 कणन्मुखैस्तन्मुखगंधपातिभि—
 विभज्यमानं जगृहे मधुव्रतैः ॥ १३४ ॥
 अबुध्यमानाः परिधानमंकृतो
 वहिश्च्युतं काश्चन घृद्धयोपितः ।
 ससंमदालास्यकृतोऽपि पश्यतां
 वभूयुर्ब्रह्मलघिहासहेतवः ॥ १३५ ॥
 गजास्तदानीं विदलत्कपोलका
 नृपप्रमोदा इव मूर्तितां गताः ।
 अनूनदानोत्सवसंपदोचितं
 वित्तेनिरे सामगविप्रतर्पणम् ॥ १३६ ॥
 समंतसर्पन् मृगनाभिसौरभः
 समुत्पतन् व्योमपुरस्समारुतः ।

न्नमद्विरेफप्रकरावगुण्डितो

व्यधत्त साक्षादिव मेघदुर्दिनम् ॥ १३७ ॥

मदांधमारुह्य महागजं नृपः

प्रयन् स वीथिष्विमयूथवेष्टितम् ।

प्रभुर्वितस्तार कृतस्तवो जनै—

र्जनप्रियामंवरवृष्टिमंवरात् ॥ १३८ ॥

क्षितिपतिमवलोक्य प्रौढहर्षातिभारा

हयपुरनृपवीथौ सौधदंङ्गाधिरूढाः ।

अतिमधुरमगायन्नंगनाः काश्चिदन्याः ।

ननृतुरमृतवीचीमीक्षणैर्विंक्षिपंत्यः ॥ १३९ ॥

शुभदिनसमवाये लग्नशुद्धावमात्यै—

रधिगतनयमार्गैर्विष्वद्वैश्च सार्धम् ।

अभिमतमत्तिसृज्य प्रीणयत्प्राणिवर्गं

तनयमकृत नाम्ना घञ्जनाभं स भूपः ॥ १४० ॥

पद्माभोगरभक्षमस्य वितर्तः पत्रैरनाच्छादिन—

स्तस्योद्दीक्ष्य विकासमुत्सुकतया तिग्मांशुधामाश्रयम् ।

दृष्ट्वापांगनिविष्ट्यैकरतया तत्संगमाकांक्षिणी

तस्थौ पुण्यनदीहृदस्य सकला लक्ष्मीस्सरोजाश्रया ॥ १४१ ॥

भूलोकाधिपनंदनस्य जनतानंदोत्सवोत्पादिनः ।

प्राप्तस्य प्रचुरानुरागनिचयामुच्चैः प्रचेतोदिशम् ।

ख्यातोमेश्वरमौलिमंडनविधेर्जातस्य चानुश्रिया

बालस्यैव निशाकरस्य जगता चक्रे प्रणामांजलिः ॥ १४२ ॥

इति श्रीवादिराजसूरिविरचिते श्रीपार्श्वजिनेश्वरचरिते

महाकाव्ये घञ्जनाभचक्रवर्तिप्रादुर्भावो नाम

चतुर्थं सर्गं ।

पंचमः सर्गः ।

विजयातनयः स वर्धमानः
सह बंधुप्रमदेन सन्मुखश्रीः ।
निजपुष्टिविलिप्तयेव पश्चाद्
गुणमुख्यैरनुबंधिभिः सिषेवे ॥ १ ॥

विनिरुद्धतमस्सु तेन भूयः
कमलानंदकरेण भास्वतेव ।
घनवीधिरिवाखिलासु दिक्षु
प्रचकास जननी नयोदयेन ॥ २ ॥

अपि पथ्यसमुद्भवप्रजाना—
मुपसेवाफलदः स दोषहारी ।
अभवन्महतः क्षयस्य हेतु—
द्विपतां दैवमन्त्रितनीयशक्तिः ॥ ३ ॥

गुणवन्प्रतिपन्नसाधुसंधि
प्रथमोदीरितवृद्धिभावशुद्धम् ।
प्रथतः पितुराज्ञयाऽध्यर्गाष्ट
स्वसमं व्याकरणं सवृत्तचालः ॥ ४ ॥

प्रतियोधकचित्तद्वर्षमंगे
बलिना तेन कृते मद्रोदयेऽपि ।
विषया विजगाहिरे हृषीक—
द्विपनाईर्न यथामतं तद्दीयैः ॥ ५ ॥

द्रुदिमानिविडं तदंगसंधि—
प्वनुयभन्ननुजीविभिर्वयस्यैः ।
अजनिष्ट दुरत्ययो गुणानां
बलवत्ता न विना प्रधानसेवाम् ॥ ६ ॥

चतसृष्वयमुद्यमादधीती

नृपविद्यासु निरूढसंप्रदायः ।

विजहे निजवाल्मीकेन सूनु—

त्यथाकाममवस्थयेव रात्रः ॥ ७ ॥

विकसन्मुखचंद्रकांतिकाश—

च्छविधौतांवरचुंभिहंसमुद्रम् ।

न शरत्समयस्य मत्सरीव

प्रतिजग्राह वपुः स यौवनश्रीः ॥ ८ ॥

परिधायतवाहुपीवरं

कृशमध्यं द्युतिमद्विशालवक्षः ।

अजनद्विपतां भिये विचित्रं

वपुरव्याजमनोहरं नदीयम् ॥ ९ ॥

विकचांबुजहारचक्रचिन्हं

दध्रदोजः स्थिरसीमनिन्नमध्यम् ।

कमलाकरतामिवाचंचक्षे

विलसत्पाणितलं नृपात्मजस्य ॥ १० ॥

अधिराजरमासहेति तुद्यद्—

विनयश्रीरचिरेण वज्रनामः ।

सद्योभिरमासहेति सिद्धिं

गुरुचिन्त्रानुनयं क्रमेण लेभे ॥ ११ ॥

सहितो वरसंगैरद्रुदिम्ना

रसधाराभरितो विवेकहेतुः ।

न हि तस्य परं करे कृपाणः

कमलोद्भासिनि निर्वभौ मुखेऽपि ॥ १२ ॥

:अलिनीलरुचिस्तदंगपीठ—

स्थगनीया परहृत्प्रवेशदक्षा ।

नयतत्त्वविदो न हस्त एव

विलसत्कुन्तलता कंचेऽपि तस्य ॥ १३ ॥

गुणकोटिचरेण रूढिभाजा

हितवर्त्मप्रतिपंधिमंधनेन ।

कलितं न सपाणिमेव वस्त्रे

दृढधर्मेण मनोऽपि धर्मजेता ॥ १४ ॥

फलमग्निममुद्गहंस्तदीयो

गुणयोगक्रमभावनाभिनुन्नः ।

कणयः प्रतिविध्यति स लक्ष्यं

रिपुराजन्यमनांसि च प्रभावः ॥ १५ ॥

शरवर्षि सचंशजीवमुच्चै—

र्षलमुत्पीड्य करप्रहेण वस्त्रे ।

वरकार्मुकमंडलं स विद्या—

मनुशीलक्षथ किं पुनर्जिगीषुः ॥ १६ ॥

नवयौवनसंभृतांगयष्टिं

श्रुतविद्याधिगमं तमुर्वरेशाम् ।

तनयाः स्वयमेव निन्युरुच्चैः

कुचकुम्भोद्धहनातिखिन्नमध्याः ॥

वदनेऽधरपानलिप्सयेव

प्रतिलसं शरदिदुर्विवंकात्ते ।

वरहारमयूखमंडलेन

स्तनयोः संनिहितं युयुत्सयेव ॥

कनकांगदृष्टेखलां यबंध
 खलितात्मानमिव स्थितं च बाह्वोः ।
 नखरद्युतिनिर्गमच्छलेन
 प्रचुरं पाणितलादिव क्षरंतम् ॥ १९ ॥
 ध्रुवसोरिव दीर्घलोचनाभ्यां
 धवलापांगरुचा निषिच्यमानाम् ।
 तनुजन्मतयेव मुग्धवृत्तिं
 स्थिरमारुह्य निविष्टमंसदेशे ॥ २० ॥
 निकटस्थगभीरनाभिकूपं
 नमदग्रं बलितं कुशिस्रि मग्नम् ।
 स निपातमवेत्य मध्यदेशं
 रूपयेव स्थगयंतमुल्लसंतम् ॥ २१ ॥
 मसृणं महदंबरावरुद्धं
 सुरासंधोरिव सैकतं गरीयः ।
 रमणीयतयेव सोपभोगं
 जघनं सच्छदिनारमलाजंतम् ॥ २२ ॥
 तरुणीः परिणीय ताः स भोगी
 पृथु लावण्यमयं गुणं दध्रानाः ।
 मदनं समुपाश्रितं पुषोष
 प्रवृत्तिस्तस्य हि संधिताभिरक्षा ॥ २३ ॥
 सन्धिवेरभिषिच्य योचराज्ये
 तनयं वर्महरं विभज्य राजा ।
 चिरमुद्बहनादिवातिसिन्नो
 निदर्धा तत्र धुरं यन्तुधरायाः ॥ २४ ॥
 अविहाय महीशमाश्रयंती
 युवराजं चिन्काम राज्यलक्ष्मीः ।

सहकारमिवाऽचगाहमाना

सुरभित्रीः सविकासचंदनस्था ॥ २५ ॥

अचिरागतयावराज्यसिद्धे—

नृपसूनोः क्रमतो दिदृक्षयेव ।

ऋतवस्तमुपासदन् यथास्थं

प्रसवोपायनसंप्रदानपूर्वम् ॥ २६ ॥

अवबुध्य निजात्ययं विपादाद्

रदितायाः शरदो हिमागमादौ ।

भृशमश्रुत्वैरिव प्रसन्ने

हिमविंदुप्रकरैर्विगल्यपारे ॥ २७ ॥

शरदः सुहृदो लयेन खेदा—

घलितायाः सुतरां मरालपंक्तेः ।

धुतपक्षतिनिर्विकीर्यमाणं

नुहिनं तूलमिषांवरं न्यरात्मीन् ॥ २८ ॥

हिमशीतलघातसंनिपाता—

दिव भीत्या श्रुथमंधिजीर्णपर्णैः ।

वसुधाप्रदरोदरेषु चक्रे

तरुशाखाः प्रविमुच्य भग्निवेशः ॥ २९ ॥

समये हिमपरिणि स्वहेतिं—

प्रमथम्लानिभयादिचांगजात्मा ।

अमनागविगन्मनःकुटीरं

युवराजस्य पुरे कुशोदरीणाम् ॥ ३० ॥

दिशि दिश्युपचेयमानमूर्तिं—

नृपसूनोरिव शशुर्भानचित्तः ।

शिशिरः स हिमतुरेव जज्ञे *
 विरहखीहृदयप्रकंपकरी ॥ ३१ ॥

इतरेतरकुट्टनकणञ्जि—

ईशानः सत्रभुजस्म शीतकंपाः ।

ज्वलदग्निसदः प्रधाममहा—

मविशन् कर्पटिनः सवेगमंते ॥ ३२ ॥

निशि निप्रतया हिमं निपीय

प्रचुरं प्रातरिदं वपुष्यजीर्णम् ।

अवमन्निव वतुलस्थर्यायं

प्रसवच्छन्नतया मधूकवृक्षाः ॥ ३३ ॥

सवयोविहताः स्वपत्रनेत्रै—

स्तुहिनांशुप्रमुखाश्च तीरवृक्षाः ।

भृशमन्वरदन्निवात्मनीनं

हिमभग्नं कमलाकरं प्रभाते ॥ ३४ ॥

शिशिरांगतया करीपजाग्निं

सह वत्सेः परिवृत्त्य गोर्पाडिभाः ।

व्युदतप्सत मंप्रसार्य वाहन्

दिवसादां नगराद् वहिस्सजल्पाः ॥ ३५ ॥

वनिताजनमानशल्यशैलं

प्रशुद्धन् जीर्णमिवाशु पणजालम् ।

प्रथमेऽहनि देहकांतिहारी

पत्रमानः प्रवधौ मधूकगंधिः ॥ ३६ ॥

असहिष्णुरिवेक्षितुं नलिन्याः

किल तत्कालदशागतं निकारम् ।

विनिमील्य मिजप्रतापनेत्रं
द्युपथं घर्मरुचिर्लघु प्रतस्थे ॥ ३७ ॥

हिमभीरुतयेव भावनीयं
प्रविमुच्यतापमाथितावकाशम् ।
वनितास्तनमंडलेषु तस्थौ
सघनप्राधरणेषु वाढमूर्ध्ना ॥ ३८ ॥

गुणमच्छतया तुषारदोषा—
दलमंत्रवरचक्रवांशराणि ।
नवकंचलविक्रयस्तु लाभं
प्रददौ मूल्यचतुर्गुणं वणिग्भ्यः ॥ ३९ ॥

मणिदीधितदीपिकाप्रकाशे
निशि कालागर्क्षपिंडधूपगर्भे ।
विनिवेशितहंसनूलशय्या
पुलिने गर्भगृहे सहेमभिसौ ॥ ४० ॥

अवतंसितमालतीसुगंधि—
विलसत्कुंकुमपंकदिग्धमात्रः ।
वनिताभुजपंजरोपगूढो
युवराजदिशशिरं स निविवेश ॥ ४१ ॥ कुलकम् ॥

ऋतुना सभयेन तेन तीव्रा—
दिव पद्माधिपनंदनप्रभावात् ।
विजहे बलयं दिशामशेषं
ऋतपद्मालयवैभवक्षयेण ॥ ४२ ॥

शिशिरं स्तरुपंडविष्णुवानां
स विधाता क नु वर्तते दुरारमा ।

पट्टकोकिलकूजितैर्वसंता
 धनमित्याव्हयतीव संप्रविष्टः ॥ ४३ ॥
 अनुरागकृतः सुगंधिसृष्टेः
 सुरमेस्तस्य नवेन मंगमेन ।
 अभवन् धनवल्लयः सपुष्पा
 नृपसूनोश्च कुलीनराजकन्याः ॥ ४४ ॥
 भुवनैकजयोत्सवाय कंतो—
 रिव भृंगीजनमंगलस्वनौघैः ।
 मधुना विधिनापितांकुरश्री—
 रजनिष्टद्रुमयष्टिपालिकासु ॥ ४५ ॥
 विटपेषु विरेजिरे विरुद्धाः
 कलिकाः स्थूलदलावतुद्रुमाणाम् ।
 शरधिष्विव पत्रमात्रदृश्याः
 कुसुमेपोर्विजयैपिणः शरौघाः ॥ ४६ ॥
 कलिकादलनोन्मदाः सहेलं
 सहकारोद्गमगुच्छगर्भशय्याः ।
 जद्युषुः स्वरसंनिपातमूर्च्छा—
 मिव पांथस्य नितांतमन्यपुष्टाः ॥ ४७ ॥
 मधुरध्वनितश्रवाभितुष्टा
 इव भूतद्रुमयष्टयस्समृद्धाः ।
 कुसुमस्तवकानुतर्पपूर्णं
 मधु सस्वादमधीधपन् द्विरेफान् ॥ ४८ ॥
 न पतद्भिरुदासिरे समंतात्
 कुसुमस्थानि रजांसि बह्वरीणाम् ।

मदनस्य शिलीमुखमनस्था—

न्यपि तस्मिन् समये मनस्विनीनाम् ॥ ४९ ॥

विजिह्वासुरिवासहिष्णुरंगै-

किरहिस्त्रीश्वसितोपतापमूढम् ।

पवनः प्रविवेश दाक्षिणात्यो

द्रुमवीथीशिशिरं वनोपकंठम् ॥ ५० ॥

धुतपल्लवपाणिमाधवीना—

नभिरेमं प्रसवाननाभियुंथी ।

व्रततीभयनं प्रविश्य वायु—

विचिघ्नालिगनविभ्रमप्रयोगः ॥ ५१ ॥

पथिका मरुतः शरीरसंगं

वनवह्नीकुसुमसृष्टाः सुगंधैः ।

विपवेदमिषावयुध्यमानाः

यत जेषुः प्रमदाभिधानमंत्रान् ॥ ५२ ॥

मलयानिलनिर्दुतः परागं

प्रतिरुद्धं सहकारमंजरीणाम् ।

अनवैत्य वने ककुब्धिभागं

परिपन्नाम जनधिरं प्रधाप्सी ॥ ५३ ॥

मुरनिभ्यसनेन ननिंताया—

मरिदाध्दोदूधदनेन पुण्यवत्याम् ।

नयकेसरगुच्छानल्पगेन

प्रजगे किंनरगोयुगेन हृद्यम् ॥ ५४ ॥

वकुल्लक्ष क्लिपातशामिनीनां

मुरमुक्तं मधु संप्रपद्य कुल्लः ।

मधुपैरनुपातिभिः सिषेवे

ननु सख्यं सुकरं समानशीलैः ॥ ५५

शतधा दलितं वियोगिनीना—

मिव कांतारविरूढमल्लिकानाम् ।

दिशि दिश्युपचिक्षिपे मरुद्भि—

मतिवैशद्यमिव प्रसूनवृंदम् ॥ ५६ ॥

वरचंपकयष्टिराततान

प्रसवस्तोमपिशंगिमावरुद्धा ।

कुपितस्सरवह्निवृष्टिरेषे—

त्यवदानं धृतिमंधि पांथवुद्धौ ॥ ५७ ॥

मलयश्वसनोपनीतनाना—

प्रसवामोदिनि शुभ्रसौधपृष्ठे ।

वनितानिवहेन सायमहः

स विनोदं समवेत्य वज्रनाभः ॥ ५८ ॥

मृदुगीतिमुदस्तहेमरज्ज्वा—

यतदोलामणिपीठदेवतानाम् ।

स्वगुणग्रहणानुबंधर—

मशृणोदश्वपुरस्य ।

नृपनंदनभोगसंप्रवेशात्

कृतकृत्येव मनोक्षमाधद

विगलत्कुसुमान्वचर्त्ततोचन्—

नवधर्माबुलवोपपन्नपृष्ठा

विधिनोपनताग्निदाघशापा—

दत्तितीव्रादिव लुन्धकान्नियेव ।

प्रविमुच्य वनं प्रमूनसंप—

मृदुसृष्टिरनेकनागकन्या—

कृतभोगः प्रसृते तु घर्मकाले ।

विजहौ मलयं न मातरिश्वा

शिशिरं चन्दननिर्झरांबुपातैः ॥ ६२ ॥

सुरमेर्निजसंमदैकहेतो—

विरहे दुःखमिवाधिकं दधानैः ।

जगृहे वनकोकिलैर्न मौनं

न पुनस्तत्समयागमायसानम् ॥ ६३ ॥

विविधद्रुमशाङ्खलानि वभ्रुः

प्रसवोद्धस्तजनांतवाटकानि ।

विनिवृक्षगतस्य दूरदिग्भ्यो

मधुराजस्य चमूनि त्रेशालीलात् ॥ ६४ ॥

तपतापभियेव तीरवृक्ष—

व्रजतिर्यग्विधिनांधकारितेषु ।

विरमय्य चरप्रभावमस्थुः

पृथुलागाधमहाहृदेषुः नद्यः ॥ ६५ ॥

अतिदीर्घपथभ्रमादिवाकं

परिमृग्यांबु पिवत्यशेषदिग्भ्यः ।

चक्रितरिव भानुवर्त्म हित्वा

कचिदप्यंबुधरैस्तिरोवभूवे ॥ ६६ ॥

रत्नशून्यतया विदारितास्या

चदनोद्गांतरजोवितानधूम्राः ।

अभवन् ककुभो निदाघरूक्षाः

पथि राक्षस्य इवासुमद्भिर्भीत्यै ॥ ६७ ॥

विरस्ताः परुपस्पृशः सशोषाः
 पथिकोद्वेगकृतो निरूढतापाः ।
 जहिरे महिजैर्जल्पलाशाः
 शुचिमासस्य लवा इवांगलग्ना ॥ ६८ ॥
 बहलोत्थितधूलिपाटलिम्ना
 ककुभः काश्चन संश्रिता विरेजुः ।
 तरणेरिव तापतो विवृद्धाद्
 दलितोरःश्वरितप्रवाहरक्ताः ॥ ६९ ॥
 वनितानयनाभिरामलीला—
 गुणचौर्यादिव दोषतो जनांतः ।
 अभिशंभ्य न शिथ्रिये कुरंगैः
 प्रविमुच्यापि घनं द्वाग्निभीत्या ॥ ७० ॥
 शिशिरा मुमु नक्तमालवीथी—
 हतमर्ध्यदिनभानुभाप्रवेशाम् ।
 वसुधामधिशिशियरे महिष्यः
 कृतरोमंथनवक्रमुक्तफेनाः ॥ ७१ ॥
 परुपार्करुचा विकृप्यमाणे
 वसुध्रायाः सति जीवने निविष्टाम् ।
 अपि तल्पजुरंगरेणवस्तां
 सहिताः क्षुद्रतया हि नोचितज्ञाः ॥ ७२ ॥
 सृषिता इव पूपरश्मितापात्
 पृथुगंघ्रीपथपांशवो जनस्य ।
 अविशंश्वरणाभिघातबुद्धा
 इव चोत्प्लुत्य शिरस्थतोयकुंभान् ॥ ७३ ॥

दिवसेषु विजृम्भिते विपक्षे

बलवत्यूप्मणि भानुमन्प्रतापे ।

निममज्ज भियेव शैत्यधर्मः

प्रतिरुडार्करुचे प्रभाजलेषु ॥ ७४ ॥

अवलंबितदामशुक्तिजाना—

ममृताध्राचिव रश्मिभिः प्रपूर्णं ।

पृथुभंगसमानशुभ्रशय्या—

मधितिष्ठन्मणिहर्म्यगर्भगेहे ॥ ७५ ॥

विविधीश्रुतिचंग्रकांतयंत्र—

च्युतधाराशिशिरांभसां निपाते ।

मसृणस्फटिकस्वलीषु पश्यन्

परिवृत्ति नवमौक्तिकप्रकाशम् ॥ ७६ ॥

हरिचंदनदिग्धदिव्यमूर्ति—

विंपुलोरस्यगितोरुहास्यप्रिः ।

विमृशन् कारपह्वयेन कांता—

कुचकुंभां तदहनिर्मर्गर्दाता ॥ ७७ ॥

मधुरप्यनिपंचमं विपंची—

गुणकृष्टिप्रभवं नृपस्य पुत्रः ।

श्रयसोरवतंसयप्रयच्छ—

प्र निदाघस्य निजांतिकप्रवेशम् ॥ ७८ ॥

निजसंगनिपिजतोयशुद्धि—

विंदत्तदंशकरस्सधृन्निर्गमः ।

नृपमृनुमियेष गोवितापं

व्यमुच्यद् यमंजनंगमः प्रवृत्तम् ॥ ७९ ॥

विरहज्वरदाहधूसरंगी
 पथिकश्वासपरंपरेव हृदया ।
 दिशि दिद्युदपादि मेघरेखा
 स्वयमासेदुपि घर्मकालमंगे ॥ ८० ॥

सरसाकृतयः ककुप्सु मेघा
 वभुस्त्रेभुवनस्य घर्मतापम् ।
 घमधृद्धमनैरिवापनेतुं
 पृथुहस्ता इव दिग्गजेरुदस्ताः ॥ ८१ ॥

प्रथमोदितवारिवाहमुक्ता—
 क्षिरमस्पृश्य निदाघदूषितस्य ।
 जगतः प्रविशोधनप्रवृत्ता
 इव शुभजलमिदयः प्रपेतुः ॥ ८२ ॥

अकृतोच्छलदच्छुपांशुपाता
 पृथुपाथःकणसंहतिः पृथिव्याम् ।
 क्षितिभागगताथशिष्टघर्म—
 स्फुटदुच्छासनिभानि सूकृतानि ॥ ८३ ॥

ककुभो मन्दिनां परं ध्रुवाः,
 कृतघोषाः कलुपं जलादायं च ।
 न घनाभिनिवेशतो न चक्षुः
 प्रादिमानं गतभर्तृकाश्च योषाः ॥ ८४ ॥

प्रश्रितेः पृथुभिस्तमालनीलेः
 पवना धोष्णनोदितोपनीतैः ।
 मद्बद्धिरदिरियातिभोम—
 ध्वनिगर्भमिदिरिमिधः प्रजदे ॥ ८५ ॥

पथिका मरणे मतिं वयंधुः

स्फुरदुद्दामतडिल्लतकदंप्रम् ॥ ८६ ॥

परितापहरं पयःप्रफेनं

प्रकृतध्यानमनेकभूरिधारम् ।

स दुदोह महीत्रिवृद्धये गाः

समयः पीनपयोधराश्चतस्रः ॥ ८७ ॥

विरहासहनादिवांबुवाहे

मुद्दुरावर्षति पर्वतावतीर्णाः ।

पतिमभ्ययुरापगाः प्रवेगा--

हृदरीहस्तगृहीतपूगपात्राः ॥ ८८ ॥

सरतोमरतीव्रभेदविन्द--

ध्वनिता चित्तशिलातलोपजाताः ।

स्फुरदग्निशिखा इवोद्भिखल्यो

घनकूटानि तडिल्लताः प्रसम्भुः ॥ ८९ ॥

घनिताहृदये तमोमधीके

रजनीभस्त्रिकया मनोमवाप्तेः ।

उद्वलितस्य घनैरिवाचिरांशु--

च्छललीलागचयः समुद्रभृशुः ॥ ९० ॥

निरमस्थुरकाभिनीकचेतः-

क्षयगृह्या घनकालवासतोयाः ।

वृहदंबुदमुच्यमानपाथः

पृथुधाराः परिकीलिता इवोर्ज्याम् ॥ ९१ ॥

अचिरद्युतिरक्तकर्ममर्ध-

रिव कालेन विभिद्य खाद्यमानैः ।

कश्चे व्यथया विघर्तमानै-

मुमुक्षे भृगिजलं भृशाकुलाक्षैः ॥ ९२ ॥

कमलाकरमूर्जितप्रसादं
 रसिकं संप्रविमुच्य मुग्धमत्स्यैः ।
 अचिरादभिपातुकैर्यभूवे
 मृतमुच्चैर्विपमं विपप्रवाहम् ॥ ९३ ॥
 जलदैरभितः सदानभोगै-
 रतिकर्मण्यगुणैर्निपिकगर्भा ।
 अलिकीटगृहीतपुष्पगंधा
 धत्ते तथापि न केतकी फलानि ॥ ९४ ॥
 विततैरिव विस्फुलिंगवर्गै-
 ररुणाशावदनैरिरंमदस्य ।
 वनभूरवकीर्णशक्रगोपैः
 प्रवितस्तार भयान्यवल्लभानाम् ॥ ९५ ॥
 अभिमानमुदस्य मस्तके का-
 मनिदेशं न दधौ सवस्तुके का ।
 वनितां मुमुक्षुर्निशम्य के का-
 मपि मेघागमजां मयूरकेकाम् ॥ ९६ ॥
 भुजगीरसिताः पयोदलेखा
 इव मुग्धाः प्रमदेन भक्षयित्वा ।
 विषवेदनयेव तीव्रयोगा-
 दनुसंधाय कलापिनः प्रणेदुः ॥ ९७ ॥
 जलदध्वनिनतितेन सद्यः
 स्फुरदुत्तानितयर्हमंडलेन ।
 शिखिनां निवहेन सर्वदिक्का-
 चलचित्रेय वभावरण्यभूमिः ॥ ९८ ॥

सतमालरुचेर्मनोजभावं

नयदूर्वाकुरसंततिविभेजे ।

गलितामिलदंबुवाहभारा—

न्नभसः श्यामलतेय भूतलस्य ॥ ९९ ॥

प्रणिधाय शिखंडिनं पुरस्तात्

धृतधन्या घनफल्गुनः सगर्जम् ।

निजघान शैरिनिकामतीवै-

र्धरभीष्मं तरुणीजनाभिमानम् ॥ १०० ॥

सङ्कलितः कृतनृत्तनीलकंडः

स्फुरदुत्तमितवर्हमंडलेषु ।

अवधूनितमल्लिकामनोह--

प्रसवेऽनुद्रुतशब्दितद्विरेके ॥ १०१ ॥

जलदः क्षरदांचवस्ववीयः

कणशैथिल्यविधानदृष्टदोषः ।

अभिशाप्त इव कुधा कणद्भि--

स्तृपितरंवरचारिचातकौधैः ॥ १०२ ॥

स्तरमंदिरतोरणं जिहासो—

र्दयितानां परिवृत्तमूरुयुग्मम् ।

शिरसीय निधातुमुद्धानो

घनपापाणमशेषदिग्मुखेषु ॥ १०३ ॥

विहरन्नखिलासु दिशु वायु—

र्धनितामानसतीरसंविन्द्वान् ।

अभिमानवृणांकुरानधाशी—

ह्युसंधुक्षितमन्मथानलेन ॥ १०४ ॥

जलदागमनोचितंस्तु सोढये—

शुंघराजं प्रमदासदोनिपण्णम् ।

रचितांजलिरित्युवाच कश्चिद्

वचनं हेतिगृहे वृताधिकारः ॥ १०५ ॥

स्फुरदचिंरुदभ्रदीर्घलेखा—

प्रकराक्कांतनभस्तवाद्य चक्रम् ।

प्रविशन्नरदेव ! शस्त्रशाला —

महमद्राक्षमरातिदुर्निरीक्ष्यम् ॥ १०६ ॥

अमरं परिवीक्ष्यते तदुच्च—

मणिमालिस्फुरदंशुचित्रलेखैः ।

प्रवहद्विरिव प्रमोदहेतून्

सुरचापान्यपहत्य धारिदेभ्यः ॥ १०७ ॥

जननाथ ! रथांगतो विभीता

इव चापं प्रविमुच्य मुक्तशब्दाः ।

मिलिता धनदस्यवो धनांते

पथिकप्राणहरास्तिरोभवंति ॥ १०८ ॥

चकितेव विधेयवर्णसीम्न—

स्तव हेतित्वमुपागते रथांगे

प्रविमुक्तनिशाविहारवृत्ति—

वंसुधा पंकिलतामपोहतीयम् ॥ १०९ ॥

परिहेतिमयूखसीरकृष्टं

गगनक्षेत्रमिदं प्रसत्तितोयम् ।

तव देव ! यशस्यधीजर्वाया—

निव सर्वत्र विभर्त्ति राजहंसान् ॥ ११० ॥

हेव ! त्रयोदश परेऽपि परोपताप—

काले प्रभाद्यमहिमोदयहेतवस्ते ।

अन्यागताः सपदि चक्रधरस्य चक्रं

कुर्वन्ति रत्ननिधयो विविधांगलक्ष्मीम् ॥ १११ ॥

गालं दिग्विजयोद्यमस्य शरदं दिश्याखिलक्षमाभृतां

चेतोजर्जरणप्रभावमहितं चक्रादिरत्नागमम् ।

तस्यैवं भुवतः प्रमोदयिकसन्नेत्रोत्पलश्रीर्नृप—

ध्वजे नकसहस्रवस्तुनिवहस्तृष्णाकुटीपूरणम् ॥ ११२ ॥

इति श्रीवाधिराजमूरिचरिते श्रीपार्श्वजिनेश्वरचरिते

महाकाव्ये चक्रनाभचक्रवर्तिचक्रप्रादुर्भावो नाम

पंचमः सर्गः ।

षष्ठः सर्गः ।

विधिप्रसिद्धां प्रविधाय पूजां.

चक्रस्य चक्री स बली बलेन ।

क्रमेण दिक्चक्रजयाय जिष्णु—

र्जगाम कामार्चितजीवलोकः ॥ १ ॥

अरातिभूपालसमूहभीति—

स्फुटन्मनःशैलरवस्य शंकाम् ।

व्यधत्त पुंसां नरलोकभर्तुः

प्रस्थानशंसी षट्प्रहणादः ॥ २ ॥

जिनेश्वराभ्यर्चनपुण्यतंदुलैः

समं स दिष्टं जिनशासनद्विजेः ।

सहर्षमाशीर्षिचनं समग्रहीत्

भवंति भव्या हितवस्तुवेदिनः ॥ ३ ॥

लावण्यपल्लवभृतो मुखदर्पणांका—

न्मांगल्यपूर्णकलशानिव वारयोपाः ।

आवेष्टयंश्च वसुधेशमनाशकीर्त्तिं

कार्तस्वरच्छविकुचार्कुचान् दधानाः ॥ ४ ॥

कर्मलोढहि दूरमुज्जिगांसौ

रथमासेदुपि तत्र पार्थिवाकं ।

अभवत् सुमहोदयः पुरस्ता—

दनुरागोल्बणसुप्रसन्नदिकः ॥ ५ ॥

अनेकदिग्भेदविदर्कविंश—

मागोपदेशप्रतिपन्नकृत्यम् ।

प्रभाचिनस्तस्य भयादिवाप्रे
 चक्रं प्रभामालि चचाल भीमम् ॥ ६ ॥
 चक्रप्रभावेन नृपस्य तेजो
 निवेश्यमानं निखिलासु दिक्षु ।
 उल्काच्छलेनाहितभूपतीना—
 मुत्रासयामास विलोचनानि ॥ ७ ॥
 छत्रच्छलेन शुचिशारदमभ्रमुञ्च—
 रन्यप्रभामुपरि चक्रधरादसोढुम् ।
 एकांवरानुगमबंधुतयेव भातुं
 छायासुधामधुरमावृतमभ्यरक्षत् ॥ ८ ॥
 ऋजुवक्रतया पिशंगरुष्णौ
 प्रकृतिस्थूलकृतां च दंडखड्गौ ।
 क्षितिपस्य निदेशकाम्ययेवा—
 चलतामग्रपदे मिथोऽधिरुद्धौ ॥ ९ ॥
 तस्य पार्थिवपत्तरेभिपार्थ्यं
 चामरे प्रचलिते हिमशुभ्रे ।
 कायकांतिविभवामृतसिंधो—
 र्घोच्चिविभ्रमरुचं व्यदधाताम् ॥ १० ॥
 निष्टमहाटकगुचिः फटकावभासी
 सोच्छ्रायमूर्तिरतिलंघितसर्वतेजाः ।
 रेजे स रत्नमुकूटेन यथा सुमेरु—
 म्भारागणेन शिरसि प्रतियुंजितेन ॥ ११ ॥
 सकलवसुधानाथे तस्मिन् जयाय दिशां तदा
 चलति तदद्विद्योतावासप्रधानकृतागसः ।

प्रियानवैष्टभ्य पुरस्थिता नृणां
 प्रदर्श्य पादान् मणिनूपुरावहान् ।
 अयांभवूवुः सुभगाः पुरंध्रयः
 सलीलमुद्दामकरेणुवाहिताः ॥ २५ ॥
 भग्नैरनोभिरतिभाखशान्मदांधै—
 रद्धे नु वर्त्मनि गजैरपि कृच्छ्रनेयेः ।
 दुःखेन तस्थुरितरे भरभुङ्गकंठा
 पाश्चात्यहस्तिकरसीक (सिकपृष्ठा) ॥ २६ ॥
 कुसुमसुरभिगंधि तोयमन्नं
 शकटभृतं सततं बुभुक्षितेभ्यः ।
 अभिरचितमनुक्रमादयच्छ—
 न्नपि वनवर्त्मसु चक्रिणो नियुक्ता ॥ २७ ॥
 परिष्णुतहयावलिस्फुरितहेमपर्याणकच्छवि—
 प्रसरपिंगलाश्च ककुभोऽपि वस्राजिरे ।
 भयादिव जिगीपतस्सकलचक्रिणस्सश्रियं
 विषधुरभितृप्तये कनकमृष्टिमिष्टामिष ॥
 आनीलविग्रहमहोन्नतिचुप्रिताम्नाः
 सिंदूरपद्मतिभृतो भृतधानुरागाः ।
 नागा नगाश्च गमनागमनप्रकृत्या
 भेदेन संबुबुधिरे पधि मानवोधै ॥ २९ ॥
 वनगजमदावेशोदीर्णंक्रुधस्तदकुर्वंत
 क्षितिपतिगजा धावंतस्ता दिशो दलितान्
 कृतकलकलं भ्रश्यद्वारं भयादनडुत्कुलं
 पधि यदनुविभ्राम्यद् गोपप्रजं प्रपलायते

मायूरषिच्छरचितोल्लसदातपत्र-

च्छायावृत्तेरनुगमागधद्ववगीतेः ।

अंदोलकैः सुरभिवंदनदिग्धगात्राः

केचित् सुखालसदृशः प्रययुर्महीशाः ॥ ३१ ॥

वस्तुसारनिवहं प्रतिपाद्य

प्रीणितेन विजयातनयेन ।

नत्प्रयोजनकृतस्सह तत्त-

र्मंडलाधिपतयः प्रविचेलुः ॥ ३२ ॥

पामरैः स दृष्टे भयादुप-

प्रामवर्तिभिरुपेत्य चक्रभृत् ।

क्षेमदः सुरभिशालितंडुल-

स्तोमहेमनिवहाद्युपायनैः ॥ ३३ ॥

केचिदेवमवदन्तुहृदो वा-

लातपे घजत वर्त्म दवीयः ।

दीर्घिकातटभुवः सहकारा

विध्रमाय पुरतोऽपि भवंति ॥ ३४ ॥

तीरे भूरिद्रुमवति वधूंयंधुभिर्भोजनांते

विश्रांतानां क्षणमनुचराः पद्मिनीपत्रगूढम् ।

अंभः शुभ्रं सविसवलयं पद्मजालं सनालं

ताम्यत्यांशौ पथि धनयतामाहरन् दीर्घिकाभ्यः ॥ ३५ ॥

बृहदंतरावाः पृथुलधवलांगा वलयभृ-

द्विपाणाः सिंदूरच्छविरुचिरचूडादृढवलाः ।

वराटालंकारा यवसभरमूढा क्षितिपते

न रद्धा हो धत्वावकृत्यपि तत्क्षणे सेनार्णवे ॥ ३६ ॥ (?)

(सति चलाति चक्रधरप्रभावः ।)

पुरस्तात् प्रस्थानो पटुसुभटसेनायुधमया—

वखंडप्रारंहो रणगिरसि वृंडौ विजयिनः ।

व्युदम्य स्वस्थानादनवनतमूर्द्धसु महतो

द्विभेदान्यक्ष्येतां स्फुटमवनतेषु क्षितिभृतः ॥ ३७ ॥

चक्री स एवं बहुभिः प्रयाणै—

रक्तामगादुद्धतभंगकारी ।

हंसावलीनिस्वनमुग्धवाचा

तस्यैव सा स्वागतमभ्यधत् ॥ ३८ ॥

भंगोच्छलच्छिगिरशीकरजालमञ्ज—

किंजल्कपिंजरितमर्घधियेव विभ्रत् ।

अभ्यागतं क्षितिप्रसभ्युदयाय वायुः

सिंधोः स्फुटधनिमधुनतडिडिमोघेः ॥ ३९ ॥

प्रोल्लसत्कमलमुन्मदेभमु—

ह्योलहंसधवलध्वजं जलम् ।

चक्रिणश्च बलमधुटद् यया

विश्रमादुभयनो नदीतटम् ॥ ४० ॥

स्फुरन्मणिशिंलातले सुरभिप्रह्वरीमंडप—

न्युतप्रसववासिते मरति चाति नद्यास्तटे ।

प्रियाधरमधु श्रमादिव निर्णीय मार्गागता

विशधमुत्तिलेभ्यगः सुरनिर्मालिताक्षाः क्षणम् ॥ ४१ ॥

यावदिष्टमितरेतरपुष्टि—

म्पर्द्धयेत् मधुरः फलवर्गः ।

चक्रयतिंश्टकाय विभेजे

तन्नदीमणितटद्रुमखंडः ॥ ४२ ॥

क्षितिपतिमवलोक्येवागतं दिग्जयाय
स्वयमधिकमयांक्ता वत्स्युक्ता च रक्ता ।
स्फुटमित इत एहीत्यावदंती शकुन्त —
ध्वनिभिरिव पुरस्तात् गच्छ गच्छेत्यगच्छत् ॥ ४३ ॥

आसीदत्सकलजनोत्सवेन गच्छन्
भूनाथैरनुनदि रम्यवत्सर्नैवम् ।
उद्योगस्थगितमनाः स चक्रयतीं
शीतोदानिकटमगादगाधशौर्यः ॥ ४४ ॥

तस्मिँल्लघुस्थपतिनिर्मितमूर्मशुभ्र—
प्रासादमालि नगरं नरलोकपालैः ।
गच्छद्भिरेव कृतविस्मयमालुलोके
साहाय्यशालमणिगोपुरमुत्पताक्म् ॥ ४५ ॥

विभ्रज्य सेनापतिपारिपार्थिकाः
परिभ्रमंतो भृत्यंशयष्टयः ।
परीत्य चक्रेध्वरघासमंदिरं
निधानयामासुरिलातलेश्वरान् ॥ ४६ ॥

अग्रप्रधावितकनाकरमैविदहं—
रुत्मारिनेषु नृषु निलिपविशेषभाजः ।
विशुद्धता इव घनादवतीर्य यानाद्
देव्यो यथास्यमविशद्भ्रमंदिराणि ॥ ४७ ॥

कश्चिन्तुरंगमनताः स्वयमप्रभूत्या—
वभ्यर्धितेस्तु दयितैरवरोप्यमाणाः ।
भीत्येव चारुतुन्वर्पाडितवक्षसस्तन्—
कंठेषु गाढविधियादुलता वरंधुः ॥ ४८ ॥

आश्लिष्य कंठमवरोपयतुस्तुरंगात्
कांतस्य तच्छ्रुवसि काचिदवोचदेवम् ।

स्पृष्टा तु मञ्चरणयोः कठिना धरित्री
पीडां तनोति नय तत्स्वयमेव शय्याम् ॥ ४९ ॥

गलद्वात्रस्वेदा व्यजनकमरुत्संगसुहिता
दवीयोऽध्वश्रान्ताः क्षणमनवरूढा हयकुलात् ।

विपश्यंतस्तस्थुर्निजभवनरम्याजिरगतां
यथास्थानं सेनामभिनिविशमानां क्षितिभृतः ॥ ५० ॥

अध्वक्लृमापगमरम्यविधानवेषा
वास्तव्यतामिव गता नगरस्य वेश्याः ।

आकस्मिकस्मितकथानुनयैर्भुजंगान्
प्रत्यग्रहीधुरविकल्पितमध्वखिन्नान् ॥ ५१ ॥

त्यक्तायोगागलितबहलस्वेदचिकल्लपृष्ठाः
स्थूरपृष्ठाः क्षितिबिलुठनाल्लब्धकंदूतिभंगाः ।

एकैकस्थैरधिकृतजनैः पातुमंभस्तृपार्ता
जग्मु रक्तां करगतदृढप्रग्रहेः कृप्यमाणाः ॥ ५२ ॥

जयैषिणश्चक्रभृतो भयात् ध्रुवं
करैरनाक्रम्य दिशस्तदा रथी ।

प्रतापहीनो घनवर्त्म मंडला—
दध्वाघदस्ताचलमस्तकं रयिः ॥ ५३ ॥

स्कंधाचारं प्रविशति तदा भर्तारि श्मापतीनां
नांदीनादः पणवतुणवाद्युद्धनिध्वानमिश्रः ।

तेजोभंगं दिनरुत इवोढ कुमाशांसु गच्छं—
स्तप्रस्थानामकृत करिणां कर्णरंध्रेषु पीडाम् ॥ ५४ ॥

मणिमयतटभित्तौ तीव्रवेगाभिघातात्
ध्वनति वधिरताशं निम्नगायास्तरंगे ।

विबृतगलघृहत्कं वृंहितं श्यामशेलाः
प्रतिरचमिव चक्रुश्चक्रिसेनागजेंद्राः ॥ ५५ ॥

आसन्नमस्तमयमात्मन एव दृष्ट्वा
वक्षस्यलादिव भयस्फुटिताद् गलद्भिः ।
रक्तैर्विलिप्त इव पाटलितो वभूव
वृद्धो रविः करधृतद्रुमदीर्घशाखः ॥ ५६ ॥

जनपतिरथचक्रानेमिवाजि—
व्रजखुरघातसमुत्थितः प्रलेपम् ।

* ध्रुवमवहदरज्यत प्रतीची
यदविरलैरपराद्रिध्रानुचूर्णैः ॥ ५७ ॥

गिरिपृथुलकुचोपगूढभास्वद्—
विटवपुरुद्धविलासिनीव संध्या ।

कवलितपृथुर्वारुणीप्रभावा—
दिव परिपाटलदर्शना वभूव ॥ ५८ ॥

कृतसमयमसंगं प्रेयसीखर्वसोढुं
तदनुगहृदयत्वादक्षमाश्चरुवाकाः ।
विविशुरिन विषादादुज्ज्वलंतं कृशानुं
प्रसृतकपिलसंध्यारागसंपर्कापंगाः ॥ ५९ ॥

आरब्धहंसमधुरध्वनिजाप्यमंत्र—
स्तत्कालकुड्मलितपाटलपद्मपाणिः ।

अंभःशुचिर्घिंपलतारचितोपवीतः
संध्यामिव स्वयमवंदत पद्मखंडः ॥ ६० ॥

विमुख इति विवेकी नेति दुर्वारदर्पा—
वह इति वरहारीत्युद्धतश्चेति नित्यम् ।

कमलमुखितघाराद्वक्षसश्चेद्भराकः
स कथय कुचयोस्ते किं न ते संति धर्माः ॥ ७२ ॥

पीडासहं मधुरमव्यतिरिक्तं राग—
मायद्बुधुवनरुचिं रतिनाट्यरंगम् ।

तं चेन्न वाञ्छसि मुखान्वितवस्तु नाम
विस्तारमृच्छति गुणस्स तवाधरेऽपि ॥ ७३ ॥

निर्मलश्रवणसंगमनंगो
वृंहणच्छविमतुच्छविलासम् ।

कांतमाक्षिपसि यद्युत्पन्नं
किं न ते तरुणि तादृगपांग ॥ ७४ ॥

स्वभावमलिनस्थितो शुचिरहेतुवक्राकृतो
व्रज स्वरसगंधतृप्तमधुपे सतामाश्रयः ।
निसृष्टरतिनिग्रहे सरति नायकः स्निग्धया
घटेत यदुपेक्षते मुदति केशवेपे त्वया ॥ ७५ ॥

किमिति तरुणि तस्मिन्नजनन्यासमन्यं
रचयसि तत्र सिद्धयेदन्यथा कामसिद्धिः ।

स हि तव मृगनेत्रे नेत्रगर्भस्थितः स—
अपि भवति निमित्तं त्वन्मुखश्यामतायाम् ॥ ७६ ॥

शुचित्वमपि तस्य विद्धि वचनान्मम प्रत्युत
स्त्वमेव सुभगे शुचिः कुचभरावमशोचितम् ।

१ दुर्वारदर्पावह दुर्वारं निवारयितुमशक्य यदर्पं गर्वस्त वहतीं
२ अव्यतिरेक अपृथग् रागोऽनुरागो यस्य तम् ।

यदुद्ग्रहसि वक्षसा रुचिरहारमच्छंस्फुरन्—

मयूखमुखचुंबिताधरमसौ कांतसंबंधिनी ॥ ७७ ॥

इति सखि कथयेव तमोमुंचा

युवतिरात्मवती दयितागमे ।

अकृत बुद्धिमधिज्येशरासने

निशि समीपगते कुसुमायुधे ॥ ७८ ॥

शयिता सखीरपि विसृज्य चधू—

रतिकौतुकेन शयनेऽधिनिशम् ।

दयितस्य च द्रुतमनागमना—

दमिमीलदंगकुपितेव दृशौ ॥ ७९ ॥

तीव्राभिपंगमतिपात्य रतस्य कालं

वाला प्रियस्य निशि काचिदुपस्थितस्य ।

क्रोधोदयादनुनयादवधीरयंती

पादप्रहारमकृतोरसि यावकांतम् ॥ ८० ॥

आगता प्रतिनिवृत्य वेदमनो

बह्वभस्य निशि साभ्यसूयया ।

कांतयेति नवभोगैलांछना

संफलीवचनमभ्यदीयत ॥ ८१ ॥

संख्यं दूति यदावयोरविविधत्तत्रापि मत्प्रेयसी

तत्सज्यं प्रतिपन्नमद्य यदयं मद्देहदेश्यं व्यधात् ।

प्रस्वेदाद्रंमुखं नखक्षतकुचं निर्दिष्टदंतच्छदं

तांबूलांकविलोचनं तव रतिव्यत्यस्तवस्त्रं वपुः ॥ ८२ ॥

१ अच्छं निर्मलमत एव स्फुरंत. देदीप्यमाना. ये मयूखा. किरणानि तान्येव
मुक्त्वाणि तैशुंबितमधरं दलच्छदं येन तम् । २ तमोमुंचा चंद्रण । ३ अधिज्य-
मारोपितं शरासनं धनुषस्य तस्मिन् । ४ अतिचापत्येन । ५ नवं च तत् भोगं
तस्य लाच्छनं चिन्हं यस्या सा ।

घनतमसि निवासे सन्निधाने सखी मां
 युवतिरधरविभे चुंब्यमाना प्रियेण ।
 उपनतरतिलोपं दीपमुद्दीपयंतं
 परिजनमुदितेर्ष्यारूक्षमीक्षांबभूव ॥ ८३ ॥

वनिताश्लथनीविखंडवासा
 शिशिरभ-क्षपिता भियेव शीताद् ।
 वृणु मां वृणु मामिति प्रयंती
 शयनस्थं परिपस्वजे स्वमीशम् ॥ ८४ ॥

योजयन् जघनमंडले दशो
 वह्लभः प्रमदया विवस्त्रया ।
 संभ्रमत्तुचभरावनुद्धव -
 क्ष स्वला युवतिरपीड्यताधरे ॥ ८५ ॥

अनुनयकृतिवल्लभे कृताग-
 स्युचितमिवावयती जगाम लज्जाम् ।
 अनुनिशमभिमानबंधमंगा-
 दिव युवतेश्शिथिलीवभूव नीवी ॥ ८६ ॥

रागी वियोगमसहन्निव रात्रिमिदु-
 मुक्ता मुहूर्तमवनीप्रथितप्रदोषम् ।
 तस्याः प्रसादनमिवेणैकमुद्बहत्ता--
 मन्वेष्ट काम इव गोत्रमध्यरोहत् ॥ ८७ ॥

हिमांशुरुद्यत्फणचक्रजालं
 शेषोरगस्यैरणरत्नदीप्तिः ।
 भुवो भृता यं स्वयमन्विषाय
 प्रभामिद्योद्दीक्षितुमुत्थितस्य ॥ ८८ ॥

१ उपनामयया । २ मृगजाति । ३ शेषनागरिण स्थितरत्नस्य दीप्तिरिति
 कातिरस्येति उपमितवृत्तिः ।

पिशंगमंगः शुशुभे हिमांशो—

विंबं गिरेः शृंगविलंबि रात्रौ ।

तत्कालसाध्राज्यकृतं स्मरस्य

प्रापोदयस्येव सुवर्णपीठम् ॥ ८९ ॥

मदावहारक्तचकोरनेत्रा—

मुद्गासयन् ध्वांतविसारिवासः ।

निशामिवालिङ्गितुमंगरागी

प्रसारयामास करान्मृगांकः ॥ ९० ॥

मुदं मृदिज्ञा जनयन्जनानां

कैरश्चिरं मंडलरगरूढः ।

राजा मघोनोऽपि विलिङ्घ्य काष्ठा—

मध्यास सौधोदयमद्वितीयम् ॥ ९१ ॥

दृढतिभिरसमग्रव्योमगर्भावकीर्णां

विरलविधिकर्मिदोरश्मयः कुंदशुभ्राः ।

सरसि रसवियोगात्पंकमात्रावशेषे

विततमृदुमृणालीविभ्रमं विभ्रते स्म ॥ ९२ ॥

आपीप्यदमृतशुक्तिर्विदलिताननामुच्छस—

त्तरंगशयनां शनेः कुमुदिनीं विभक्तांवरः ।

करग्रहसमर्पितं नवसुधारसं सुंदरी—

युवापि मधु मानवो रुचिरहंसनूलाश्रयः ॥ ९३ ॥

अभिनवसन्निमात्मनि प्रसत्तां

स्मरकृतमिन्द्रदिशः स्वयं धयत्याः ।

वरचैपक श्वोत्पलीविशुद्धे—

हिंसरुचिरंकभृदावभावदन्नः ॥ ९४ ॥

१ मृग अके क्रोडे यस्यासौ इंदुरित्यर्थः । २ रसवियोगात् जलराहिल्यात् ।

३ श्रेष्ठमद्यमित्यर्थः ।

शुक्लान्वयादुज्जितरागबंधो—

ज्योतिर्विमानेन जगद्विभंजन् ।

अनेकधा लक्ष्मविवादभूमि—

जंगाम निर्मुक्त इयेंदुरुर्ध्वम् ॥ ९५ ॥

कांतस्य शांततमसो हरिणांकमूर्तेः

प्रत्यागमे सति मुदेव कुमुद्वतीनाम् ।

हासश्रियेव रुचिपल्लवितोल्लसंत्या

सांद्रक्रमं नभसि चंद्रेकया प्रतस्थे ॥ ९६ ॥

हिमद्युतेर्बालतमा मयूखाः

कोलाहलं हंसरवेर्दधानाः ।

संश्रीडनायेव समं निपेत्

रक्तासरित्संगतसैकतेषु ॥ ९७ ॥

राजासि चंद्र धिवशास्मि रवेर्वियोगा—

त्तन्मां कुतः स्पृशसि निश्रियमंग रात्रौ ।

इत्याबभाण थिसिनी ध्रुवमात्तशोका

कोकस्वरैर्मुकुलितारुणपद्मपाणिः ॥ ९८ ॥

ज्योतिर्द्रुमांश्चंद्रमसः प्रभायां

न हि व्यशिष्यंत यनद्रुमेभ्यः ।

राजप्रभावो ननु तादृगेव

तत्संनिधो यत्समता परेषाम् ॥ ९९ ॥

विषृतवदनमुद्रा नीलनीरेजराजि—

स्तरलमतरदंतैर्निस्वनन्ती द्विरेफैः ।

तिमिरविततिरुच्चैरिदुना रश्मिवद्धा

सरिति सुभृतवारि व्योमतः पातितेव ॥ १०० ॥

सौधौवलौ दूरपथप्रयाणा—

दिव श्रमार्ता निशि चंद्रपादाः ।

संभूय मंदागतमारुतायां

विशश्रमुः स्पृष्टवधूनितंवाः ॥ १०१ ॥

सरस्तरंगामलतल्परूढा--

श्वंद्रातपे चुंबति पंकजिन्यः ।

आनंदयोगादिव सानुरागा—

न्यमीलयन्नंबुजलोचनानि ॥ १०२ ॥

शुचिस्मितैर्धामविलोचनानां

प्रहासगोष्ठ्यामभिनंदमानः ।

बभूव रागादिव पीथरात्मा

मृगांकरस्मिप्रसरो निवेशे ॥ १०३ ॥

लीलाविलोलनयनोत्पलभृति सौध—

शृंगे शशांकचचिमंति मदोपलंति ।

कामातुरा युवतयः स्वधंयन्मधूनि

तासां मुखानि समखानि पुनर्युवानः ॥ १०४ ॥

अवेक्ष्य मूर्तिं मधुनि स्वकामिति

व्यतर्कयत्काचन कर्कशस्तनी ।

अहं निपीतास्मि किर्मंग हाँलया

मयेध रागात्प्रतिपासितव्यया ॥ १०५ ॥

अतिपानचिधेरगृध्नुमेका—

प्रियमुद्दामसुगंधिकापि शेये ।

अधरप्रतिविंबदर्शनेन

स्पृहयालुं विदधे पुनर्विंदग्धा ॥ १०६ ॥

हरिषट्शं मुखैः सह निशोदितशीतरुचिर--
फलदंफल्गुवांधवममीभिरमा ।

यदयं मणिमयभाजनस्थमदिराभृतवारि
मिलन्नलुठदनल्परागसुहृदिप्रतिर्विद्यगतः ॥ १०७ ॥

ध्रुवं वधूचल्लभकंडगह्वरा--
द्रुहीतहालामदशक्तिरुद्रता ।
विमोहनं देहभृतां व्यधत्त --
त्सरस्वती गीतमयीश्रुतिं गता ॥ १०८ ॥

दृढतरपरिरंभणञ्छलेन यूनां
कुचभरमुद्ग्रहतामिव प्रसन्नाः ।
अधरमधु नतसुवो वितेनु--
स्तनुतनवस्तनुमध्यखेदहेतुम् ॥ १०९ ॥

वधूवरान्मधुमदनि लप्रियः
सरो मुदा भरतरसक्रियागुरुः ।
अयोजयनिधुवन्नृत्यकर्मणा
समुल्लसद्गलतालयोजनः ॥ ११० ॥

अचिह्निदन्वामदश प्रयस्ताः
प्रस्वेदतोयैः पुरुषायितेषु ।
वक्ष्सांसि वलगत्कुचकुंभमुक्त--
मूर्तेरिव प्रेममैः प्रियाणाम् ॥ १११ ॥

रातिक्रियागमनिकप्रवृत्त--
स्त्रीपुंसलीलालयकंडशन्दाः ।
अन्वक्रियंतेव समं रुचन्नां--
रक्तासरिद्वारिणि चक्रचारुकाः ॥ ११२ ॥

जलमथ शिरसि म्रियतो मृगांको
मदनरुगे हृतरुप्यकुंभतुल्यः ।

रतिरसभरभिन्नमानवाना—

मुपरि सुधामिव चंद्रिकां मुमोच ॥ ११३ ॥

दीर्घप्रसारितकरेण गुहागृहेषु

संकीडनार्थमिव चंद्रमसा विकृष्टा ।

जारेण रात्रिरपरात्रिमियाय गुप्तं

सुप्ते जने द्युग्रहे पश्चिमदेशभक्त्या ॥ ११४ ॥

उन्मुच्य सन्मार्गमुदग्रमुच्चे—

रांजानमाराधितवारुणीकम् ।

अत्येकवर्त्मा श्रवणानुवर्त्ता

नक्षत्रलोकस्तमनु प्रतस्थे ॥ ११५ ॥

सदृशं हि भृशोल्लसन्मनोभू—

रभिगच्छन्नपरां तुषारधामा

बहते स्म सुधागृहाप्रसुप्त—

प्रमदानां जघनानि यत्करोधेः ॥ ११६ ॥

गाढरतियंत्रतया सुरतिक्रमेण कृतिभिर्वनिता ।

परिरभ्य दष्टमधुरोष्टमणीर्निभृतं निशा परिणतो सुधुपे ॥ ११७ ॥

गृहेषु रात्रामवरक्षणार्थं

निद्रानुरोधेऽपि चिराभियोगात् ।

पुरस्तरकप्यनिजम्वराणा

समुद्रभुद्युंगपत्प्रचोपा ॥ ११८ ॥

अश्रान्तवांतमदसोरमलोभसंगि—

भृंगस्वनैरिष सुखप्रतिबोधभाज ।

१ चंद्र, रूप च । २ वार्ष्णी मुरा, उत्तरदिक् च । ३ न लज्जो मागो बल्य.
सप्तमागानुवार्ष्णलथ । पत्रे-न लज्जो मागो येन स्वमार्गानुवापीत्यर्थ । ४ पञ्जे-
सत्रियममृहेनेति श्लेष । ५ निरतरप्रवादितस्यैवार्थ ।

आलानधामदृढशृङ्खलदन्धशब्दाः

शय्यां विमुच्य शनकैरगमन्गजेन्द्राः ॥ ११९ ॥

शिथिलय कलकंठि कंठदेशात्

भुजचलयं ललिते ! मम क्व वस्त्रं ।

परिणतिमगमन्निशा यदेताः

शकटरवैः श्रवसी नुदंति रथ्याः ॥ १२० ॥

संभूय संभृतलयाः प्रवदंति तांभ्र—

चूडाः सनीडरतयस्तदहं व्रजामि ।

तन्वंगि यन्मयि समाश्रितभृत्यभूये

भूयः प्रसादविधिरेप विधायिषीष्ट ॥ १२१ ॥

विश्रंभात् प्रियनवसंगमेऽपि चेतः

सर्वस्वं त्वयि रसतो मयान्यधायि ।

आनेयं मम पुनरप्यदो निशीथे

तत्स्वेच्छागृहमिदमभ्युपेहि मा वा ॥ १२२ ॥

चेतोवृत्तिर्विपुलविलसद्रागरत्नावनंसा

साऽतो योगानियतजडिम । न प्रपीडां तनोति ।

भोगिन् क्रीडाकुशलभवता यद्युपेक्ष्यंत काले

ध्यालच्छाया विरचयति मे दुःखदोषं प्रदोषम् ॥ १२३ ॥

इति विष्टकुलटाजनस्य जैत्र—

स्वरशरभीतिकरे वियोगभारे ।

उपनतयति रात्रिपश्चिमांते

प्रणयगुरुर्वचनक्रमो वभूव ॥ १२४ ॥

आलिङ्गनोद्ग्रहनमंडलितेषु कांतेः

कांताकुचेष्वनवकाशतयेव रात्रौ ।

सौख्यं प्रपद्य कमलेषु निशावशाये
तत्रोन्मुखी पुनरभून्नवकुहमलश्रीः ॥ १२५ ॥

किञ्चिन्निमीलदसितोत्पलनेत्रकोटि—
निर्यत्तुपारकणिकासु कुमुद्वतीषु ।
कांते विधां विधिवदऽस्तसमीपयाते
शोकप्रलाप इव भृंगरयो यभूव ॥ १२६ ॥

हिमरुचिसमये प्रसंगदैर्घ्यां—
दुपरि विहारिणि दूरतः प्रयाते ।
मकुलितकुमुदेक्षणा कुमुदः—
त्यधिवसति स सरस्तरंगशय्याम् ॥ १२७ ॥

प्रियविरहमहेलाशोकनिश्वासदाघ—
प्रसरमरिणमुञ्जन्व्योम चंद्रस्तपस्वी ।
तरुणहरिणवाही दाहभीतेरधाव
त्वरितमिव समीपं पाश्चिमस्याणवस्य ॥ १२८ ॥

आलिंग्य बल्लभतनू रविचक्रसंधि—
निद्रायिता विकचवारिजगंधयंधां ।
बल्लेषु बुद्धिमदधुर्जघनच्युतेषु
प्राभातिके मरुति याति विलासवलयः ॥ १२९ ॥

समवसत परस्परेण दूर—
प्रसृततया निशि लब्धभोगपीडाः ।
वरयुवतिकुचा विभातकाले
समदमुद्योघ्नतयश्च चक्रयाकाः ॥ १३० ॥

* रात्रौ शीतमयूखशेषभुजगादब्धिंविंपोद्धारिणो
भीतेवाकं वियोगिनी कमलिनी निद्राछलान्मूर्छिता ।

तस्मिन् कंधरकाललक्ष्मणि गते शोणाञ्जशुंभमुखै-
रुज्ज्वलत्श्वासनवप्रभातमरुता लब्धेव संचेतनम् ॥ १

श्रीबंधकी निशि सरोरुहगोहगर्भा-
दोपाकरेण कुमुदाकरवेश्म नीता ।

भास्वात्प्रियस्य पुनरागमनाद्भियेव
प्रत्याविवेश पुनरंयुरुहं प्रभाते ॥ १३२ ॥

अनुविंधिमधिकप्रभाविनस्ते
चकित इवैष करादहो विधातुम् ।

अवसरमवनीश्वर प्रतीच्छन्
गिरिशिखरांतरिताः खरांशुरास्ते ॥ १३३ ॥

भूयसन्मुखमिलितोरुहारयाष्टिं
निर्भजनविसलतिकामिव प्रजग्धाम् ।

वामोरुघनकुचभारचक्रवाको
व्युष्टांयां निशि नृपचंद्र मा पिपीडाः ॥ १३४ ॥

निधुवननिधिमुख्यं मौखमध्रे सखीनां
स्वगरुवदतिशब्दं खंडशस्तां प्रतुंडे ।

अवनतवदनाब्जां लज्जया देव ! देवीं
दरहसितमनोज्ञां पश्य पर्यंतदृष्टया ॥ १३५ ॥

अन्वेष्टुं निजनियमं तमोऽपहारे
ये रात्रेरखिलकलाःसुजागरीताः ।

प्रत्यग्नोत्रिमिपिदशा त्वया त एते
दृश्यंतां नृप कुलरत्नदीपाः ॥ १३६ ॥

अखिलदिक्पतिभिः प्रतिवाहितां
नयनपद्मविकाशामियं तव ।

अभिनिवेष्टुमिवांगणतोरण—

स्थितवती कमला प्रतिवीक्षते ॥ १३७ ॥

तेजस्विनः स्वभदशाभृतस्ते

ये प्रत्यया दृष्टिपथप्रयाताः ।

मयादिव भ्रान्तिमथो यथोक्तां

कुर्वतु ते सर्वजनीनसिद्धिम् ॥ १३८ ॥

प्रस्वेदांबुलवान् मुखादपनुदन्ामीलयन् लोचने

सोह्लासामलकावलीं विलुठयन् भंजन् नितंबस्थलम् ।

* नारीणांसुरतावसानसमये कामीव कुर्वन्प्रियं

प्रीत्यै देव ! तवांतिके प्रसरति प्रभातिको मासतः ॥ १३९ ॥

तनुजिनपतिपादद्वंद्वता त्रारविदं

विकसदनवसाने मानसे तत्र भूयः ।

सरलसरसचेताः श्वेतलक्ष्मीविलासे

न्वमवनिपतिहंसो हंसलीलां भजेथाः ॥ १४० ॥

इत्यापिप्लुतपंचमध्वनिवचः श्रोत्रामृतं श्रीपतिः

पीत्वेव प्रतिपन्नबोधविभवो मंदागतं वंदिनाम् ।

उत्तस्थो शयनाद्विकीर्णकुसुममंत्रांतालिफांतरवेः

चकी विक्रममोदरः स्वरविहात्रीत्येव फूत्कारिणः ॥ १४१ ॥

इति श्रीवादिराजसरिविरचिते श्रीपार्श्वजिनेश्वरचरिते

महामाव्ये वज्रनाभचक्रवर्तिप्रबोधो नाम

पष्ठः सर्गः ।

सप्तमः सर्गः ।

*तमोमहियमाहत्य बलिहारं दिशामिव ।
तस्यासृग्भिश्चकारार्कः प्रसरल्लोहितच्छविः ॥ ८ ॥
भानुमत्करसंवाहादुत्थितायास्तदा श्रिय ।
भ्रमरैः कमलावासे मंजीरैरिव सिञ्जितम् ॥ ९ ॥
अशोकपल्लवैस्सख्यालंघिता इव कानने ।
वजीवप्रसूनेषु द्वैगुण्यमिव संश्रिताः ॥ १० ॥
उद्गावयंतः सांगत्या रक्ताख्यं नदीजले ।
तलमाणिक्यदीतीनामुत्क्षुपप्रक्रियामिव ॥ ११ ॥
शिविरद्विरदांगेषु कर्वाणाः पश्यतां नृणाम् ।
कुंभोत्तमितासिंदूरपरागप्रसरभ्रमम् ॥ १२ ॥
प्रवालपाटलाच्छायेष्वधरोष्ठेषु योषिताम् ।
चुंबनव्रणनिर्मुक्तरक्तधारोपमाचहाः ॥ १३ ॥
गाढालिङ्गनभद्रस्य कश्मीरस्य नतमृवाम् ।
स्तनेषु रागं तत्प्रीत्येवोत्कुर्वाणाः हृतस्थितिम् ॥ १४ ॥
अयोतल्लाक्षारसाद्दानुवचिसर्वस्वतस्कराः ।
द्यावापृथिव्योर्नव्यास्ते प्रसस्रू रविरश्मयः ॥ १५ ॥ कुलका
भास्वरोदयपीठस्थौ पृथ्वीपतयोपहौ ।
पादन्यासमकुर्वातामुच्चैर्मूषु भूभृताम् ॥ १६ ॥
तेजसानुक्रमोष्णेन रथस्थो रविचक्रिणौ ।
आयातां दिग्भिव्याप्तौ राजश्रीहारिणाबुभौ ॥ १७ ॥

* इतः पूर्वं सप्तश्लोका नोपलभ्यन्ते लिखितपुस्तके, न जाने किं कारणमस्ति

चचाल चक्रिणश्चम्वा चकितास्य चमूर्द्धिपाम् ।
 शिविरान्निर्गमे तस्या. कायेभ्यो निर्य्याविच ॥ १८ ॥
 तेजोभिर्ववृधे तस्य सर्वदिक्षु प्रतिक्षणम् ।
 आलिंगनादिचारिणीनिश्वासप्रसरोष्मणाम् ॥ १९ ॥
 अदृश्यो बलसंपाताज्जयमाशंसतो भिया ।
 पृष्करेव्येवाभवत्तस्य नूनं सेनापरिच्छदः ॥ २० ॥
 सेनयाऽनूनया तस्य निःसृष्टोद्धतभंगया ।
 सीतोदयेव सीतोदा प्रत्यासाद्यजुरक्तया ॥ २१ ॥
 तीरद्रुमावलीच्छन्नात् श्यामवारिस्तरंगिणी ।
 उत्पत्त्येव तमायातमद्राक्षीत्प्रसवेक्षणा ॥ २२ ॥
 तत्सैन्यतूर्यसंघातघातोन्धतुमुलध्वनिम् ।
 नादेयग्राहिनिर्घोषः स्वपोषमपुपत्पुन. ॥ २३ ॥
 जलेभपुष्करोद्रीर्णेरच्छातुच्छच्छटाजले. ।
 नद्योद्योत्तंभितास्तस्य ध्वजास्संनिधिहृष्टया ॥ २४ ॥
 कुलवृक्षे निवस्तन्यं तत्र तत्र मनोहरे ।
 तस्येत्यसूचयत् सिंधुर्भंगमुक्षेपणाद्भ्रुवम् ॥ २५ ॥
 तीरपर्यंतसंकीर्णपद्मरागमरीचिभिः ।
 पुरस्कृतानुरागेव निम्नगा तस्य निर्य्यभौ ॥ २६ ॥
 फेनलैराननं व्योम्नि भंगेरत्तुत्य पातिभिः ।
 मुखरेरन्वगात्तस्य हयसेना महानदी ॥ २७ ॥
 तादृश्यगाधता तस्या महत्येव यद्रीच्छया ।
 द्विस्तावा यदि निर्भक्ता वज्रनाभदयोप्यसौ ॥ २८ ॥
 तत्पद्मनीपलाशानामवकाशः किमुच्यते ।
 तद्घटे चक्रवर्तिस्त्रीस्तना यद्यमुद्धृष्टाः ॥ २९ ॥

का तदाताम्रपद्मानां गुणेयत्ता यदूहिरे ।
 एकैकेन सरुञ्चक्रिपाणिपादमुखश्रियः ॥ ३० ॥
 वेलाघने समावास्य स सेनां मानवाधिपः ।
 रक्ताद्वारेण सीतोदामुपतस्थौ रथास्थितः ॥ ३१ ॥
 तत्राकृत्रिमसंतप्तचामीकरगृहोदरे ।
 जिनदेवप्रतिच्छंदो भक्त्या तेनामितुष्टुवे ॥ ३२ ॥
 नमस्ते सांवे ! सर्वज्ञ ! सर्वोत्तमगुणात्मने ।
 सर्वद्वंद्वविनिर्मुक्त ! सर्वकैवल्यभूतये ॥ ३३ ॥
 प्रकृतिस्थ ! नमस्तुभ्यं प्रकृतिप्रत्ययात्मने ।
 प्रकृत्युपरमोद्गीर्णपरमानंदमूर्तये ॥ ३४ ॥
 परमात्मानमानुष्य स इत्थं पार्थिवेश्वरः ।
 रथेनाधिरथस्त्रिधुमतिचक्राम विक्रमी ॥ ३५ ॥
 शेषाक्षतैरिवोद्दामभृंगीमंगलगीतयः ।
 अवाकिरन् पुरस्तस्य प्रसूनैस्तटवल्लयः ॥ ३६ ॥
 मुदमातेनिरे तस्य स्यंदने वद्धदृष्टयः ।
 हिमांबुजे कुटीरस्थाः सोद्गीवा हंसयोपितः ॥ ३७ ॥
 जलकुक्कुटसंशन्दं स निशम्य रतोत्सवे ।
 कांताकंठध्वनेः सर्त्ता व्यधत्त स्मेरमाननम् ॥ ३८ ॥
 तरुणारुणपद्मानि सरित्यच्छांभसि प्रभुः ।
 स्वलोचनप्रतिच्छंदसदृशान्यन्वलोकत ॥ ३९ ॥
 तटस्था रत्नभूस्त्रयाः समुद्गाजिष्णुरदिमभिः ।
 भयेन जिष्णवे तस्मै करार्पणमिवादधे ॥ ४० ॥
 प्रतिविचगतः प्रखडूर्मिभित्तिषु सर्वतः ।
 समावृत इवाधावत्तद्रथो रथकैटवया ॥ ४१ ॥

प्रत्यग्रवीचिपर्यायप्रतिमातयिनो हयाः ।
 स्वतः स्वतो जवेनेव सरथा पुरतो ययुः ॥ ४२ ॥
 गत्वा द्वादश वेगेन योजनानि नदीजले ।
 तस्थे रथेन केनापि स्तंभितेनेव भूपतेः ॥ ४३ ॥
 स्पंदनस्य स्प्रलां वृत्तिमसहिष्णुं महीपतिम् ।
 भयगद्गदया वाचा जगाद् रथबोदकः ॥ ४४ ॥
 इतः परमियं भूमिर्न रथस्य नरेश्वर ! ।
 अनादिवस्तुस्वाभाव्यमत्र विधिनियामकम् ॥ ४५ ॥
 नह्यूर्जितप्रतापं न्वां प्रत्यघस्थातुमीश्वराः ।
 मनसापि कुतो नाम क्रियया देवमानवाः ॥ ४६ ॥
 आयुष्मन् ! प्रेष्यतां तस्माद्भवद्विजयिनामभूत् ।
 त्राणस्तेनैव साध्योऽसौ मागधो व्यंतराधिपः ॥ ४७ ॥
 आप्तभाषितमाकर्ष्य कृष्टमाकर्षणगह्वरात् ।
 स शरं मोचयामास धनुषा मनुषाधिपः ॥ ४८ ॥
 तस्य निःपततां धाम्ना व्योम निःशेषगर्भितम् ।
 भयान्निमीलनं चक्रे शीतोदादेघतादृशाम् ॥ ४९ ॥
 तत्तेजः प्रसरद्द्रष्टुमक्षमाश्चक्षुषां पथि ।
 उत्पुच्छकं जले मग्ना बभूवुर्जलपक्षिणः ॥ ५० ॥
 स वाणः समुपेत्याद्भु मागधस्य महोजसः ।
 मणिहर्म्यंश्चिरस्तुंगं जघान घनघर्मना ॥ ५१ ॥
 अमरास्तन्निपातोत्थध्वानसंपादपीडितान् ।
 पिदधां पाणिभिः कर्णान् भयाद्भाकारकारिणः ॥ ५२ ॥
 भूर्पनीनं समादाय भूमिनाथस्य पत्रिणम् ।
 आस्थानस्थायिपार्श्वस्थो व्यंतरेशो व्यदर्शयन् ॥ ५३ ॥

तद्दृष्टसमयोद्गीर्णक्रोधचूर्णद्विलोचनः ।
 प्रोद्यत्कहकहाघ्नानं प्रहस्येदमचीकथत् ॥ ५४ ॥
 ईदृशी तादस्येव युज्यते साहसक्रिया ।
 यशसैवार्थिनो नित्यं न प्राणेः प्राणभृत्प्रियेः ॥ ५५ ॥
 विगाहमाना व्योमाग्रमद्य मत्कीर्तिवल्लरी ।
 अनेनास्त्रप्रकाण्डेन किं न चण्डेन खड्गतेमम् ॥ ५६ ॥
 तोमरप्रणिधेस्तस्य जलातिक्रमकारिणः ।
 अमी रत्नविशेषाः किं नोपस्थानं प्रकुर्वते ॥ ५७ ॥
 इति क्रोधोपहासाभ्यां यथार्थमेव भारतीम् ।
 अभिजल्पन्तमाचरयुस्तमन्ये ख्यातपोरुपाः ॥ ५८ ॥
 इयमत्युज्वला लक्ष्मीर्यवतः प्रथितोन्नतेः ।
 सोदामनीव जीमूतात् कस्य शक्या पृथक्क्रिया ॥ ५९ ॥
 व्योमेवाक्रान्तविश्वाते चलाद् दुर्लभ्यपौष्टपाम् ।
 हठादाक्रुष्टमीष्टे कः धियं चन्द्रकलामिव ॥ ६० ॥
 तस्य का वा भवेन्न श्रीर्यस्तु ते संगरोत्सवे ।
 चण्डदोर्दण्डकण्डितिकण्डूयनभरक्षमः ॥ ६१ ॥
 अमर्त्यनिवहावार्यवीर्यव्यतेस्तवेदृशी ।
 मानवानुत्तमे तस्मिन्नाक्षेणोकिरयुक्तिका ॥ ६२ ॥
 अतस्सुभटसंमर्दलब्धविक्रमसिद्धयः ।
 ईप्सितार्थक्रियासिद्धो देव ! प्रेष्यामहे वयम् ॥ ६३ ॥
 बहलप्रस्ततोहामधूमप्रत्यूहलोचनः ।
 दूरादभ्येत्य दावाग्निं कोतिक्रामितुमीश्वरः ॥ ६४ ॥
 शुष्कांबुतलमात्रस्यभ्राम्यत्तिमितिमिगिलम् ।
 करवाम यदीच्छा ते शीतोदाकुहरोदरम् ॥ ६५ ॥

निरस्य नीरसं वारिक्षारमर्णवगह्वरम् ।
 संपादयेम संपूर्णं तव देव यशोऽमृतैः ॥ ६६ ॥
 मेरुमुन्मील्य भूगर्भात् प्रभावं तत्र शाश्वतम् ।
 कीर्तिकल्पलतालंबस्तवभुक्तंभयेम ते ॥ ६७ ॥
 अपारभान्मतः शुभ्राः बलादाहृत्य भावलीः ।
 हारीकृताभिस्ताभिस्ते भूपयेम भुजांतरम् ॥ ६८ ॥
 धीरमित्यभिधायोच्चैराकाराविष्कृतोद्यमाः ।
 अभूवन्युद्धसंनद्धा मागधानीकनायकाः ॥ ६९ ॥
 प्रकोपताम्रया दृष्ट्या खड्गकस्यामिपश्यतः ।
 प्रागेवाजनि संग्रामात् स ध्रुवं लिप्तलोहितः ॥ ७० ॥
 कैश्चिद्वज्रमया दंडा दृढमुष्टिनिपीडिताः ।
 स्वीचक्रुर्विक्रमोदारैर्व्यथयेव परिभ्रमम् ॥ ७१ ॥
 दृढज्याकृष्टिकर्मण्याः कोदंडं मंडलीकृतम् ।
 जयश्रीसंप्रवेशाय दधूर्दूरमिवापरे ॥ ७२ ॥
 रत्नसंवाहिनश्चान्ये तत्प्रभामध्यवर्तिनः ।
 चक्राशिरे भृशं दृश्यतेजः पल्लविता इव ॥ ७३ ॥
 केचिन्तिसर्गनिर्लिखा निखिंशान् दधतः करैः ।
 प्रत्यासन्नरणप्रीत्या बभूवुर्द्विगुणा इव ॥ ७४ ॥
 भास्वतः स्वप्रतापस्य परिवेषमिवोचितं ।
 गदावर्तनवैदग्ध्याद्धीराः केचिद्धितस्तयः ॥ ७५ ॥
 क्रोधहासोल्लसहंतद्रीप्तिभिस्तत्क्षणान्मुखमम् ।
 अभिषिक्तमिवोदस्येयिवद्भुर्विक्रमं भटाः ॥ ७६ ॥
 आपतन्मधुपालापैरालिप्तहरिचंदनाः ।
 केचिद्वाचालयामासुरिव स्थं प्रथमोद्यमम् ॥ ७७ ॥

परे तु स्फुरितोद्दामकुंतदंतुरपाणयः । *
 विरेजिरे नतिक्रम्य विक्रमांकुरिता इव ॥ ७८ ॥
 सिंहनादकृतः केचिदुद्धेलरणरंहसः ।
 प्रायः पिशुनयामास्तुः गांभीर्यं शौर्यवारिधेः ॥ ७९ ॥
 स्फारमास्फालयन्ति स स्वर्ग्याः केचिद्भुजैर्भुजान् ।
 अमांतमंतः संग्रामरागं रोद्धुमिवोद्धताः ॥ ८० ॥
 रणरागोदयस्फातगात्रस्फुटितभूषणाः ।
 केचित्सत्यापयन्ते स नैर्ग्रध्यं युद्धदीक्षिताः ॥ ८१ ॥
 इत्थं परिपदा सार्द्धमुद्युक्तं परिपद्दलम् ।
 निपिध्य कुलवृद्धास्तमवोचन्न विचारिणम् ॥ ८२ ॥
 प्रभो तव किमुद्गाह्यं पुरः कर्तव्यवेदिनः ।
 तथाप्यवसरोऽयं नः स्वाधिकारप्रवर्तने ॥ ८३ ॥
 अविविच्य क्रिया नैव श्रेयसे बलिनामपि ।
 गजोऽपि निपतेत् गते वृत्तस्तमसि चरुया ॥ ८४ ॥
 अशक्यवस्तुविषयः प्रत्यवायकुरुदुचमः ।
 अंघ्रिणा क्रमतोऽप्यग्निमंघ्रिस्फोटः स्फुटायते ॥ ८५ ॥
 स्वेरमन्यदतिक्रम्य प्रवर्ततासिलं बली ।
 कालक्रमोपपन्ना तु नियतिः केन लंघ्यते ॥ ८६ ॥
 प्रवृत्तो व्यचहारोऽयं देवनिधायमन्यथा ।
 यदभूवन्मचद्वंद्याश्चक्रभृद्भवः करप्रदाः ॥ ८७ ॥
 इत्याप्तवान्त्रां प्रामाण्यात् प्रमन्नो मुक्तमत्सर- ।
 रथस्थमुपनम्ये न भूपभुं व्यतरन्नुः ॥ ८८ ॥
 व्यनमन्निनयोदारजयकारश्च तांजलि ।
 संबन्धुपरिवारम्न क्रमयोश्चक्रवर्तिनः ॥ ८९ ॥

द्यौर्वेवर्षं तदा पोष्णीं वृष्टिमाकृष्टपद्पदाम् ।
 अधिचक्राम दिक्चक्रममंदो दुंदुभिध्वनिः ॥ ९० ॥
 अनेकरागसुव्यक्तिश्रव्याभोगमनोहरम् ।
 रथांगपणिना साकं मधुरं किन्नरा जगुः ॥ ९१ ॥
 अनेन त्रिकृचाताम्रकुशेशयदशा तदा !
 आलुलोके तदाश्चर्यं नूनं निमग्नया तथा ॥ ९२ ॥
 आनीय सारवस्तुनि साकं तत्सायकेन सः ।
 इदं प्रथयिता वाचा वभापे पृथिवीश्वरम् ॥ ९३ ॥
 कुडलद्वयमेतत्ते मंडनं देव ! गंडयोः ।
 भास्वतोर्मध्यगस्येंदोर्लालामातनुतां मुखे ॥ ९४ ॥
 स्वतः स्वभाव्यभूभारं विभ्रतस्तत्र कंधरम् ।
 अयमालिंगतु स्फारो हारश्शेष इव प्रिय ॥ ९५ ॥
 देव ! किं बहुना यन्न कुलक्रमसमागतम् ।
 तदैव वस्तु सर्वं तदन्यत्र शुभकर्मणि ॥ ९६ ॥
 इति प्रवृत्तं संतोष्य प्रस्थाय च तमीश्वरः ।
 प्रत्याजगाम शिविरं वृत्रेरोपमविक्रमः ॥ ९७ ॥
 वैजयंत्या पुनः सिंधुं प्रविश्य धनुषेश्वरः ।
 देवं वरतनुं चक्रे विक्रमी स्वक्रमानतम् ॥ ९८ ॥
 अलाप्यं कवचं नय्यं चूडारत्नभयत्नजम् ।
 ददौ वरतनुस्तस्मै सुस्मेर मणिकंठणम् ॥ ९९ ॥
 रक्तोदयाप्रविष्टस्य सीतोदां तस्य संभ्रमात् ।
 सर्ववस्तुप्रदानेन प्रभासः प्रणतोऽभवत् ॥ १०० ॥
 करदीकृतसीतोदावास्तव्यामरनायकः ।
 प्रतस्थे विजयाद्वायं विजयी विजयात्मजः ॥ १०१ ॥

वहंत्या तस्य वाहन्या तटे स प्रतिवाहया ।
 प्रव्यधत्त च रक्तोदा गतप्रत्यागतक्रियाम् ॥ १०२ ॥
 क्रमेणापश्यदासाद्य स राजा रजताचलम् ।
 यशः स्वमिव संभूय पुरस्तात्समवस्थितम् ॥ १०३ ॥
 सतः प्रसृत्य प्रथिम्ना चुंबता फकुभां मुखम् ।
 कुर्वाणं द्रव्यसंबंधगुणाख्यातिमिवान्यथा ॥ १०४ ॥
 शिखरोल्लिखिताशेषदिग्मुखैर्दृढपीवरैः ।
 अनालंबमिवोत्तमं विश्रुतं व्योममंडलम् ॥ १०५ ॥
 प्रस्थभूम्यः समुद्रांतैरभ्रकूटैश्च पांडुरैः ।
 विहरंतमिव व्योम्नि गात्रैर्विद्याबलाश्रयम् ॥ १०६ ॥
 भृभृत्सानुपु संभूतस्वच्छपानीयनिर्झरैः ।
 जिगीषोस्तस्य दृष्टेव भूयः प्रस्वेदकारिणम् ॥ १०७ ॥
 दधतं खेचरक्रीडाकुरंगाध्यासितोदरम् ।
 पर्वणेंदुमिव कापि स्फाटिकोपलमंडलम् ॥ १०८ ॥
 दूरप्रसृतया स्वस्य प्रभया वर्त्मगामिनाम् ।
 प्रवाहयंतं संतृप्त्यै व्योमगंगामिवाप्रतः ॥ १०९ ॥
 स्फीतपार्श्वतया व्योम्नि धिकाशस्थितिलब्धये ।
 प्रोत्सारयंतमापन्नाः फकुद्भित्तिरिवानिशम् ॥ ११० ॥
 शुभ्रदीप्तिनिरोभाज्यपरभागतयान्वितम् ।
 प्रसमानमिवाजस्रमापातुकपतत्रिणः ॥ १११ ॥
 विशक्षभित्तिरटिगप्रतिविधप्रयोजनम् ।
 दर्पणग्रहणे यत्नं श्रुथयंतं नतभ्रवाम् ॥ ११२ ॥
 स्फुरदात्तपसंपृक्तसूर्यकांतोद्गतानलम् ।
 दर्शयंतं स्वगात्रेषु तत्प्रतापमिधाश्रितम् ॥ ११३ ॥

एकशो निर्मलानेकसानुभित्तिगताकृतीन् ।
बहुरूपभृतो विद्यावारयंतमिव द्रुमान् ॥ ११४ ॥ आदिकुलकम् ।

तत्पर्वतवनोपांते विशश्राम नरेश्वरः ।
आर्यखंडगतास्तत्र भूभृतस्तु निषेविरे ॥ ११५ ॥

विजयार्धकुमागेऽपि तत्प्रभावेन चोदितः ।
आनर्च तं भयानघ्रस्तेन भद्रासनाचिंतम् ॥ ११६ ॥

श्वेतातपत्रभृंगोरहरिप्रिष्टरचार्यं ।
करप्रदानं निर्वृत्य निजधाम जगाम स ॥ ११७ ॥

भूषणानि भुवां पत्ये चतुर्दश महोजसे ।
अदायिपत भीतेन कृतमालदिवौकसः ॥ ११८ ॥

विना येन नयेनाग्निर्भाष्यते न गुहामुखं ।
तस्मै स च नमाचल्यो तेनघोरैरुन्मीमते ॥ ११९ ॥

आद्यंतपादगतप्रत्यागतम् ।

सेनातीश्चक्रिसंदेशादारूढे ह्यमुत्तमम् ।
दंडरत्नधरस्तूर्णमग्निहीत गुर्हातिकं ॥ १२० ॥

स्वामिनाम त्रिरुच्यार्थं दृढबंधनबंधुरं ।
कपाटपुटसंधान दंडाग्रेण जघान सः ॥ १२१ ॥

ईहावहमुखनेन गदया विदितालयं ।
गुहागृहमुखं तेन विदधे विवृताध्रयं ॥ १२२ ॥ गोमूर्त्रिका ।

यावदन्यागतस्तीनो न गुहोष्मा स वेगिना ।
अश्वेनालंघयद्गूरमन्यालंघयपराक्रमः ॥ १२३ ॥

नुरंगी चतुरंगी च म्लेच्छनिर्जयनोद्यमी ।
स्वभावेन स्वभावेन प्रतस्ये पृतनापतिः ॥ १२४ ॥

तं म्लेच्छाः सर्वभावेन समरेऽसमरे चिते ।
 भग्नाः शरण्यमाजग्मुः पीडने पीडनेरिताः ॥ १२५ ॥
 समदस्त्रीप्रदानेन समदस्त्री स संयुगे ।
 मनुजः स्वामिनः स्वैरमनुजग्राह तानयं ॥ १२६ ॥
 तेभ्यो द्रविणमादाय मनोमदनवाहितं ।
 आययौ स नृपोपांतमनोमदनवाहितम् ॥ १२७ ॥
 शांतोष्मणि गुहागर्भे स सम्राट् तत्र सेनया ।
 अगादशम्भयसंख्यानां सुधियां स्वरसेनया ॥ १२८ ॥
 भित्तिलेख्यौ धिरे जाते काकणीमणिनिर्मितौ ।
 तत्र रुक्मसरे जाते पुष्पदंतौ तमोपहौ ॥ १२९ ॥
 सा सेना समयामास गुहार्सिधोरुमो तदौ ।
 सा सेना समयामास सम्राहे चक्रवर्तिनः ॥ १३० ॥
 विहितारिचिदानेन विदाऽनेनै ततो जगत् ।
 यशसा वेष्टितो मानवेष्टितोऽर्मा नवेर्ष्यया ॥ १३१ ॥
 तस्याजनत एवोग्रा हेमकारस्य सैनिका ।
 यशोहिमकरस्यासन् सम्रामाय समुद्यताः ॥ १३२ ॥ मात्राच्युतका
 ध्यूहं विरचयामास सर्वतो भद्रमात्मनः ।
 येन सेनापतिः कामं सर्वतो भद्रमाद्युतिः ॥ १३३ ॥
 रथेन पृथुलाताम्रपताकाभिर्द्विपां वले ।
 कृतांतस्येष जिह्वाभिः सभियः प्रविभेजिरे ॥ १३४ ॥
 बभूव युद्धमुद्धाम्यदस्त्रतद्वलयोर्द्वयोः ।
 मंदस्यंदविनिर्मुक्तमदस्यंदवहद्वजं ॥ १३५ ॥ विदुच्युनकं ।
 हेमयोगभृतो व्यूहावाजिनो भीमहेपिताः ।
 प्रसन्नु रणभूपृष्टे मध्यभूयोगमागताः ॥ १३६ ॥ गूढचतुर्थे

कृततूर्यरवाक्रोशा पृतनाक्षोदपीडिता ।

पांशुच्छन्नोत्पपातेव स्वस्थानाद्वियदुर्वरा ॥ १३७ ॥

सद्यो वाद्यरवो व्योम्नि जजृंमे धीरमुबरन् ।

सद्योवाद् इवास्थास्तु संगरोद्वेगकारणम् ॥१३८॥ अक्षरच्युतकम् ।

अरीणामुत्तमांगानि निशिताननतोमरैः ।

चिच्छेद् निश्चयात्कश्चित् द्योमस्थैर्विनतोमरैः ॥ १३९ ॥

तरवारिभृतः सद्यो वीराः कातरवारिणः ।

का निःकंपेति रे वाचो भटैस्संपेतिरे परैः ॥ १४० ॥

अंतःशून्या बहन्नागपाशसंनहनाहवाः ।

अनबद्धा घनध्वानंर्वाणै केचित् प्रजह्निरे ॥ १४१ ॥

अंतःशून्या बृहन्नागपाशसंनहनाहवाः ।

अनबद्धा घनध्वानंः कोणै केचित्प्रजह्निरे ॥१४२॥ अक्षरव्यत्ययः ।

अस्त्ररिषुधियो गाढारुष्टरप्यन्यकैर्हता ।

स वरिषु वियोगादकृष्टो दत्वाऽभ्यगुर्भृते ॥ १४३ ॥

वितेनुर्वसुधाचक्रं वरधारणवाजिनः ।

आह्वे निहतास्माकं वृत्तया रथकद्यया ॥ १४४ ॥ अपवर्गः ।

निर्विशच्छिन्नभूलग्नशिरसो विषयं दशोः ।

अरिमभ्यगुरच्छस्त्राः कबंधाः शौर्यशालिनाम् ॥ १४५ ॥

असहिष्णुतया युद्धे चिलातावर्त्तभूभृत ।

पूर्वमारादवश्यानामहींद्राननुसम्मरुः ॥१४६॥ अरुचवर्गः ।

अमी मेघमुखा द्योमव्यातवारिमहारवम् ।

षषर्षुर्विपुलोच्छाया गिरिडंवरगोपकम् ॥ १४७ ॥

विकीर्णश्चर्मरत्नस्थं कटकं चरुवर्तिन ।

छत्रं जुगोप नडृष्टेः स्रवमानं महाजह्ने ॥ १४८ ॥

वज्रसूचीमुखोद्भिन्नं छत्रधारगतांबुना ।
 तत्सर्वं नृपतेर्वेद्यमकुर्वन् तत्समीपगाः ॥ १४९ ॥
 किं केनेत्यसहे तीक्ष्णं कथयत्यथ राजनि ।
 क्षितिग्रस्तं जलं यज्ञे नतास्ते तदरात्तयः ॥ १५० ॥
 सारवस्तुप्रदानेन म्लेच्छैर्विनतमौलिभिः ।
 सारवस्तुप्रभातूर्ध्वं रक्तोदा देवता ययौ ॥ १५१ ॥
 साभिपिच्य तमुर्वीशं रिपुसंभद्रमासनम् ।
 दीप्तरत्नमयं तस्मै प्रददौ भद्रमासनम् ॥ १५२ ॥
 निषधं प्राप्य गोशीर्षचंद्रनाद्यैस्तटीशिना ।
 अनुजग्राह स पश्चात्पूजितो दिव्यभेषजैः ॥ १५३ ॥
 रक्ता देवी नृभिर्हाय तस्मै सिंहांकमासनम् ।
 भयाद्दायि याताय कृत्वा प्रागभिपेचनम् ॥ १५४ ॥
 सदेवमानवानीकैरायया वृषभाऽचलम् ।
 सदेवमानवानीयोऽनुतस्यावन्यजन्मनि ॥ १५५ ॥
 तत्रालिख्य समुद्रामशववीर्यश्रुतादिकम् ।
 सकांडकप्रपातारयगुहापार्श्वमुपायथा ॥ १५६ ॥
 अद्यापि तस्मै स्त्रीरत्नं नयते गगनेचरैः ।
 अतोऽदायि नतोदारैर्यत्नं दायिने नरैः ॥ १५७ ॥
 पृथनापतिना पार्श्वे मंडलाधिपमंडलीम् ।
 निजित्योद्घाटितहारं स गुहामत्यगात्प्रभुः ॥ १५८ ॥
 नाम्नमालस्तमासाद्य भृंगारच्छत्रचामरैः ।
 अपूजयत्समेतोऽन्यैरादरात्तत्र चामरैः ॥ १५९ ॥
 ऊर्जस्वलां म्लेच्छकुलम्य लक्ष्मीं
 निजित्य विश्वां पृथनेश्वरेण ।
 पतिर्भुवामश्वपुरं प्रतस्थे
 समुन्नतः किंनरगीतकीर्तिः ॥ १६० ॥

वियदविरलयानव्यंतरैर्व्योमगाहे—

अलति सकललक्ष्मीधाम्नि निर्भक्तिसीम्नि ।

नरतुरगरथेभैरुच्चलत्सूर्यघोषै—

रखिलमवनिचक्रं व्यानशे मानवेशे ॥ १६१ ॥

तेजस्वानुदयी दयार्णवनिधिर्गोर्वाणसेव्यक्रमः

क्रीडानिर्जितपङ्क्तिभागवसुधाञ्चक्रस्स चक्रेश्वरः ।

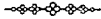
प्राप्य प्रौढमहोत्सवं ह्यपुरं पौरैः समभ्यर्चितो ।

दीर्घं बंधुसुहृत्समूहसदृशीं पुण्यादभुङ्क्त श्रियम् ॥ १६२ ॥

इति श्रीवादिराजसूरिविरचिते धीपाश्र्वजिनेश्वरचरिते

महाकाव्ये वज्रनाभञ्चक्रवर्तिदिग्विजयव्यावर्णनं नाम

अष्टमः सर्गः ।

विकस्वरांभोरहसन्निभाननं
घनस्तनोत्तंभितहेमयष्टिकम् ।
मनो मुदं तस्य ततान संततं
नतभ्रुवां पण्णवतेः सहस्रकम् ॥ १ ॥

चतुः पराशीतिकलक्षसंख्यया
महागजेद्राश्वमिता मद्रोद्धताः ।
व्यभासयंस्तद्भवनांगणक्षितिं
समुद्भ्रमद्रुगमडांबुपिच्छैलाम् ॥ २ ॥

जात्यश्वकोट्यश्वसरेलयाना
दशाष्ट चोत्कृष्टजवाः प्रतीताः ।
अशेषदीक्षारगताः प्रतेनुः
प्रसह्य तद्वैरिभनः प्रकंपम् ॥ ३ ॥

भयानमन्मौलिभरेण नित्यं
निष्पीडिताबुद्धिश्चान्जलीलो ।
वभूवतुस्तच्चरणो प्रणां कौ
द्वात्रिंशता राजसहस्रकेण ॥ ४ ॥

प्रभाविरत्नस्थितिरंजसंचयं
सुचर्णधान्यादि च तस्य धीमतः ।
विभज्य पूज्यस्य मतं महीभृतां
नवापि नित्यं निधयो वित्तेनिरे ॥ ५ ॥

चतुर्दशानुत्तमरत्नराजितां,
स विभ्रदुद्दामगुणश्रयां धियम् ।

वसंतलक्ष्मीगुणसंदिदक्षया
 जगाम पौरैर्वैनपालचोदितः ॥ ६ ॥
 वनप्रवेशे मधुसंभृतश्री—
 मंहीभुजो दृष्टिपथाग्रवर्ती ।
 चूतोऽहरच्चित्तमुदात्तगीत—
 भृंगावलीमंजुलमंजरीकः ॥ ७ ॥
 प्रवालभारोद्बहनादिखिन्न—
 मुद्गिद्यमानांकुरचारुशाखम् ।
 अवाप्य विश्वं सहकारिणं त्वां
 जयेत्सहेलं सहकारं मारः ॥ ८ ॥
 विकासलीलासुरभं मनोभवो
 भवंतमभ्यस्यति संधितो धनुः ।
 वसंतमाकंदकथं तदन्यथा
 शिलीमुखात्पादनिपाल्यनित्यता ॥ ९ ॥
 तदस्त्रसूचीसदृशैर्दिशां मुखे
 ससन्मुखेराभ्रसुकर्मपत्रकेः ।
 भवानतस्थानपि कात्र लंचये-
 न्नवांकुरैः किंकरकां मनोभव ॥ १० ॥
 भवानपि त्वं सहकारजातिः
 सयोवनानामसि कल्पवृक्ष ।
 तनोपि तेषां यदशक्यलोभ्यं
 तनूदरीणामभिमानभंगम् ॥ ११ ॥
 ध्रुवं त्वमुदीपयसि सराग्नि—
 मालोलशाखां मलयानिलेन ।

प्रवासिनां चेतसि चूत ! सत्यं
 प्रजंति मूर्च्छामितियौवनस्थाः ॥ १२ ॥
 अयं मनोभूः सहकारमंजरी—
 रुदस्त्रयत्येव लघु प्रवासिनः ।
 प्रियाः प्रियेतेति समादिशच्चिव
 तदाश्रयी कृजति मत्तकोकिलः ॥ १३ ॥
 रजःक्षरन्तीः सहकार सांप्रतं
 समुद्रहेः पल्लवरक्तमंजरीः ।
 मुखोसवामोदलसन्मधुव्रता
 विचेतसे तुभ्यमपि प्रभुः स्मरः ॥ १४ ॥
 इति स चूतं मनसेव जल्प-
 व्रनल्पसौभाग्यगुणं गुणज्ञः ।
 प्रियासहायः सहितो वयस्यै-
 वनेऽवनीशो विजहार हृद्ये ॥ १५ ॥
 नतस्रुवामाननगंधर्गुध्या
 मधुव्रतैस्तत्क्षणमुक्तपुष्पाः ।
 अवाप्य लज्जामिव कंपमाना
 नता यभुबुधैर्नभूमिवल्यः ॥ १६ ॥
 कृतानुयोगा व्रततीषु योपितः
 प्रियः स्वसंवीक्षणलोलुपेक्षणाः ।
 स्वभावमुग्धाः स्मितमेदुराननै-
 रमूरदृश्यंत मुहुर्द्रुमांतरैः ॥ १७ ॥
 व्यधत्त काचित् नरूपल्लवानां
 न संप्रहं नापि नतो व्यरंसीत् ।

१ अश्रं करोति । २ पृष्ट व्याचामे इत्यस्य रूपम् । ३ अग्रमधुपुष्पसुगंधेन
 विलसतो भ्रमरा याम् । ४ लालनया ।

प्रसारिता ताम्रकरैव तस्थो
 तद्भेदमद्धानवबुध्य मुग्धा ॥ १८ ॥
 कुचौ कयाचिद्विनिवेशयंस्या
 तद्ग्रयोश्चूतनवप्रयालात् ।
 न्यधायिपातामिव मन्मथस्य
 सच्चित्तधामाग्निमहेमकुंभौ ॥ १९ ॥
 तनूकृतै केसरिदीर्घपल्लवैः
 भुजो निजौ कश्चन योजयन्नुवा ।
 प्रियां सपत्नीनखवर्त्मशंकया
 समत्सरां स्मेरमुखो निरैक्षत ॥ २० ॥
 जगाल कस्याश्चन हस्तसंग्रहा—
 दशोरुजन्मा नवपाटलच्छदः ।
 नतद्भुवस्तत्करपाटलद्युते—
 रिवातिरेकं बहलं पदे पदे ॥ २१ ॥
 अप्राप्नुवन्कोपवृत्तः प्रियायाः
 दंतच्छदं कश्चन चाटुशौडः ।
 तवाधरोऽयं न किमित्यभीक्षया
 चाम्रच्छदं ताम्ररुचि ददंश ॥ २२ ॥
 कश्चित्पलाशैः संहकारयष्टे—
 रुवाच मुग्धां स्त्रियमंगलज्ञै ।
 गात्रं दलंती सरवाणभेद्याद्
 दीक्षस्व मे मांसलमांसपेशिम् ॥ २३ ॥
 प्रियामवस्थाप्य पुरः पराङ्मुखी
 तदंगकामाग्निनिवेशलीलयत् ।

अधस्तरोस्तत्कुसुमैः सुगंधिभिः
यंत्रं तस्या कवेरीं युवापर ॥ २४ ॥

निगृह्य केशंप्रथ चापपाणिना
सखीं प्रियस्कंधगतांघ्रिपल्लवा ।
स्वयं सपत्नीजनसंनिधौ बधू
लुलाब शाखाग्रिमभूतमंजरी ॥ २५ ॥

मनोज्ञताऽस्मादपि तस्य तस्मात्
तस्येति प्रादिश्य विकाशिवृक्षान् ।
स्वेच्छारतो कश्चन निश्चिन्तात्मा
निनाय जायां विजनप्रदेशं ॥ २६ ॥

बहुप्रसूनाभरणाभिरामा
तरप्रवालस्तरणे निपण्णा ।
उपांत्यवतिन्यत्रकाञ्च काचित्
प्रिये वसंते वनदेवतेव ॥ २७ ॥

विसृष्टवन्यप्रसवोदरस्थिते—
मधुव्रतानां निबहादभिद्रुतात् ।

मनोरमामोदमुखारविदया
कयाचिद्भ्राम्यत सत्वर भिया ॥ २८ ॥

मनोज्ञमाल्यं दयितेन यच्छत्
प्रिया सपत्नी गुणनामचोदिता ।

हिया कृताऽसूयमभूदवाइमुखी
तमुद्धहंतीव हृदि व्यवस्थितम् ॥ २९ ॥

प्रसूनवल्लीमवल्लय कश्चित्
कांतासखीनां निकटं जगाम ।

उद्धृत्य शाखामभिधातुकाम—

श्चित्तस्थितास्कार्यमिव प्रियायाः ॥ ३० ॥

लतालतांतादवचीयमाना—

दास्यांबुजं स्मेरमितान् द्विरेफान् ।

निरास नारी स्वरमात्रबुद्धा

दंतप्रभापांडिमगर्भगूढान् ॥ ३१ ॥

नितंबदेशरुधसूक्ष्मवाससं

भुजाउदंस्योद्रमैसारहारिणीम् ।

आलोकयन् कश्चन कामिनीं युवा

रसान्निवृत्तप्रसवप्रहोद्यमः ॥ ३२ ॥

प्रधावयंतं जवतस्तदासनं

भयेन हिंदोलगता नितंबिनी ।

रतिक्रियाधिक्यफणप्रतिज्ञया

निवारयामास कृतांजलिः प्रियम् ॥ ३३ ॥

पुष्पलतागर्भगृहप्रविष्टाः

स्त्रीषु सरत्युत्सवकंठशब्दाः ।

अवापुरुच्चर्चनं चहिः प्रचारं

परिभृमद्भृंगरवाभिरुद्धाः ॥ ३४ ॥

बधूरधासीन्मधु कौसुमं तां

त्रपा जहाँ तत्क्षणमेव दक्षः ।

चुचुंब तस्याः परितोष्टृर्विषं

सख्यः परावृत्तमुखीवभूवुः ॥ ३५ ॥

अगायि चक्रेश्वरकीर्तिरुत्तमा

बधूवरैश्चंदनवीथिषु स्थितः ।

निरीत्य नागैर्द्रुमकोटरोन्मुखैः
प्रदित्सयेवोन्मणिभिश्च शुश्रुवे ॥ ३६ ॥

क यासि मत्प्राणसमा विलोचन—
श्रियं त्वदुन्मुप्यमृगीति कश्चन ।
प्रयुज्य पाणिं हरिणीमनुव्रजन्
मनं दुरुद्ध प्रियया विकोपया ॥ ३७ ॥

तलं मदंग्रेः कठिनाश्मध्रुष्टया
प्रतुद्यते तत्प्रविलोकयेति ।
निनाय काचिन्नयनोपकण्ठं
पत्युस्सपत्नीजनसंनिधाने ॥ ३८ ॥

मितप्रहारेण नयप्रसूनैः
केलीविलासप्रविबर्धितेन ।
भंजन्मनः किञ्चन दंपतीनां
यथार्थनामाऽजनि पुष्पवाणः ॥ ३९ ॥

रहः परामृष्टतदंग्रिपल्लवं
प्रमोदयंतं कुपितामिव प्रियाम् ।
लता जहासेव नयप्रसूनकै—
सुवानमंतर्गतभृंगनिश्वनैः ॥ ४० ॥

ध्रुवं तदा चक्रथरस्य तद्वने
यिनोदलीलाप्रविलोकनेच्छया ।
अनीरदस्यामनुचेविंविश्वता
नभस्तमालस्य शिरोऽचरुहतः ॥ ४१ ॥

वहिरंगताः प्रागवनीरुहाणां
छायारवेस्तापमिधामहन्त्यः ।

प्रविश्य शाखामयमंडपानां
तलेष्वदोषेतरशीतलेषु ॥ ४२ ॥

कुचेषु कांतारविहारखिन्ना
नतभ्रुवामाननचंद्रविवात् ।
लावण्यसिंधोरिव पूर्तिशेषै—
र्धमोदविदुप्रसरैर्निपेते ॥ ४३ ॥

नखंपचे पांशुलवर्त्मनि स्त्रियो
नितंबभारादिव मंथरैर्गतेः ।

प्रियोपसंब्यानतिरोहितातपाः
शनैर्वभ्रुवुस्तरुमूलसंश्रयाः ॥ ४४ ॥

उद्धारतोयेरुहगंधवंधुर—
स्तरंगसंगेन शनैश्चरन्मरुत् ।
कृतश्रमं वन्यविमोदलीलया
जराशयाय प्रजिघाय भ्रुजम् ॥ ४५ ॥

भ्लायत्प्रवालच्छविरूढतापा
प्रसक्तिं तन्याप्रसवेक्षणेषु ।
अभिव्यनक्तिस्र वियोगदुःखं
ध्रुवं तदा चक्रभृतो वनश्रीः ॥ ४६ ॥

स्वच्छांशुसञ्चारुसरोवरस्य
रोधोगताश्चक्रधरस्य कांताः ।
उत्फुल्लपद्मेषु ध्रुवंधुरात्म—
मुखप्रतिच्छंदमनांसि मुग्धाः ॥ ४७ ॥

निरूप्य राजार्पितनित्यहृद्यतां
महासरःश्रीर्वनितामुखश्रियाम् ।

अतद्गुणाः कैश्चन चारुवारिजै—

रधोमुखत्वं व्रपयेव संदधे ॥ ४८ ॥

विकस्वरांभोरुहगर्भनिस्सरन्

मधुव्रतश्रीमधुरस्वरोद्गमैः ।

उपेयुपस्स्वामुपभोक्तुमिच्छया

प्रियं जगादेव नृपस्य सन्ननि ॥ ४९ ॥

कस्याश्चिदंभः प्रथमं प्रविश्य

प्रियेण वक्रामिमुखं प्रयुक्तम् ।

स्वजात्ययोग्यं वत मत्सराग्ने—

रन्याशये त्विधनतामियाय ॥ ५० ॥

पद्मे किमत्रापि सुगंथतेति

सुग्धांगनां कश्चन वंचयित्वा ।

तद्गंधयत्नेन चुचुंब वक्रं

निगूढकायं पयसा परस्याः ॥ ५१ ॥

आदिस्तनोत्संगमनंगमुग्धया

न्यधायिपातां पृथुपद्मकुड्मले ।

अबुध्यतैनां सुरभिं रतोत्सवे

चतुःस्तनीकामदुघामिव प्रियः ॥ ५२ ॥

गृहीतमंभः प्रसरं पदे पदे

निरूप्य तस्मिन् दशनच्छदच्छविम् ।

करेण काचिद् व्रणुनोदजालिका

प्रकीर्णशोणांबुजपत्रशंकया ॥ ५३ ॥

आः किं न सूक्ष्मं वरदर्शनीयं

प्रियस्य दृष्टिर्जघनं निषेद्धम् ।

आगच्छदच्छं कुचदल्लमंभः ।

काचिन्नवाहंकृतज्ञातकामा ॥ ५४ ॥

करांबुजे रागवती दधाना
 वपुश्च पुंसां नयनाभिरामम् ।
 लक्ष्मीरिवायत्तन लीलयेका
 ततस्ततः पद्मवने मृगाक्षीः ॥ ५५ ॥
 अवस्त्रद्रुवोः स्थितमंभसा द्वयं
 द्विदक्षसि प्रेयसि तत्करेण ।
 विदग्धया मंडुकपाददक्षया
 बभूव तावत्कलुषीकृतं पयः ॥ ५६ ॥
 अनुब्रजद्वारि तनूलघुक्रिया
 तनार काचिद्विकचांबुजानना ।
 जनाः पुनस्तामनुलोदग्र मेनिरे
 त्रिनोदयंतीं जलदेवतामिव ॥ ५७ ॥
 करेण द्रौणिण मृणालयष्टि—
 शरुष्य चंशोभतमूर्तिरेका ।
 करीच पर्यायवशादयच्छत्
 कामी गजस्त्रिभ्य इव प्रियाभ्यः ॥ ५८ ॥
 नीलाद्मरुष्मिप्रसरंधकारे
 तीरे परादृश्यमनंगवश्यैः ।
 चधूपु तत्कर्मवरेर्विवधे
 निशीच योग्यं यदपोदशंकैः ॥ ५९ ॥
 अनेकराजन्यकर्यंप्रपीडित—
 प्रकामदीर्घामलवाग्घिष्टिमिः ।
 चिगदभूदागतचक्रिभर्तिका ।
 विभक्तयेणी प्रकरेव दीर्घिका ॥ ६० ॥
 मनोन्नमेतन्मुखतस्तयेन्यतः
 श्रुतस्मिते भर्तारि कापि कोपिनी ।

वभंज तत् कंजुमतोऽपि पद्यदाः
 प्रणद्य जग्मुर्व्यधिका इयासवः ॥ ६१ ॥
 स्तनां नलिन्याः परिहृत्य काचित्
 पत्रेण तोयोक्षितमुत्तरीयाम् ।
 अवीक्षमाणा प्रियमन्वरौत्सीत्
 त्वया गृहीतं क नु तस्करेति ॥ ६२ ॥
 रतोत्सवे ताभिरियाभियुक्तं
 नुतं पतीनां धरहासहेतिम् ।
 विकल्पयन्ताः सल्लु चक्रवाका—
 खपावनम्रा विदधुः पुरंध्रीः ॥ ६३ ॥
 प्रियस्य कंठं परिरभ्य पीडितं
 भयादिवागांधजलव्यवस्थितैः ।
 चकार काचिद्वलवालिकार्यं
 शकुन्तकोलाहलगर्भदुःश्रवम् ॥ ६४ ॥
 नतभ्रवोऽन्या नखवर्त्मगोचरं
 युवानुयोगं व्यदितेत्यनुत्तरम् ।
 सरस्तरन्मद्भुजयोर्युजिक्रिया—
 मदुदृष्टयन्विष्टमवल्लितं तव ॥ ६५ ॥
 निरीक्ष्य कांतानुनयानुबंधं
 तरंगशय्यासु रथांगनाम्ना ।
 कवोष्णनिश्वासमताम्यदन्त—
 र्वनस्तनी काचिदवश्यकांताम् ॥ ६६ ॥
 लीलाजनस्तानकुतूहलस्त्री—
 कुचद्रुवत्कुंकुमपंकिलांभाः ।
 चक्रेशसंयोगकृतानुराग—
 माविश्वकारेव सरोवरश्रीः ॥ ६७ ॥

कुतूहलीं चक्रधरस्य योषितां
 जलाशयाऽसौ जलकेलिवैभवम् ।
 विनिद्रनीरेरुहनेत्रपंक्तिभि—
 निःसर्गसौंदर्यभृनामिवैक्षत ॥ ६८ ॥
 विस्मृष्टपत्रांबुजकुङ्कुमलस्तनां
 समुल्लसत्सारसकंठनिस्वनाम् ।
 निःसर्गरम्यामभिरम्य निर्जहौ
 नृपः स दीर्घ नवदीर्घकांगनाम् ॥ ६९ ॥
 उत्कंठकांग्यः कुचपद्मकोशा
 व्यालोलनेत्रालिगणास्तरुण्यः ।
 नमन्वगच्छन् चलितं तटाकात्
 सत्प्रमनिम्ना इव तन्नलिन्यः ॥ ७० ॥
 मुखेन लक्ष्मीं कमलावरुद्धां
 बलादिचादाय गते नरेन्द्रे ।
 चारांनिधिध्वानुतरंगशाखः
 शब्दायमानः पुनरुज्जहार ॥ ७१ ॥
 पथा स तेनैव निवृत्य भूपति—
 स्तमेघ चूतं पुनरप्यलोकत ।
 नवप्रसूनच्यवनामनोहरं
 जनावलुप्तश्रितिकीर्णपल्लवम् ॥ ७२ ॥
 मतिस्ततो भव्यशिखामणेरभू—
 छिरक्तिधर्मा विषयेंद्रियादिषु ।
 न शाश्वते वस्तुनि दत्तदृश्य—
 स्तदात्वदृद्येषु भवंति गृध्रवः ॥ ७३ ॥
 वयो नवं कांतमिदं वपुस्तत्
 मुखे जथा इव सराताः । (?)

हितात्प्रमाद्यति परं न जानं—

त्यतर्कितोपस्थितमंतकस्य ॥ ७३ ॥

तनोत्यविद्वान् मृगवद्विमोहं

विद्वान् स्वविद्या मृगतृष्णिका चेत् ।

वितीर्यतां तर्हि विवेकदीप्रे—

स्तुत्यंजलिस्सत्यजलांजलिर्वा ॥ ७५ ॥

यदि प्रियासाद्यदिनाशियद्यलं

गुणच्छिदे यद्युपतापसंधियः ।

अनात्मनीनं तत एव तर्हि तद्—

थैव धिग्धिग् विषयोऽमुखं सुखम् ॥ ७६ ॥

इति स्वनिर्वेदविधेयया धिया

विधाय राज्यं निजपुत्रगोचरम् ।

स भूपतीनां निवहेन सेवितो

वनं प्रतस्थे वनजोपमाननः ॥ ७७ ॥

क्षेमंकर प्राप्य यत्तिप्रवीरं

तपः समाधाय नृपप्रवीरः ।

जगाम दीर्घं नियमस्थमार्गं

निखिंशधारामुखतुल्यसर्गे ॥ ७८ ॥

रसानलावासदुरंतदुःखं

चिरंतनारातिनुदस्य तस्य ।

किरातजातौ गुणवर्जितायां

कुरंगनामाऽजनि तुंगकायः ॥ ७९ ॥

विरक्तिमात्मा विपुलार्द्रिसंधये

समाधिमास्थाय शिलातले स्थितम् ।

अवश्यदुन्मीलितवेरया दशा

सकृत् स पापद्विगतो यतीश्वरम् ॥ ८० ॥

अलब्धिशीलं तमुपेत्य लुब्धको
 गुणव्यपोढेन गुणव्यपाश्रयं ।
 निपातयामास यतिं स पातकी
 भृतं सपत्राकरणेन पत्रिणा ॥ ८१ ॥
 बली स भंजघ्न हि बालिशस्तनुं
 तनूकृतांतं नियमस्तपोभृतः ।
 अलब्ध-भुक्तं दनुव्रजपंजरं
 न तस्य शुभहृणवस्तुगोपनं ॥ ८२ ॥
 बहन्नरत्निद्वयमात्रदेहं
 देहं स्वमुक्ता मुनिचक्रवर्ती ।
 सुभद्रचेतास्तु सुभद्रमध्य-
 प्रवेयकं प्राप्य चिरं विरेजे ॥ ८३ ॥
 स सैममं गुप्तिभृतोऽन्विहंता
 कथर्तकः श्वभ्रमगादुभौ तौ ।
 सुस्तेन ते तीव्रनयान्वभृतां
 सप्ताधिकं विंशतिमर्णवानाम् ॥ ८४ ॥
 अथ द्विपन्मुल्यहिमांशुराहु—
 बभूव राजा खलु वज्रबाहुः ।
 पुराविदो येन कृताधिपत्या-
 मनन्ययोध्यां कथयंत्ययोध्याम् ॥ ८५ ॥
 अधीतविद्यस्तु विविच्य वर्ततां
 स तन्प्रतापस्य कथं प्रवेचिका ।
 अनागतं तेन जगद्विगाहिता
 यदावहे तद्रुत एव देहिरे ॥ ८६ ॥
 वृषा विमुंचन्नयमंयु कथन्ते
 प्रवृद्धसम्यां कुरुते यमुंधरां ।

उपस्तुता तस्य गुणैरसौ पुन-
स्तदैव सर्वं सुपुत्रे मनीषितम् ॥ ८७ ॥

आन्वीक्षिणी वात्मविदः प्रमेव
दीपस्य मूलेच सुरद्रुमस्य ।

हृद्यावदीप्ता च गुणान्विता च
प्रभाकरी तस्य बभूव कांता ॥ ८८ ॥

तामुद्ग्रहन्नाहितपत्रशोभां
रसोपपन्नामविपन्नपद्मम् ।
करेर्दिशामाक्रमितां यभासे
नृपस्स नित्यं नलिनीमिवार्कः ॥ ८९ ॥

ततो न तन्वी स्मरभोगमात्मन-
स्तमेव भोगं प्रणयादवुध्यत ।
प्रवृद्धरागस्स च तां न च स्त्रियं
निजप्रियां प्रीतिमवुद्ध चाक्षुषी ॥ ९० ॥

उदात्तमूर्द्धा स तथा कृतोदयं
दधौ दिवांकादहमिन्द्रमागतम् ।
शतक्रतोः प्रातरभीष्ट्याहया
दिशा सहस्रांशुमिवोदयाचलः ॥ ९१ ॥

पादापतत्पार्थिवचक्रमुञ्चे—
राक्रांतसिंहासनमुन्मदेभम् ।
स भूभृदात्मानमतीव दीप्तं
सुपुत्ररत्नप्रसवेन मेने ॥ ९२ ॥

तस्योदये कांतरुचेरिवेदो—
र्नवा प्रतीचीव भृतं नृपश्रीः ।
चकार सर्वावयवानुरक्ता
कृतप्रणामांजलिजीवलोकम् ॥ ९३ ॥

त्रिभक्तिशीतोष्णसुखक्रमावहा
 प्रसादिनश्चोदितमंदमारुताः ।
 अहर्विभावस्तमवर्द्धयन् क्रमा--
 दमुक्तपार्श्वाः परिचारिका इव ॥ ९४ ॥

यथा च यावच्च निगूढशैशवं
 नृपात्मजांगानि निगूढतामगुः ।
 तथा च तावच्च तदीयविद्विषां
 सभंगमंगश्रुथैव पप्रथे ॥ ९५ ॥

अजस्रमाहादनहेतुभाषा--
 दयं जनानामलमस्तु चंद्रः ।
 इदं तु चित्रं यदयं समग्रः
 किं चेदलब्धालवयां कलाभिः ॥ ९६ ॥

तयेवं नूनं नृपनंदनस्य
 पादां च पाणी च मुखं च तस्य ।
 विस्तीर्णवक्षःस्थलकेलिवासः
 क्रीडागतश्रीपरिवारपद्माः ॥ ९७ ॥

समानमानंदननामविभ्रत--
 स्तदस्य भूनेदनयौवनोत्सवे ।
 सपत्ननिश्वाससमीरणैस्समं
 पृथू च दीर्घां च बभूवतुर्भुजो ॥ ९८ ॥

अलंघ्यमन्यैरतिसर्वमानवं
 तमुन्नतानामवनामंकारणम् ।
 स्वबुद्धिवदयं समपश्यदन्वहं
 प्रतापमात्मीयमिवापरं नृपः ॥ ९९ ॥

ततस्तृतीये जरयापहास्ये
विरक्तचेता वयसि क्षितीशः ।

सितातपत्रं स्वसुताय दत्त्वा
वनं तपस्थानरुचिः प्रतस्थे ॥ १०० ॥

आनन्दने नग इवोदयधाम्नि राज्यं
प्राज्यं तुपारकरविवमिवोजगाम ।

दीर्घं करेषु विदधो कुमुदानुकूल्यं
किं तु क्रमादपि दिशं न परां प्रभेदे ॥ १०१ ॥

अधिकविनमितार्यां तस्य तंडेन भूमौ
भिय इव विनिपाता सर्वदिग्भ्यो निवृत्त्या ।

उपरि स परिरभे पार्थिवेष्वत्युदात्तः
स्थितिसुखमधिगंतुं कल्पवल्योचलक्ष्म्या ॥ १०२ ॥

आज्ञाव्याहृतवीरपार्थिवनमन्मूर्द्धस्थरत्नावली
ज्योतिश्चक्रवितानतोयधिकसत्पादाराविद्वयः ।

ताराशुभ्रयशःप्रवेशधवलाः कुर्वं दिशाः सर्वदा
गीर्वाणावनतक्रमः स बुभुजे भूरिधियं भूपतिः ॥ १०३ ॥

इति श्रीवाटिराजसूरिविरचिते श्रीपार्श्वजिनेश्वरचरिते
महाकाव्ये आनन्दराज्याभिनन्दनं नाम

अष्टम सर्ग ।

नवमः सर्गः ।

पूर्वपुण्यपरिपाकनिर्मित-

श्रीविवेकविपुलः स भूपतिः ।

सर्वमंगलनिकेतनं जिन-

श्रीमहं व्यधित कामदोऽर्थिनाम् ॥ १ ॥

तं पुनर्जितमहं दिदृक्षवः

तत्त्वनिश्चयनमुज्जिघृक्षवः ।

स्वस्थसौख्यमभिनिर्विवक्षवः

तत्पुरे समुदगुर्मुमुक्षवः ॥ २ ॥

बन्धवर्त्मगतयश्च तीव्रसं-

वेगिनश्च शिखिपिच्छपाणयः ।

दृष्यादिन्द्रियमदद्विपत्रज-

स्पष्टसंयमनकर्मकर्मठाः ॥ ३ ॥

व्यूहसङ्घणमणीनसद्गदा

मुक्तिघर्त्मनि विपत्रयायिनः ।

निर्भयास्तदपि कामतस्करा-

दूरदर्शनबलापसारिणः ॥ ४ ॥

मार्गणान्वयविवेकिनः क्रिया-

रोपितस्थिरगुणाः सुघंशजाः ।

मुष्टिदार्यतनवश्च संगर-

स्थायिनश्च दृढधर्ममूर्तयः ॥ ५ ॥

शश्वदभ्यसन् निस्पृहक्रिया

वृत्तिचञ्चकनिरोधचञ्चवः ।

संयमस्थिरपदप्रवर्तना

लब्धरम्यविलसद्विभूतयः ॥ ६ ॥

कामनिग्रहनिराकुलं मनो

बोधयंत इव भोगनिस्पृहाः ।

सर्वतः स्वमनवध्यतागुणं

सूचयंत इव चांवरत्यजः ॥ ७ ॥

तीव्रयोगपवनप्रवर्तना

वाह्यकर्मपटलोपमावहम् ।

दुर्वहमलमशम्यशौचका—

यरुमोपनतलिप्तभिभ्रतः ॥ ८ ॥

भूरिजन्मजलधिं परीपह—

प्राहर्लाढतनवोप्यविह्ववाः ।

पारसंनिधिनिरूपणा समुत्—

साहता इव लघू तितीर्षवः ॥ ९ ॥

भूपतिर्यतिसमूहमुल्लसद्—

क्लिवंधुरमथाभिवंदताम् ।

तत्पतिं पुरुमतिपुरस्कृत—

प्रथयो वचनमित्यवोचत ॥ १० ॥

शुद्धबोधजठरप्रदेशनं

भावितानवधिकश्रुतोदधे ।

स्वल्पकायसुघटो द्रवस्यते

वस्तु किञ्चिदविगाह्यमस्ति किम् ॥ ११ ॥

तत्प्रसीद् मम वस्तुसंशयं

छिद् तेन च निरंधि कल्मषम् ।

तद्ब्रूवोनिचयशाण्णतेजसा

भव्यचित्तमणिशुद्धकारिणा ॥ १२ ॥

- कृत्रिमेतरविभेदसंभृतं
 जैनविद्यमसिलं हाचेतनम् ।
 तत्कथं मुनिजनेन कथ्यते
 भक्तिमजनमनीषितप्रदम् ॥ १३ ॥
 अस्तु धा तदरुताः युतो मताः
 केचनेह भुवने जिनालयाः ।
 ईदृगेय रचनानि सव्यते
 तद्रता च ननु जैनशामने ॥ १४ ॥
 कामपेनुरिय द्विष्यतीतम—
 स्तोमनाशि वसुमन्यधीश्वरम् ।
 निर्मुमोचनविपाकगम्यध—
 मांमृतं यमभृतां तु भारती ॥ १५ ॥
 सर्वथस्तुसमधापियेदनः
 सशपि मयमनंजनी जिनः ।
 किं जनस्य कुरते नदपिता
 भक्तिरेव सत्यु कल्पयन्त्यरी ॥ १६ ॥
 किं न किं चनुरचिन्नचितया
 यस्तुशक्तिरविद्याग्न्याग्निर्णी ।
 कल्पितप्रदमयुक्तिमन्त्रया
 कल्पयाद्यमुपालभेत कः ॥ १७ ॥
 यद्यस्य सत्यपि गरुमदाकृति—
 भाशितोस्यपिगल्पशामुगे ।
 दुष्टतापदुतये न कल्पते
 किं पुनः प्रयतिजंगहणेः ॥ १८ ॥
 शेषमस्यगितम्समुद्रम्—
 संप्रथमशक्तिर्दं प्रयत्नम् ।

बंधुरेव स पुनर्मेनस्वनः
संधिविग्रहविधौ विधित्सते ॥ १९ ॥

द्रव्यकर्तृकसमत्वयोजना
युज्यते न जिन नित्यवेश्मसु ।
तादृशो हि सुधिवेचयंत्रदैः—
न तेष्वकृतकत्वनिर्णयः ॥ २० ॥

सन्ति ते सुरविमानसंधिभाः
सर्वलोकनिलये जनालयाः ।
भव्यकर्मकृतनित्यवृत्तयः
प्रस्फुरन्मणिविचित्रमूर्तयः ॥ २१ ॥

यत्र तेन भगवद्गृहानताः
सन्ति चामरविमानपंकजयः ।
दीप्तदीप्तिमयमंडलोदरो—
द्भासिभागवतविचभूपणाः ॥ २२ ॥

इत्यनुस्तवसमुद्रसंभवं
तस्य वागमृतमुर्व्वरापतिः ।
आदरातिविवृतश्रवः स्फुटैः
स पपो परमनिर्वृतिः पदम् ॥ २३ ॥

प्रातनुद्यति ततः प्रभृत्ययं
तद्रतस्य महतस्तमोपहे ।

अर्घ्यमंजलिघटोपनीत—
मभ्युज्जहार जिनराजवेश्मनः ॥ २४ ॥

तत्र धर्मरसिके सति प्रजाः
संपदो निरविशन्निरंतराः ।

निर्वृतांभसि तरो हि तस्य
शाखा भवन्ति सफलप्रक्लृप्तयः ॥ २५ ॥

पुण्यकृत्स्वयमकृत् सदशनोऽ
गण्यसेव्यगुणराशिरप्ययं ।

भण्यतां बुधजनैः कथं हि पा—
ङ्गुण्यसेवमनसा दधाविति ॥ २६ ॥

दंडमुद्धरमुदस्य जाग्रता
क्षत्रमंडपतले कृपालुना ।

तेन धेनवयिवाररक्षिरे
सर्वथा सुखशयालवः प्रजाः ॥ २७ ॥

तुंगसाहसमनंगसंनिभं
तं प्रति प्रविदधुः दिगंगनाः ।

रंतुमिच्छवयवावकृप्य
रत्नावभासुरकरप्रसारणाः ॥ २८ ॥

भूमिभृत्सु स विभज्य साशित
शासनेन कृतसीमभुक्तिकं ।

युज्य दैवतद्रुतिष्ठपत् स्थिरे—
पतनुराज्य देवतां ॥ २९ ॥ (?)

ध्रुणवत्संगमनादनश्यता—
मग्रतोऽमृतरसप्रवायितम् ।

शासनेन खलु तस्य नद्यतां
विप्रकीर्णविपकंठकायितम् ॥ ३० ॥

तस्य भित्तिषु दिशां यशश्च
विक्रान्तशत्रुविजयक्रमागतं ।

आददे न वसुधाविधाकृत—
स्फार्यां तिथिमविलासडंबरम् ॥ ३१ ॥

भातरेव जिनदेवतास्तवं
संविधाय स कदाचिदीश्वरः ।

आदरादिकमलोकयत्पुरः
 स्फारचारुमुकुरोदरे वपुः ॥ ३२ ॥
 इंद्रनीलरुचिरोमविस्तरे
 मस्तके पलितसूचयः क्वचित् ।
 तेन संदहशिरे निशामय—
 स्यामिकास्पृश इवेन्दुरश्मयः ॥ ३३ ॥
 तन्निवद्धपलितांकुर शिरः
 प्रत्यबुध्यत स बुद्धिमत्प्रियः ।
 तत्क्षणे विदलितं जरद्वयः
 कालसर्पदशनांकुरैरिव ॥ ३४ ॥
 इतोऽमन्यत जसी शिरस्ययं
 लग्न पव सितवाललीलया ।
 उल्लसन्मदपरिद्विलासिनी—
 हासखंद्ररुचिवंधुपांडिमा ॥ ३५ ॥
 मुंच मां तरुणि भोगलालसे
 तावदंत्यवयसा विरूपकम् ।
 यावदेव न जुगुप्सया त्वयि
 स्मेरचारुवदनो बधूजनः ॥ ३६ ॥
 वज्रबाहुमभिपिच्य स क्षिते
 रक्षणाय तनयं ततो नृपः ।
 निजितप्रसवकार्मुकैर्वृतो
 राजिभिर्वननिवासमव्रजत् ॥ ३७ ॥
 निर्विमुच्य दलितस्पृहागुण—
 ग्रंधिरंगयहिरंगमंडनम् ।
 आददे न निधिगुप्तिसंनिधौ
 बोधगोचरतमोपहं तपः ॥ ३८ ॥

सर्वेनिस्पृहतयेव तन्वत-

स्तन्मुनेः सुचिरमात्मभावनाम् ।

अन्यदेव सुखमुद्भूय य-

त्स्वर्गिणां च न चापवर्गतः ॥ ३९ ॥

ईश्वरः प्रणिधिना तनूरुत-

फलेशवेशसमयामयो मुनिः ।

अंतर्गात्मनि समाधिभावना-

माधित स्थिरपदेन चेतसा ॥ ४० ॥

भावयद्भगवदर्हदपिंतं

नित्यशः प्रणवमंत्रमुत्तमम् ।

अंतरायविजयाद्वागमन्

प्रत्यगात्मगुणचारुचेतनाम् ॥ ४१ ॥

बद्धकर्ममलघातहेतुम्-

ऽपम्यतश्च नियमाद्यमादिकम् ।

आचिवेकमति तस्य योगिनो

ज्ञानदीप्तिरभयत्प्ररुषिणी ॥ ४२ ॥

निर्गुणस्य सवित्तर्कबाधनं

तद्विषयपरिभावनावलान् ।

तीर्थकृत्वमहिमोदयावहां

भाषनामघटदंतरात्मनि ॥ ४३ ॥

तीयसमयागुणानुबंधिन -

स्तस्य भातिकमभूत्पुत्रं वपुः ।

तद्वदशं नगसायनश्रिया

नत्पुनर्गुणमयं द्यवर्द्धत ॥ ४४ ॥

एकदा तनुचिमर्गपुत्रं

योगतन्परमना महामुनिः ।

चित्रलेख इव सुस्थितोऽभवत्
 शीरपूर्वकमरण्यमाश्रितः ॥ ४५ ॥
 संयमस्य चरमस्य दुर्वहं
 निर्वहं तमनुविस्मयावहा ।
 प्रत्यव्यस्तविनयादिवोकसो
 देवतास्तमनमन्मनस्विनम् ॥ ४६ ॥
 तत्क्षणस्मृतिहताप्रसंगतो
 दृश्यते स्म स भवांतरद्विषा ।
 निर्विमुच्य नरकं वनोदरे
 तत्र केशरिषु जन्मजग्मुषा ॥ ४७ ॥
 क्रोधभीमकुटिलध्रुवा मुहु—
 स्तेन घर्घरभकारि गर्जितं ।
 वृद्धिमद्रयफलाय तद्वन—
 क्रोशयिसृगयूथशान्दितेः ॥ ४८ ॥
 यज्जिहिंस तमपांशुलं हरि—
 म्स्तत्कथं नु कथयामि निर्भय ।
 पापकृच्चरितजल्पनादपि
 श्रेयसे भवति यत्प्रतिच्युतिः ॥ ४९ ॥
 अध्युचाम नरकं स केशरी
 जीवितस्य विनतो तमःप्रभम् ।
 दुःसितो भवति यद्युदासिना
 तत्सु किं पुनरमत्कन्यापरः ॥ ५० ॥
 तद्विमुच्य वनहिंन्मृपितं
 निर्मलेन मनसा मुनिर्गणुः ।
 जानतामग्निवाग्निनामय—
 मुदभूष मुहती न ईश्वरः ॥ ५१ ॥

वैद्युतं मह इवैकसंहतं
 तद्वपुर्वहलदीप्तिवृंहितम् ।
 अप्यनंगमदमंधरामरी—
 लोचनप्रियमजायत स्फुटम् ॥ ५२ ॥

कामिनीचरणकिंकिणीरवै-
 रेकदा रतिविलासकेलिषु ।
 आददे समुदमुन्मदः कणन्
 मन्मथद्विरदडिडिमोपमैः ॥ ५३ ॥

सिंहविष्वरगतः स लीलया-
 लोकयद् द्युपतिलोकवेष्टितः ।
 एकदा वितिमरो दिवौकसः
 संभ्रमं न जयकारकारिणः ॥ ५४ ॥

एकवारममरीस्तनस्तनो—
 त्तानितोऽरमत सोऽमरैस्समम् ।
 श्रव्यगीतकलकंठकिन्नर—
 व्रातदत्तरसनिर्भरेक्षणः ॥ ५५ ॥

अत्यजन्निह वनोकशयकूमं
 लीलया स चनितासखः क्षणम् ।
 पारिजात हःसुमाभिवासितः
 स्पंदितोपवनमंदमारुतैः ॥ ५६ ॥

भाविनीमनुपगां जयादसौ
 मोहयन्मणिगृहं न्यवीक्षत ।
 प्रत्यवेक्ष्य मुमुहे मुहुस्तया
 तद्वपुः मयहु तिर्त्तिर्विवितम् ॥ ५७ ॥

सिंधुकेलिकृतये कदाचन
 व्योमवाहितविमानपंक्तिभिः ।
 तेन देवनिवहेन गच्छता
 जंगमेव नगरी विनिर्ममे ॥ ५८ ॥
 वारिधौतरसितो विभासुर—
 स्त्रीकृतो जलविलासकैलये ।
 व्योमतः स निरमज्जदेकदा
 धारिचाह इव विद्युतावृतः ॥ ५९ ॥
 अर्धतुर्यसदरत्निमंभितं
 श्वासि मासि दशमे ददद्गु- ।
 सोऽन्वभुंक्त दिविजेद्रवेभवं
 विंशतिर्विमलधीरदन्वताम् ॥ ६० ॥
 तस्य वत्सरमहन्नविंशति—
 र्यत्ययस्मृतिगता मृताशिनः ।
 सन्निधानमगमहुणोदधे—
 रत्यसारभवन्मागरावधिः ॥ ६१ ॥
 तत्र सत्यवसरे स लीलया
 त्रेपतेस्य हरिधिष्टं हरेः ।
 धर्मतीर्थमवतारयिष्यत—
 त्तस्य संशदिव पश्चिमं वयः ॥ ६२ ॥
 तद्यथावद्वधाय संभ्रमा—
 दासनात्सपदि ममकं गतम् ।
 नं ननाम जयकारपूर्वकं
 मालिकृष्टनिबिडाहिनांजलिः ॥ ६३ ॥
 तत्क्षणस्वरणमात्रमंगता
 संजगाद् मुदिशा कुमारिकाः ।

देवतास्यकुलगोत्रशेखर—

श्रीकिरामलजडाशयाश्रयः ॥ ६४ ॥

भाविनीं भुवनभर्तृभारतं

मर्त्यलोकतिलकायताकृतिम् ।

भक्तिबंधुरमुपाध्वमन्वहं

विश्वसेननृपतेर्मन प्रियाम् ॥ ६५ ॥

आश्रयामरपतेरस्त्वया

*दुर्वहस्तनभरा वरांगनाः ।

अंगं जग्मुरभिचारणासिताः

स्वर्गतो मदनवारणासिताः ॥ ६६ ॥

अप्रकाशचपुपस्तलोदरीं

नामवेश्य खलु दिव्ययोपितः ।

इत्थमस्तुवत विश्मिताचिद्:

स्फीतमत्प्रमदमन्थरेक्षणाः ॥ ६७ ॥

यंशमस्यति सतीमिनां वृषात्

क्रियच्च सदृशं मृगीदृशः । (?)

संहतिं श्रयमिदं हि तावता

मेरुशाल्य पदं हि यो गुणाः ॥ ६८ ॥

नैशमेव नयनाभिरामया

मध्यतेन घञ्मुध्या कचे रुचा ।

विलयेव निरचयवृत्तया

चेतसं च मुदशा जगत्तमः ॥ ६९ ॥

मुनुवो सु घदनेन यंधुना

पद्मसारधिजयी निशाकरः ।

संविभागविधिनेय यत्तयोः

कांतिगंगदुभयोः प्रयत्ने ॥ ७० ॥

मुख्यसौरभसमीरसंगत—

स्पंदितादरसरागपल्लवा ।

निर्मलस्मितसुधानवोद्गमा

स्पर्द्धते मधुवनश्रिया वधूः ॥ ७१ ॥

वालिकातरलनेत्रयुग्मनि—

घृतनिर्मलमयूखलेखया ।

सिंधुवारकुसुमावतंसन-

ग्रंथनामिव करोति कर्णयोः ॥ ७२ ॥

आलि पश्य मृगलोचनाकुचो

तारहारविषयलेहिनो तर्का

कौस्तिकबंधुरवृहत्तरंगिणी—

चक्रवाकमिधुनायताविमौ ॥ ७३ ॥

कोमलाकृतिमृगोलशंकया

लीलयोन्नमितकंठकंदलाः ।

सुंदरीकरनखद्विपोमलाः

केलिहंसशिशवो लिहल्यमी ॥ ७४ ॥

भाति तन्वधि नितंबमंडलं

गात्रमध्यभृत्कुच नतभ्रुवः ।

पीवरस्तवकभारमुल्लसद्-

ह्रिमध्यमिव मूलवृंहितम् ॥ ७५ ॥

प्रकणन्मणिमनोज्ञमेखला

वालहंसधनिता विराजते ।

विश्वसेनमनुजेश्वरांगना

निम्नगा जघनसैकनस्थली ॥ ७६ ॥

चंकनत्कनकभोरणच्छवि-

स्फारमूरयुगलं मृगीदृशः ।

कामगंधगजबंधनोचित—

स्नंभगोरचगुणं प्रपद्यते ॥ ७७ ॥

न त्वियं सुतनुरप्सरोगता

गन्वरी न कमलाकृगादम्बा ।

केन चेनमनयोरियं युतः

पादयोररुन्तपंकजधियम् ॥ ७८ ॥

कांतिशुंखलितद्विग्वधूदया

निर्मलापि तुहिनद्युतेः कला ।

न प्रशस्तमनयोपमीयते

जगति यद्वितीयया ॥ ७९ ॥

संभ्रमावनतमस्तकास्तुतां

संनिधाय सुरनायिका म्नुताम् ।

बद्धभावमभजन्ननाधिया

नन्प्रियैकपरनंचया धिया ॥ ८० ॥

आतिनाय सुतनोरन्नायनं

तासु काचन चक्रोरलोचना ।

येन मामृतमयीच निर्धभा

सेवितेन दयिताचनीपतेः ॥ ८१ ॥

हेमनालकमलेश्वराऽकरो—

त्तपुरो मुकुन्चारमंडलम् ।

तन्मुखप्रतिमयोदरस्थया

यस्य सृष्टिग्यमङ्कनार्धनाम् ॥ ८२ ॥

हारयष्टिमकुनेतरामले

सुश्रवः स्फुरितकृत्तिमान्किराम् ।

अत्यशोभनं यया नदाननं

नारदावृतमिन्दुमंडलम् । ८३ ॥

अंगुलीदलविलासघट्टना-

लीढलालकलवल्लकीगणे ।

रागराजमुदपादयत्परा

पंचमं युधतिचित्तरंजनम् ॥ ८४ ॥

किन्नरप्रथितबंधुबंधुर-

ग्रामरागरुचिरांगहारया ।

अन्ययाभिरुरुचे नतभ्रुवे

सुभ्रया रचितलास्यलीलया ॥ ८५ ॥

राजराजनियमानुबंधिभि-

बंधुरं नमसि निर्मितामरेः ।

हेमवृष्टिरभवन्नृपांगणे

यत्प्रभाकपिशिता दिशोऽखिलाः ॥ ८६ ॥

विश्वदिवप्रकटपाटकच्छवि-

प्रस्फुटोल्लसितघाडवानलः ।

निष्पतन्मणिमरीचिभंगुरो

व्योमवारिधिरलंब्यराजत ॥ ८७ ॥

अन्वितान्वितविपातिनूतना-

नेकरत्नरचिमेचकं वचः ।

आदधौ तनुभृतामभित्तिकं

चित्रमेतदिति विस्मितां मतिं ॥ ८८ ॥

आस्वलननिपतदिद्रनीलनि-

भांसजालवहलांधकारिते ।

भानुभानुभिरभावि भावित-

व्योमनि क्वचिदकांडकुंडितः ॥ ८९ ॥

पद्मरागमणिपादलोत्कटो—

द्योतगर्भनतमंत्रं कचिन् ।

जानरागमिथ जानु निर्धमो

चापतन्विधिनिवृत्तनृष्णया ॥ ९० ॥

दृग्घारिदपथावपातिनः

म्वच्छतोयमपि चोञ्ज्वलं निधेः ।

नन नूनमुदपाट्टि सधेतः

धीन...मभवत्प्रदंशं ॥ ९१ ॥

स्त्रापिंगकचिरंगगोधमो

स्तरागनिधिउत्थितिनिधिः ।

ननुकाम इव मेररागमन्

म्यामिनं त्रिदिवनोऽयनारिणम् ॥ ९२ ॥

नम्य संधकलध्रानवाहित-

कथ्यते कथमविच्छुद्धिनिधेः ।

नृष्णयापि यदभावि कामिनां

यत्परिग्रहविधावदानया ॥ ९३ ॥

भक्तिचंधुरपुरंदरंगंगने—

रंगणोत्रमरुत्समृष्टिभि ।

संश्रानाविदियसंमंतोर्—

भूमिचलभनकोच्चक्षुरः ॥ ९४ ॥

अनिर्मिययनिताभिर्नित्यभाग्यमाना

निष्पममुणलभ्या संभुरा प्रसदत्ता ।

रन्विशयनमुमा राप्रिपाधान्यमाने

सुदृशतस्मुदलेभे पोट्टनाम्यनसागन् ॥ ९५ ॥

दशमः सर्गः ।

अथ दिविजवधूपवित्रकोष्ठं
जठरनिवासमुपेतमानतेंद्रम् ।
अब्रह्म दयिता नृलोकभर्तुः
खनिरिव सारमणिं निगूढकांतिम् ॥ १ ॥
अधिवसति जगद्गुरौ मृगाक्षी
निजमुदरं नितरामिवाचकाशे ।
उपनततनुपनोदयप्रसंगा—
द्भवति हि रच्यतमापुरंदराशा ॥ २ ॥
अहमहमिकया स्वभावाशुभ्रै—
रणुववृधे घनितागुणैः मनोक्षैः ।
जिनधरमुदरे तदा घसंतं
स्वयमिथ सेवितुमागतेरनंतैः ॥ ३ ॥
अधिनतजठराशयोऽपि देव—
स्त खलु विभज्य निरूपयांश्चभूव ।
प्रविलसदनुपल्लवद्विजोऽथ
त्रयमयदृक्तितयेन विश्वत्रेद्यम् ॥ ४ ॥
प्रतिश्रसदपि तद्वपुः पवित्रं
परमभवत्सुरसेनहीनधासि ।
भप्रति हि कमलानपंक्रदिग्धं
नियन्ति वसाद्यदि नाम पल्पलस्थलम् ॥ ५ ॥
हुतभुजमरणीव देवदेवं
नृपवनिता मुपुंघे जगत्पत्रिणम् ।
अवनमसपिमेद साधुमार—
स्फुरितरत्रिप्रसमावृतांगयष्टिम् ॥ ६ ॥

उपनतमुखसुप्रसन्नधिकं
 नियमितमधेरुजः कणानुबंधम् ।
 जिनधरजनने जगत्समस्तं
 क्षणमिव मुक्तमभूदमुक्तरागम् ॥ ७ ॥
 नवपरिमलसौरभावरूप—
 भ्रमदलिमेचकितान्मरुत्पथाग्रात् ।
 अविरलवहला सुरदुमाणां
 नृपतिगृहे निपपात पुष्पवृष्टिः ॥ ८ ॥
 जय जय भगवज्जिनैन्द्रचंद्र
 त्रिभुवनजीवनिकायनित्यबंधोः ।
 श्रुतिपथमधुरासरस्वतीयं
 गगनतले सकले समुत्ससर्प ॥ ९ ॥
 जिनजननमवेत्य देवराजः
 प्रचलत्पीठतया सहामरेंद्रेः ।
 रुदितसद्यनवर्त्मना प्रतस्थे
 नितिलनिवेशे तवाणिपन्नकोशः ॥ १० ॥
 परिपतद्मरुद्रमप्रसूने—
 श्रलदिभपर्वतमुद्रिताखिलाशम् ।
 अमरनटिलतासहस्रै—?
 वैनमिव जंगममंवरं बभूव ॥ ११ ॥
 अनिमिषमणिभूषणाभिसर्पद्धि—
 विधरुचिप्रसरावरुद्धदिकम् ।
 जलधरपथमदन्नमन्नशून्यं
 शतमखचापमयं व्यधत्त विश्वम् ॥ १२ ॥
 ध्रिय इव सदृशो विभक्तलास्या
 कृतपदसंधिमिरूहिरेऽवरुंदैः ।

प्रविकचकलधोतप्रश्नपद्मै—

गंगनसरोवरतत्क्षणोपलब्धैः ॥ १३ ॥

प्रविलसदमरेद्र पद्मराग—

स्फुरदुरमालिमरीचिवीचिगर्भम् ।

मधुरमिव विनिशम्य देवगीतं

किशलयितं रसिक नभो विभासे ॥ १४ ॥

घनपथमुकुरोदराचकीर्णैः

कनकदलर्विलसन्महोत्पलौघैः ।

रतिमधुरतया दये दिवांको

युवतिमुखप्रतिविवविभ्रमथीः ॥ १५ ॥

स्फुटरुचिरचकाकरावरद्धा

त्रिदशगणैर्विविधा तदायुदालिः ।

जलधरनिकुरं विनिर्गृहीत—

क्षणरुचिरुच्यगुणैरिव प्रयुक्ता ॥ १६ ॥

दलदिभकरदच्युतश्च पश्चा--

दलिपटलाभिगमादिव प्रवृद्धः ।

अजनयदजरन्मदप्रवाहः

सुरपथकर्दमविघ्नमं जनस्य ॥ १७ ॥

अविरलमवलीढदिगविभागा

रयचलिताः क्लृधैतव्यंजयंत्याः ।

ततमुखमहिमोपलब्धदीर्घ—

स्थितय इयात्रिवभुस्तडिहुणौघाः ॥ १८ ॥

हयगवयगजादयो चहंतो

दिविजपतेस्तनुरूपभूषणाद्या ।

प्रतियपुरहरन्मनांसि पुंसां

पिहितदिशस्तदनन्ययोगवृत्त्या ॥ १९ ॥

मृदुरसगमनेन चारणासां
 सुरपतये समुपस्थिताय देवी ।
 कृततनयस्सनाथमातृपार्श्वे
 जिनशिशुमुत्प्रमदा शची जहार ॥ २० ॥
 अभिनवजिनदेवचंद्रदृष्टया
 निटलहटत्सुरपाणिसंपुटौघैः ।
 अविकचदलदैर्घिके घनाल—
 स्थगितमिवाखरुचे नभस्तटाकम् ॥ २१ ॥
 सरभसहतदुंदुभीस्वनौघः
 सुरजपनीस्वनवृंहितप्रसृतिः ।
 व्यग्रदयदिव दिक्षु संधिबंधं
 भयरसराभसिकभ्रमद्रजालु ॥ २२ ॥
 प्रचिततनिजपाणिपल्लवेऽसां
 भुवनगुरुप्रियया समर्पमानः ।
 स्तुतिमुखरमुखांबुजेन धृष्णा
 प्रतिजगृहे स कारिकर्मजिष्णुः ॥ २३ ॥
 स्फुटदरुणपलाशपद्मकल्पं
 प्रणिदधतापि मुहुः सहस्रमध्ण्याम् ।
 जिनधपुपि विदो जना न लेभे
 भवहरधामभृति प्रमोदत्तिः ॥ २४ ॥
 प्रतिनवनयनाभिरम्यदीप्तिं
 वहलतमालयांचि वहज्जिनेंद्रम् ।
 स दिनशुद्धयादितुल्यलीलः
 कुलिशधरः प्रतिमंदरं प्रनख्ये ॥ २५ ॥
 प्रविसरदमृतोदयिदुलब्ध—
 स्फुटजडिमासनमेगंधवंधुः ।

अलिरवमुत्तरश्च मातरिश्वा
स्वयमिव वर्त्म दिशं ववां तदग्रे ॥ २६ ॥

पट्टरवपरिवादिनीकट्टुं -
प्रमुखमुखोऽततांडवादिभेदम् ।
समरसहतसर्पजीवजेतो
व्यक्ति जनस्तव गीतमुज्जृम्भ ॥ २७ ॥

अरूपत कृतवेपयानभूपा
चिकुतरसाः खलु किल्विपाः प्रमोदम् ।
बहुरसपरिहासहेतुनाद्य
स्फुटपटचखिदशाधिपस्य देवाः ॥ २८ ॥

जलधरपट्टरोलपापवेशा—
त्क्षणाविरहव्यथयाप्यलीढपूर्वाः ।
प्रतिपदमुदवेजयन् मृगाक्षि
पथि मरुताममराः प्रहासहेतोः ॥ २९ ॥

मदकरिचरणाभिघातपिष्टे—
घनपटलैर्मुमुचे पयः प्रपूर ।
परिमलमदविदुना धरित्री
सुरभिरभाद्यत येन सर्वेनोऽपि ॥ ३० ॥

अपसरत पुरः प्रजातजनीं
मानुतनुतिर्मनिविभ्रमच्छिदायै ।
इति जुघुपुरमोघमिद्रसेना—
गतिनियमाधिकृताः प्रसह्य लेखाः ॥ ३१ ॥

जिनपतिमवलोक्य रत्नचक्षु--
निजशिखरैकशिखामणिं नगेशः ।
मुदित इव भृशं ननर्त वायुः
प्रचलितकल्पतरुप्रपीनवाहुः ॥ ३२ ॥

अविरलधवलातपत्रशुभ्र—

त्रिदशपथः स दिवोकसां प्रवाहः ।

स्वयमिव जिनदेवमज्जनार्थं

गिरिशिखरं प्रययौ पथ-पयोधेः ॥ ३३ ॥

प्रतिफलितनिर्लिपभूरिकोला—

हलजयकारवृंहदरीमुखौघैः ।

गिरितुमुकुलस्थलाञ्जपाणि-

भुवनगुस्तवनं खलु द्यधत् ॥ ३४ ॥

पृथुमणिमयपांडुकंवलाल्य-

प्रधितशिलास्थितरत्नसिंहपीठम् ।

जिनपतिमधिरोप्य देवराज—

स्नपनविधायधिकोस्थमभ्ययुक्तः ॥ ३५ ॥

अमृतमुपनिनीपवो नगैद्रा—

दमृतभुजः सविलासमासमुद्रात् ।

अविरलगतयो नभस्यभूवन्

दृढतरसेतुबंधतुल्यलीलाम् ॥ ३६ ॥

किमगमदमृताणवस्थमर्त्यां

दिविजगिरिं दिविजैस्तोपनिन्ये ।

अविदितमिति केवलं लुलोके

नभसि वहनमलस्तु दुग्धराशिः ॥ ३७ ॥

प्रविकचकुमुदैरिवोद्धभासे

पयसि तरत्तरलेस्तु तारकौघैः ।

तदुभयतदृष्टिभित्तिस्तु लेभे

प्रधिततशीकरभूरिपिन्नमथ्रीः ॥ ३८ ॥

बहुबहुमुपयाहलीदृष्टेः

कनकघटैः स वृपाकापिर्विरेजे ।

भुजबलदलितोद्धशैरिवाट्टः

पृथुतरशृंगसहस्रभूरिभारैः ॥ ३९ ॥

जिनवरशिखरेंद्रमद्यवर्षत्

सुरहसुदुंदुभिमेंद्रनादगर्जः ।

परिगतवनितातडिलतांकः

पवनपथं पिदधन् महेंद्रमेघः ॥ ४० ॥

प्रतद्विकदावनीविलोल—

द्वहलपयः प्रसरेण शैलभर्तुः ।

त्रिभुवनगुरुभारखिन्नसिद्धि—

रिव सकलैरपि सिश्विठे तदंगैः ॥ ४१ ॥

सममहसि महागिरींद्रतल्पे

प्रदरभृते जिनमज्जनांबुराशा ।

अधमधनसुखागतो वशति

कुलिशभृतो दिविर्जर्ध्वं विजने ॥ ४२ ॥

पृथुतरचिटपावथद्धपाता—

वभुरधिकं बहलाः पयःप्रवाहाः ।

जिनवरसयनोत्सवे नियद्धा

गिरिपतिनेव सितायताः पनाकाः ॥ ४३ ॥

अतिजयकृतपातपूत्रेतल्पो—

द्वलितनमः प्रसृतैः पयःकर्णार्धैः ।

भगवति कुसुमोपहारलीला—

मिव मुदिताः ककुबंधना विभेजुः ॥ ४४ ॥

अभिपवजलभूरिपूरमहै—

रमरगिरे शिरजरंध्र सामिदृश्यैः ।

अधिजलनिधिदेववृद्धमुक्त—

भ्रमदुरुहेमघटोपमोपथाके ॥ ४५ ॥

अतिगुरुगुणजैनभक्तिगर्भा
 भृशमभृतः स्रपनोदकावगाढाः ।
 अधिकृतजलकेलयः स्वकोला--
 हलयधिरास्तु दिशस्तदेव चक्रः ॥ ४६ ॥
 गिरिवरमभिपिच्य देवमेवं
 त्रिदशपतिः स बहकृतप्रमोदः ।
 जिनगुणमणिवंधयंधरोयं
 भुवनगुरोः स पुरोऽमरो ननर्त ॥ ४७ ॥
 अगणितयुजिभूरिदीर्घशाखा
 नटदमरैः स लसह्यतासहस्रैः ।
 स्फुटरसमनटन्नगंद्रतल्पैः
 कुलिशधरश्चलतीव कल्पवृक्षः ॥ ४८ ॥
 उपनतदिविजांगनामनोन्न--
 क्रममृदुगेयगुहामुखप्रणादीम् ।
 नटदनिमिषमर्तृपदहेल--
 हितमसहिष्णुरिवाचलश्च कृज ॥ ४९ ॥
 अतिचिरमतिसंविधाय पूजा-
 मखिलगुरोरमलत्रिवोधबंधो ।
 मुकुलितकरपद्मबंधुतालः
 स्तुतिमनुरागपरो हरिश्चकार ॥ ५० ॥
 जय जिन भवनोपकारसार-
 त्रिदिवनघागमदिव्यबोधवेद्यः ।
 जय जय जिननिवृशादिसात्त-
 स्थितिसमयेऽथचतुद्धविश्वतत्त्व
 इदमसकृदनादिकर्मबंध-
 प्रबलतमोवृत्तिमद्विवेकनेत्रम् ।

- कथमिव भगवंस्तत्र प्रसाद-
स्वहितमृतेजगदीक्षितं क्षमेत ॥ ५२ ॥
- शिवपुरशरणावरुं तथास्तन्
व्यपनयदुर्भयकंटकप्रवडान् ।
इह कृतगमनानुरोपयोग्या-
नमृतवचोमयशवलप्रधालः ॥ ५३ ॥
- चिरमिति रचितस्तदं जिनेद्रं
सुरपतयः समुपेत्य धारणासीम् ।
अभिगमकृतसंभ्रमाय राक्षे
सपट्टि समर्थवचस्तदेवमनुः ॥ ५४ ॥
- अथमिह नियमो दिवस्पतीनां
जिनपतयो यद्दमीभिरभ्युपेतैः ।
नृपनिरुपमपंचमूर्त्सवेपु
स्थिरगुरुभक्तिभिरर्चितावभञ्जि ॥ ५५ ॥
- तदमुमुपनिधाय मातुरग्रे
कृततनयं नयवर्त्मतत्त्ववेदी ।
गिरिपतिमुपनीयनाकनार्थ-
रमृतजलैर्भगवान् समःशपेच्चि ॥ ५६ ॥
- अनुपमसुखधामपार्श्ववृत्त्या
सकलजगद्धिपयप्रभावभूस्ता ।
सविनयमयमुच्यतां समस्तै-
र्भुवनगुरुवेसुधेशपार्श्वनाथः ॥ ५७ ॥
- निरवधिनिजनिर्मलायबोध-
व्यवमितविश्वविशेषतत्त्ववृत्तिः ।
त्वमिव च न परो जनः शूनार्थो
यदसि गुरुजगतां गुरोरपि त्वम् ॥ ५८ ॥

क्षणदर्शनपूर्वेमीलिताक्षी
 स्वरविवशा तु तमेव भावयित्वा ।
 अपसृतमपुनर्विलोकयन्ती
 निजमतिमेव निनिन्द कापि मुग्धा ॥ ७२ ॥

तद्वत्तु गहदयैव सौधशङ्गे
 विषमत्तले पदसंधिमादधाना ।
 दत्त दृतिभयचोदिता सर्खाभिः
 कथमपि काचन चेतनां प्रपेदे ॥ ७३ ॥

विकसितवदनायुजा वराच्छ—
 स्फटिकगृहस्य शिरोगतानताङ्गी ।
 कुञ्चनटपरिभाव्यलेख्यपत्रा
 नभसि गता नलिनीव निर्वभापे ॥ ७४ ॥

निजगृहगुहरस्थिता गवाक्षा—
 गतनृपनन्दनदर्शनोत्कटदृष्टिः ।
 रतिरसदयतानुरोधमैका
 न कमपि चित्रमयीव बुध्यतेस्म ॥ ७५ ॥

मरकतभवनात्कुमारमन्या
 कनकमयीव दिदृक्षया व्रजन्ती ।
 जलधरपटलादिवान्जनाष्ट्रि
 प्रतिचलितेव तद्विल्लता चकाशे ॥ ७६ ॥

नृपतनयकृतस्सरा नतभूः
 स्वयमवलोक्य च नीविमुल्लसन्तीम् ।
 अवनतवदनैव सामिदृष्ट्या
 निकटगतास्त्रयया ॥ ७७ ॥

कृतिरिवमसमायुधस्य दस्यो—

रिति निजगाद् विनापि शब्दमेकाम् ॥ ७८ ॥

मदकरिमुखरस्यहेमपट्टे

कमलदशः प्रतिविचिताश्च काश्चित् ।

रतिपतिरचित् द्वितीयकायै—

राजमिव तेन समं समध्यरोहत ॥ ७९ ॥

अपसूनमपि तं नितंबवलयोः

नृपनुतमेव पुरो निरीक्ष्यमाणः ।

स्मरहरतमयस्तु राजवीथे—

रविकलतन्मयतामिवाभिजश्यः ॥ ८० ॥

इति सुखगमनेन देवदेवः

स वनमुपेत्य ददर्श तापसं तम् ।

स्फुटमिदमवदच्च केन हिंसा—

परमिदमुच्चरति त्वमल्पमेधः ॥ ८१ ॥

वन्न यदमवधीय तस्य कोपा—

द्वयददमिज्वलितधिरन्तनारिः ।

अनुचितमिदमाह कस्यदन्यो

मुनिषु निरंतरम्पदुन्मदिष्णुः ॥ ८२ ॥

प्रहसितवदनांयुजस्तदुत्तया

भुवनशुरुर्भगवांस्तु नत्प्रतीत्यं ।

अदलयदनत्यार्धदग्धमेधः

परिदृढमुष्टिपरस्वधे न तेन ॥ ८३ ॥

परिणमदनलोष्मपाकज्ञान—

धमभरितं भुजगं प्रियाममेतम् ।

जितवस्त्रपिशदयन् म्बधासा

मन्त्रमपाम्य तनाप नापसम् ॥ ८४ ॥

प्रणिहितमनसो गुरुस्तवेषु
 व्यथितनमो भुजगो विपत्तिकाले ।
 अपि लघुगणनेषु देवदेवो
 न हि कुरुते स कृती फदाप्यवहाम् ॥८५॥

परिगतदहनं व्युद्स्य देहं
 भुजगपतिर्भवेने वभूव देवः ।
 समजनि भुजगी च तस्य देवी—
 वदलत्कोमलनीलनीरजाक्षी ॥ ८६ ॥

पद्मावती च धरणश्च कृतोपकारं
 तत्कालजातमर्घधिं प्रणिधाय बुद्ध्वा ।
 आनम्रमौलिरुचिरञ्छविचर्चितांघ्रि—
 मानर्चतुः सुरतरुप्रसवैर्जिनेन्द्रम् ॥८७॥

लक्ष्मीधाम श्रीजिनधर्मादपि बाह्यः
 फायक्लेशादायुरपाये स तपस्वी ।
 देवो जातः ह्यातिमयासीदपि नाम्ना
 भूतानंदो भुवनदेवेष्वसुरेषु ॥८८॥

श्रीमानूर्जितशासनो जिनविभुः श्रीचारणस्यां वसन्
 तत्तद्हासितसर्ववस्तुविसर्गत् स्फारावबो वद्युतिः ।
 नार्गेद्राद्युपनीतनित्यविलसद्भोगोपभोगावहो
 देवः सप्रजयोश्चकार सुचेरं पित्रोस्स नेत्रोत्सवम् ॥८९॥

इति श्रीवादिपराजसुरिविरचिते श्रीपार्श्वजिनेश्वरचरिते
 महाकाव्ये कुमारचरितव्याख्यानं नाम
 दशमः सर्गः ।

एकादशः सर्गः ।

श्रीरूपयौवनैर्धन्याः कन्याः सर्वे महीभृतः ।
वाराणसीमुपानैपुर्दारं तस्मै जिगीषवे ॥ १ ॥
विवाहभंगलेऽवश्यं विश्वसेने कुतूहले ।
कुमारंतिफमागत्य ज्ञात्वावसरमग्रवात् ॥ २ ॥
विशुद्धज्ञानदेहस्य तव किं नाम कथ्यते ।
किं नु वाचालयत्यस्मानन्वयस्नेहसंभ्रमः ॥ ३ ॥
नित्यमानंदरूपस्त्वदश्वानंदन चात्मनः ।
बहिर्भोगोचिते वस्तुविस्तरे कस्तवादरः ॥ ४ ॥
अतिसर्वस्य धाम्नाशे किमेते पितरो वयम् ।
अथवा मणयः किं न पापणादुत्पत्तिष्णवः ॥ ५ ॥
त्वयैव कुलमस्माकं दीपितं किमिह द्युतम् ।
प्रदीपं जीवलोकानां त्वमेव प्रविदुर्बुधाः ॥ ६ ॥
अनुमत्या तथापीदं राजकं प्रतिमान्यताम् ।
कन्यारत्नपदाभिस्त्वामाराधयतुमागतम् ॥ ७ ॥
भोगार्थमपि तद्वाक्यं तस्य वैराग्यमादधौ ।
मुखमिष्टार्थसंसिद्धौ किं हि न स्यात्कृतात्मनाम् ॥ ८ ॥
भावानुबंधिनो भोगान्वशिनस्तस्य जानतः ।
इति संमाराधिकारी वितर्कोऽजनि कर्कशः ॥ ९ ॥
यद्योजयति भोगाग्ने जानन्नपि जनो मनः ।
अतः कृपनिपातोऽयं दीपहस्तस्य देहिन ॥ १० ॥
वैराग्यं विषये गुंसां विवेकस्य हि सत्फलम् ।
कालकूटं किमश्नीयादनमिन्न इवे ततः ॥ ११ ॥

अदूरक्षेमदा नूनं प्राप्य मार्गमनर्गलम् ।
 प्रत्यावर्तितको नाम प्रयुद्धः शुद्धदर्शनः ॥ १२ ॥
 दोषदृष्ट्या यदि त्याज्यो विषयस्तद्गृहेण किं ? ।
 प्रक्षालनाद्धि पंकस्य दूरादस्पर्शनं वरम् ॥ १३ ॥
 पित्रे निवेदयन्नेवमिदमेव तदागतैः ।
 देवैर्लौकांतिकैरुचे दिवः प्रणतमौलिभिः ॥ १४ ॥
 प्रसीद मदनाराते प्रसीद ज्ञानदीधिते ।
 प्रसीद जगदीशान प्रसीद परमेश्वर ॥ १५ ॥
 आजवज्जनिर्वेदस्तव साधोदपादि यः ।
 उत्तरक्रियया देव कृतार्थः क्रियतामयम् ॥ १६ ॥
 अवारवारिदध्वंसं ध्यानोदयगतस्य ते ।
 ज्ञानभानोस्तमोनुत्यै भव्यलोकः प्रतीक्षते ॥ १७ ॥
 मुक्तिवर्त्मनिर्हंधाना संति दुर्नयतस्कराः ।
 श्रेयसे जगतां तेषु त्वत्प्रभावः प्रभाव्यताम् ॥ १८ ॥
 तान्प्रत्याहस्य देव सनेर्ग्रथे प्रनिधमम् ।
 वरहासभृतत्रस्यं बंधुनैवाननेदुना ॥ १९ ॥
 अवनम्य ततो देवं जग्मुर्देवमहर्षयः ।
 तदमिप्रायबोधार्थप्रमोदोत्फुल्लचक्षुषः ॥ २० ॥
 तुरापौहं पुरो धावतदनु त्रिदिशाधिपाः ।
 धारणासिमुपासेदुरासनोत्रासवोधिता ॥ २१ ॥
 विलंब्य समयं द्वारे दौवारिकनिवेदिताः ।
 सदो रत्नमयीं देवस्यासीदन्नमृतांधंसः ॥ २२ ॥

१ आजवज्जनिर्वेद. समारवेराग । २ मोक्षमार्गावरणा । ३ तुरापामिदम्
 ४ अमृताधमो देवा अमृत्या अमृताधम इति कोश ।

तत्प्रभूमिभृतां मध्ये हेमपीठोपवेशिनम् ।

गाढडस्यामलं मेरुतटकर्मद्रुमोपमम् ॥ २३ ॥

आसन्नस्यगितानेकपद्मरागमणिष्ठिपा ।

निर्वेदभयनिष्कांतरोगेणेव बहिव्युतम् ॥ २४ ॥

चिनयाचनतोर्वाशमुकुटात्तानुभानुभिः ।

क्षणद्युतिभिरालीढं प्रावृषेप्यमिवांबुदम् ॥ २५ ॥

अनुलेपनमाल्यादींस्तन्क्षणापाहितान् जनैः ।

अवह्वयेव पदयन्मंगस्येव पतत्रिणः ॥ २६ ॥

तद्दृष्टिपातमन्वेक्ष्य कुमारममरेश्वराः ।

प्रणमत्कदलाचृष्टप्रस्फुरद्दंडभित्तयः ॥ २७ ॥

सर्वामरेंद्रसंमत्या मुत्रामा कामचिद्विषे ।

इदं निवेदयामास दुकलाच्छादिताननः ॥ २८ ॥

अमर्त्यादयतारोऽयं पारार्थिकफलस्तव ।

किं पुनस्त्रिदिवादन्यभोगातिशयहेतवः ॥ २९ ॥

निर्वेदस्तेन देवायं फलेन प्रतिमान्यताम् ।

उन्मील्यं त्वां न्यया चंताः मन्तामांतग्दृष्टयः ॥ ३० ॥

इत्येवं श्रुवतस्तस्य संप्रमेणोपधावितम् ।

आलेश्य हस्तमुत्तस्थां प्रचुरास्थानमंडपात् ॥ ३१ ॥

देवदुन्दभयो द्योस्त्रि गंभीरमभिदध्वनुः ।

चिनकमाणतत्कर्मपर्यन्तस्फाटपाटयाः ॥ ३२ ॥

वीणावेणुरयोन्निधे धीस्थानमुभगोऽचम् ।

तद्रूपान्नयसंपन्नं किर्त्तमंभूर जगे ॥ ३३ ॥

जलदोषस्थितास्तद्व्यस्तग्लोहलमूर्तयः ।

सांदासन्य द्योश्चमृत्यन् देवस्यन्यताः ॥ ३४ ॥

आकृष्टभ्रमरावृष्टिरपतत्कोसुमी दिवः ।

तत्स्वयंवरमालेव निर्मुक्ता निर्वृतिश्रिया ॥ ३५ ॥

विचित्रमणिनिष्टधूतरुचिमेचकितांवरा ।

शिबिकाचामरस्थानादुपतस्थे तमीश्वरम् ॥ ३६ ॥

अवहृन्नवनीपाला. तथा तं पदसप्तकम् ।

परं क्रमेण गीर्वाणा. ऊर्मारिविजयैपिणाम् ॥ ३७ ॥

वियोगेन जगद्भानोर्विभवन्नगरं परः ।

शोकांधतमसं छन्नं संकुचन्मुखपंकजम् ॥ ३८ ॥

आससाद् सदानंदि पुरंदरपुरस्कृतः ।

स्येव्यभोगविकृत्यानावश्वत्थयनमीश्वरः ॥ ३९ ॥

इंद्रहस्तप्रतिध्वस्तसेनाकलकलश्रवे ।

अस्तित्वा प्राग्मुखं तत्र स्फुटिकोर्पलमंडले ॥ ४० ॥

वद्धांजलिर्बभाण प्राग्ममः सिद्धेभ्य इत्यलम् ।

निल्लुबुः पुनर्केशान् पंचभिर्दृढमुष्टिभिः ॥ ४१ ॥

तत्केशराशिमादाय मधवा क्षीरवारिधौ ।

निदधौ सोऽपि वभ्रासे नाकेनापि स चंद्रमाः ॥ ४२ ॥

नेता निसर्गरच्यानि मुक्तेर्गायकवद्धमौ ।

ममे तु केवलं तेन मुक्तया मणिमालया ॥ ४३ ॥

सहजातत्रिबोधस्य दीक्षानंतरतत्क्षणे ।

मनःपर्ययनामापि ब्रह्म प्रादुरभूत्प्रभोः ॥ ४४ ॥

उपोष्य दिवसान् देवः स्फुरन्मरकतछविः ।

पारणादिवसे प्रापन् गुल्ममेदमकल्मषः ॥ ४५ ॥

राजा धर्मोदयस्त्र धर्मराजमुपस्थितम् ।

प्रत्यग्रहीन्नमन्मौलिशिखरस्खलितांजलि ॥ ४६ ॥

सुरसं पायसे तस्मै प्रतिपाद्य यथाविधि ।
 इदं प्रश्रयिता वाचा प्रोवाच पृथिवीपतिम् ॥ ४७ ॥
 इतः स्वल्पविशेषो मे देव संसारवारिधिः ।
 तत्पुरोपांतवर्तित्वं दृष्ट्वा प्राप्तासि यन्मया ॥ ४८ ॥
 दूरस्तवोऽपि देवस्य दुःखहायनदेहिनाम्
 संविधानं पुनः किं न भुक्तये मुक्तयेऽपि वा ॥ ४९ ॥
 अनुगम्य तमीशानं निवृत्त्य च तदाज्ञया ।
 ग्रहमहीक्षिद्राक्षीदाक्षिताश्चर्यपंचकम् ॥ ५० ॥
 पावने तु बने कापि स कदाचित्तपोनिधिः ।
 प्रतिमायोगमास्थाय तस्थौ स्याणुरिव स्थिराः ॥ ५१ ॥
 मैत्री तस्य प्रभावेन तिरश्चां च व्यनिद्धिषाम् ।
 अभूदन्यविजातीनां छिन्नमेपभृतामिव ॥ ५२ ॥
 भोगिनो धर्मसंतप्ता शिखंडेन शिखावलैः ।
 अन्वगृह्यंत निग्राह्याः छायामंडलशालिनाम् ॥ ५३ ॥
 पैपतुसैः सिंहैर्वाढमाक्रमणक्षमेः ।
 बह्मन्धंत गृह्योऽपि स्निग्धविस्तीर्णदृष्टयः ॥ ५४ ॥
 अमृतादेवतासां तस्य तरुभिस्तं निरूपितैः ।
 वसंतवैभवं नैव रथौ तीर्थेऽपि तल्यजे ॥ ५५ ॥
 नित्यं तद्दर्शनानंदचर्द्धितस्नु पतत्रिणः ।
 अवात्सुर्मत्सराचिन्नामथोनेदेष्वपीडिताः ॥ ५६ ॥
 अभवंस्तद्भनस्यातमसत्रो न तथा प्रियाः ।
 तदंगस्पर्शनो यातायुजादानंदहेतवः ॥ ५७ ॥
 अस्मिन्नधमरे व्योम्नि भूतानंदस्य गच्छतः ।
 मुनिप्रभाचसंरुद्धः देवमासीद्धिमानरुम् ॥ ५८ ॥

निर्मिद्य पृथिवीचक्रं केचित्प्रचुरधिप्रहाः ।
उत्पेतुरतिवेगेन पातालक्ष्माधरा इव ॥ ७१ ॥
प्राभवत्प्रक्रिया तस्य चित्तधोभाय न प्रभोः ।
तत्त्ववित्किं विपर्य्यंति स्फुरंत्या भृगतृष्णया ॥ ७२ ॥
पुष्पी वृष्टिरभूत्सापि वेदे शस्त्रपरंपरा ।
किं नाम दुष्करं तस्य लोकोत्तगतपस्विनः ॥ ७३ ॥
क्रोधाविष्टमना भूयस्तोयवृष्टिं व्यभावयन् ।
स्थूलधारानिपातेन श्वभ्रीक्षत शिलातलम् ॥ ७४ ॥
जलप्रक्रियया तस्य धैर्यभंगमपश्यताम् ।
बिद्धेपात्तेन दावाग्निः कोपवत्प्रचिन्मिरे ॥ ७५ ॥
जिनप्रभावाद्वावाग्नी चंद्रनद्रवतां गते ।
अहितो महिता वैरात् दुर्जहार महीधम् ॥ ७६ ॥
पापाचारस्य दुश्चेष्टामुक्षीक्ष्य चरिचक्षुषा ।
पद्मावत्या स्ममं देवमुपतस्थौ फणीश्वरः ॥ ७७ ॥
तस्य विस्तारयामास सधैर्यस्तवपूर्वकम् ।
स्फुरन्मणिरचिस्फारस्फुटामंडलमंडपम् ॥ ७८ ॥
श्वेतच्छत्रं दधौ देवीमुक्ताधामाभिवेष्टितम् ।
ज्योत्स्नाकलापसंपृक्तं पादंणेंद्रुमिवापरम् ॥ ७९ ॥
अममृलोचयन्नेव जिनम्याजय्यतां परैः ।
चक्रं तस्योरगो रक्षामीदृक्षा हि कृतमता ॥ ८० ॥
कोलाहलोत्तरं तेन निर्मुक्ताधिररैरिणा ।
अपतन् पर्वता नस्मिन् निद्रैरावङ्गमानवः ॥ ८१ ॥
अनुबध्य पनङ्गमिपर्वतप्रानभीरवः ।
न केवलं मृगावेदाहिनेशुपेनदेवताः ॥ ८२ ॥

फणामणिशिलाघाताचूर्णितो जलदद्रयः ।

बन्निरे भुजगेंद्रस्य श्वासधूमोद्गमश्रियम् ॥ ८३ ॥

एकत्ववितर्कवीचारध्यानवह्निप्रभावतः ।

घातिकर्मवनं सर्वमदोषविजिगीषणा ॥ ८४ ॥

आविर्बभूव देवस्य तत्क्षणादेव केवलम् ।

परं ज्योतिरनाभासं सर्वतो भासनकमम् ॥ ८५ ॥

ततः प्रधोपं जयकारतूर्यै—

दिवाँकसां उल्लसितं समंतात् ।

निशम्य निर्मुच्य तुपं तदैव

बभूव शत्रुः स च कांदिशीकः ॥ ८६ ॥

अनन्यशरणास्तदा प्रभुमुपेत्य बद्धांजलि—

जिनेन्द्र जगतांपते जय जयाभिरक्षेति माम् ।

ननाम मुकुटोल्लसन्मणिमिदल्लिख—

दुर्वरां जगत्त्रयगुहं रिपुविपुलबोधलक्ष्मीनिधिम् ॥ ८७ ॥

देवाः सर्वचतुर्निकायपतयः संभूय सद्भूतयो

भक्तिप्रोढमवाढबद्धमतयो गाढोपगूढश्रियः ।

श्रोत्रश्रोत्तरस्यनेस्तनुभृतां नृत्यैश्च नेत्रप्रियै—

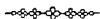
श्वक्रस्तस्य सभाजनाभजनया लोकेकशांतिप्रदम् ॥ ८८ ॥

इति श्रीवादिराजसूरिविरचिते श्रीपार्श्वजिनेश्वरचरिते

महाकाव्ये केवलज्ञान प्रादुर्भावो नाम

एकादशः सर्गः

द्वादशः सर्गः ।

शरुस्तदा जिनमहक्रमतरववेदी
स्वादिष्टवास्तुशकलेन धनेश्वरेण ।
श्रीमानवीकरणदन्धस्त्रमध्यवस्था—
मास्थायकां जिनरवेर्जगदीश्वरस्य ॥ १ ॥

नत्राभवन्मणिमयी सकला धरित्री
वित्रोल्लसत्किरणरुंढकितप्रदेशा ।
मुग्धास्तु दिव्यवनिनाः प्रविलोकयंत्यो
यां तर्कयंति चितनां कुरुतेन्द्रचापाम् ॥ २ ॥

माणिस्यगोपुरचतुर्मुखनिर्गमैश्च
प्राकारभित्तिचलयैः कनकत्रिभेदः ।
आवेपितं जिनपुरं तदलं वभासे ।
रत्नत्रयप्रतिनिभेः कुट्टशो निषेधुम् ॥ ३ ॥

ख्याता जलेन परमावधिपावनेन
गाधितरप्रकृतिना परिधिः परीये ।
उत्फुल्लहेमकमलेषु वधूसमेतां
क्रीडंति यत्र सुहिताः कलहंसभव्या ॥ ४ ॥

आस्वाद्दरम्यरत्ननिर्भरसत्फलाद्यैः
कल्पद्रुमैरुपवनानि चिरं विरेजुः ।
यत्राभवन्नमरसौर्यमिवाप्रवतं—
दृष्टायागताः मपदि मध्यमजीवल्लोकाः ॥ ५ ॥

सोपानयद्भविमलम्फटि कावनारा
स्वच्छां विमलग्महिताश्च महामरस्य ।

वाढं बभूवुरसुरेन्द्रभुजप्रभाव—

प्रोत्पादिताद्रिकधराविवरोपमेयाः ॥ ६ ॥

स्तूपाः पयोधरपथस्फटिका च वद्धाः

कूटाग्रकोटिदलितभ्रमदभ्रकूटाः ।

भव्यैकदृश्यवपुषो नितरामभव्या

मार्गं गते स्वलनकालितया विवमुः ॥ ७ ॥

आकंपमानमणिवद्धमहापताका

स्तंभाश्च तुंगशिखरस्थितहेमयक्ष्याः ।

आधूनयन्निव जयोन्नतिसंविभागा

देवस्य तूर्णमभिमानरजांसि पुंसाम् ॥ ८ ॥

नृत्यन्निर्लिपवनिता रुचिदीप्तिगर्भा

वाद्यस्वनैर्मरकताकृतिनाट्यशालाः ।

सौदामिनीगुणलताकलितोदराणां

लीलं दधुर्ध्वनितकालवलाहकानाम् ॥ ९ ॥

अंतस्थकिंनरकलध्वनिदत्तशब्दै—

रुद्रामहोमशिखराः कृतकाट्टिमुण्याः ।

स्फारिर्गुहामुखिमुखैर्जगुरात्सयेव

देवस्य कर्मविजयं जगदेकजिष्णोः ॥ १० ॥

मध्येपुरं परमवस्तुनिवद्धभीति—

रभ्रंलिहस्फुरितरत्नसहस्रकूटा ।

पर्णामिव प्रकटयत्यथ मेरुसृष्टिं

त्वष्ट्रास्वयं विरचिता वसतिर्बभूव ॥ ११ ॥

कंठीरवो धृतहृदन्मणिवद्धपीठे

प्राच्याद्रिकूट इव दीप्तमयैकमूर्तिः ।

आनम्रमौलिशिखरंदेहशे समंता—

हृवस्तमोपह इव त्रिदिवादिनार्थः ॥ १२ ॥

आत्मास्ति तावदुपयोगनिवर्तमूर्तिः
 कायावधीश्च निजवेदननिश्चितोऽसौ ।
 अर्थानरं च पृथुमीप्रभृतेस्तमाहु—
 भिन्नप्रमाणविषयत्वनियामसिद्धेः ॥ २६ ॥

तस्मिन् प्रपादिनि करस्य भवंति केचि—
 दृक्स्थितेरितरथेतरथा विकल्पाः ।
 तेनर्धयो च लघुतूलवदुत्प्रवंते
 प्रत्यक्षमा न पवनप्रतिहन्यमानाः ॥ २७ ॥

नानाविद्यास्तव विवर्तेवशादनादि—
 वैधस्तमावसति कर्मपरंपरायाः ।
 येनाजवंजयमहार्णवमध्यवर्ती
 दुःखं पारम्रमति दूरमतीरदशिं ॥ २८ ॥

तस्यास्य संसृतिनिदाननिरुद्धवृत्ति—
 रत्नत्रयाद्भवति मुक्तिरुदारयुक्तिः ।
 दोषप्रक्षयपशमनक्षमयोरसिद्धो
 प्रध्वंसनं हि सुपरिम्फुटमामयानाम् ॥ २९ ॥

जीवादिवस्तुविषयाभिरुचिस्तु दृष्टि—
 विज्ञानशुद्धि वशाभ्यमवृद्धिहेतुः ।
 उज्झंति तापमुपपद्य यथा नियोगात्
 संतो नितान्तममृतांबुध्रिवेलयेव ॥ ३० ॥

नेसर्गिणी निरुपदेशपुरस्तराद्या
 वस्तुस्थितेरधिगमाद्भवती द्वितीया ।
 वेद्यस्समस्तधिगमोऽपि नयप्रमाणे—
 निधूतबाधकनयप्रसरप्ररुद्धः ॥ ३१ ॥
 स्थानत्रयेऽपि जिनशासनमानदंड—
 निर्भक्तिसीमनि विशुद्धविशेष्ययोगात् ।

श्रीजिनवागमृतसेकपवित्रयुद्धैः

भूयत्रपाविदुरितस्य निजापराधात् ।

तस्यापि दूरमसुरस्य मनस्युदीर्णा

सम्यक्त्वशुद्धिरभवद्भवबंधुभीरोः ॥ ३९ ॥

अद्यापि दानवपतिर्जिनपादपूजा—

मत्यादरेण रचयन्भवनालयेषु ।

तत्र प्रयोगविधिना बहुमन्यतेऽसां

लक्ष्मीस्तथा न परिभोगगुणानुगुण्याम् ॥ ४० ॥

जायासुरस्य धरणस्य अभिद्धिभूते-

हेतु, निशम्य च गुरुस्नयनं गणेशात् ।

विस्मेरस्वस्वमना मनि ॥ततान

तत्रादरोदयवतीं नरदेवयोः ॥ ४१ ॥

पद्मावती जिनमतस्थितिमुश्रयती

किं नैव तत्सदमि शासनदेयतामीत् ।

तस्याः पतिस्तु गुणसंग्रहदक्षचेता

यशो बभूव जिनशासनरक्षणतः ॥ ४२ ॥

तत्रा पुन स्वजनभक्तिभक्त्यनघः

प्रोच्यकाराज्यपदमंडितमद्वलधीः ।

देवस्य तीर्थमवशार्थानं रेपु

प्राभाषयत् प्रयपिपिनैनु विभवमेतः ॥ ४३ ॥

देवस्तु धर्ममृतं परमव्यशस्यं

संप्राहयत् प्रविक्रहार विधाय त्रिष्णु ।

स्यानापिफः सन्तु रशेः कमलाचरोपि

देवु धर्ममनांपनात्फयोपसति ॥ ४४ ॥

शान्तिनप्रजननीमंदमंमदधीः

संमदशीलमनुनीलनिधिर्गमात् ।

निम्मंगसारकथय्यत्र मुख प्रयच्छन्
भग्यान् कृतार्थयसि दिव्यनिकामसेव्यः

त्वामव्यय सकलयत्सल सप्रभावं
चित्ते करोमि वरमंत्रपदैस्तवीमि ।

क्लेशार्णवप्रभवदु सहदुःखपंकात्
मामुद्धरिष्यति हि धर्मविनोद एव ॥

आस्थां गुणस्तवकृतो तव देव दक्षा
श्रेयो लभंत यतिक्रान्तगुणार्णवस्य ।

तुभ्य नमोस्तु वरदेव प्रवक्तुकामा
सम्यक्त्वतुंगमहिमानमुपाश्रयंति ॥ ६०

स्वाधीनबोधमयनिर्मलदर्पणात्—
विवागतत्रिविधकालजगत्रयाय ।

भग्यांनुजाकरविबोधनतत्पराय
श्रीपार्श्वनाथभगवन् भवते

त्रिभुवनगुरुमेवं सिद्धिलक्ष्मीसमेतं
सविनयमभिनृत्य स्वर्गिणामप्रगण्या

श्रीनिर्वाणनबोदयाद्विशिखरप्रव्यक्तबोधस्तुति-
स्वर्गो प्राग्रहरोपि नीतविनयप्रोद्दामपुण्याजा

भव्याभोजविकाशवेभवकरो देयात्स व श्रेयसि
देवो दीर्घमुपातिमो जिनरवि.

इति श्रीवादिराजसूरिविरचिते श्री
महाकाव्ये भगवन्निर्वाणगमन

द्वादश सर्ग ।

निष्पन्नोऽयं नवरससुधास्यंदसिधुप्रवधो
जीयादुच्चैर्जिनपतिभवप्रक्रमैकांतपुण्यः ॥ ६ ॥

अन्यश्रीजिनदेवजन्मविभवव्यावर्णनाहारिणः
श्रोता यः प्रसरत्प्रमोदसुभगो व्याख्यानकारी च यः ।
सोऽयं मुक्तिवधूनिर्गसुभगो ज्ञायेत किं चेकश-
स्सर्गात्तेऽप्युपयाति बाह्मयल्लसल्लक्ष्मीपदश्रीपदम् ॥ ७ ॥

इति प्रशस्तिः ।

5498

समाप्तमिदं पार्श्वनाथचरितम् ।